

BALÁSSY FANNI – BENEDEK SZABOLCS – BOLDOG ZOLTÁN

DARVASI LÁSZLÓ – ENDREY-NAGY ÁGOSTON

FEKETE VINCE – GYÖRY DOMONKOS – HÁY JÁNOS

ILYÉS KRISZTINKA – JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA

KARAP ZOLTÁN – MAJOROS SÁNDOR

MIHÁLY-BALOGH RÉKA – PETŐCZ ANDRÁS

SAÁD KATALIN – SCHILLINGER GYÖNGYVÉR

SERFŐZŐ SIMON – SZARVAS FERENC – SZÚCS SÁNDOR

TOROCZKAY ANDRÁS – TURCZI ISTVÁN

USIER TAMARA – VIDÉKI PÉTER

irodalmi lap

2024/4. tél

esős

SZABÓ ÁBEL grafikával és festményével

2024. tél

XXVII. évfolyam 4. szám

Megjelenik negyedévente

Főszerkesztő: Jenei Gyula

Szerkesztő: Molnár H. Magor

Szerkesztőbizottság:

Fekete Marianna, Simon Ferenc, Verebes György

A szövegeket gondozza: Varga Sándor

Lapterv, tördelés: Cselle Judit

Alapító kiadók: Vass Lajos, Várszegi Tíbor

Szerkesztőség levélcíme: 5000 Szolnok, Versegly u. 7/a;

telefon: 30/153-0764; ímél: jeneigyula62@gmail.com

Szerkesztőségi titkár: Fekete Marianna;

telefon: 30/153-0768; ímél: fekete968@gmail.com

Honlap: www.esolap.hu

Kiadó: Max-kontír '99 Bt., 4461 Nyírtelek, József Attila u. 14.

Felelős kiadó: Fekete András

Készült az All in One Nyomda Kft. üzemében, Szolnokon

ISSN: 1419-7987

JÓL NEM IGEN DE**3 TURCZI ISTVÁN**

Ablakban

4 FEKETE VINCE

A középső birodalom; Jól nem igen de; Angyalkód

6 PETŐCZ ANDRÁS

Vezeklésem

7 HÁY JÁNOS

Azt hiszem

12 DARVASI LÁSZLÓ

Neandervölgyiek (4.) – Erna

MÁSOK ÉLETE?**21 ILYÉS KRISZTINKA**

Felszabadítás; Téltre; Túlél, nem él túl

22 JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA

A kiscsajt majd intézem én

29 SCHILLINGER GYÖNGYVÉR

Valaki más élete

33 BALÁSSY FANNI

A kódától

37 SERFŐZŐ SIMON

Átlagos délelőtt; Vigyázzak magamra

39 TOROCZKAY ANDRÁS

Eldönthetetlen

41 GYÓRY DOMONKOS

A képesítés nélküli szűz

43 SZARVAS FERENC

Csapatépítés

46 ENDREY-NAGY ÁGOSTON

Változatok Thészeusz-apámra

48 BENEDEK SZABOLCS

A Világosság fiai

56 MAJOROS SÁNDOR

Valaki mindig túléli

66 SAÁD KATALIN

Szeretet nélkül

A FOR KALÁRA**72 KARAP ZOLTÁN**

Az ivásról

OLVASÓ**77 VIDÉKI PÉTER**

Mélységes mély

(Darvasi László: Neandervölgyiek)

82 MIHÁLY-BALOGH RÉKA

Megszabadulni a hagyatéktól

(Schillinger Gyöngyvér: Rohadjon meg az összes)

85 BOLDOG ZOLTÁN

Friss magyar terápiás salátástál

(Jánoki-Kis Viktória: Csend és zivatar)

87 SZÜCS SÁNDOR

Isten szeretetében élve

(Saád Katalin: Sár és ragyogás)

ALÁMERÜLÉS**45 USIER TAMARA**

Perszephoné születése; Alámerülés a Sztüxben

**TURCZI
ISTVÁN****ABLAKBAN**

Csengetnek; a postás felnéz, biccent,
aztán bedob pár levelet, és továbbhajt.
A párkányon poloska ül. Kis kertemben
aranycsordákban gyülekezik a fény.
A fenyőfámon két hatalmas varjú
teljes fegyverzetben. Mi ez a szag,
valaki húst süt? Vagy csak viasz bele ég?
Gyévacska, a szomszéd macska, veszettül
nyávog, reggelit megint nem kapott.
A szemközti házban Ábel, egy langaléta srác,
kitartóan püföli azt a szegény zongorát.
Egy pillanatra besötétül, az erősödő szél
a nap vállára dobott egy rongyos felhőkabátot.
A kutyasétáltatók már mind munkába mentek.
Nyílnak és csukódnak a dolgok. A sárga taxi
utasára vár. Hangfoszlányok, szó-morzsák,
zenének hallott zajok. Hétköznapi partitúra.
A repülőgép zúgása belerondít az utcazajba.
Telómra nézek, nincs üzenet. Fiam két napja
nem válaszol. Valahol a közelben víz csobog;
ma is nyitva hagyhattam a konyhai csapot.
A nap ismét kisüt. Árnyak vésődnek árnyra.
Nehéz szétbontani a bánatot és az örömet.
Még a kávé sem húlt ki a kezemben.
Minden együtt van egy perc ablakában.

FEKETE VINCE

A KÖZÉPSŐ BIRODALOM

De hogy miért épp egy traktorban? Álmából riad fel, aztán sokáig nem tud visszaaludni. Telefonja képernyőjén, WhatsAppon képek futottak be éppen egy híres üdülőhely ultramodern szállodájából, egy fogadásról: banánliget, nagy kerek asztal, mellette, elegáns urak és elegáns hölgyek társaságában, élénkpiros álarcban mosolyog vidáman a szemben ülők irányába; jó hangulat, könnyedség, öröm a még táncelőtti (közbeni, utáni?), vagyis két zeneszám közti pihenőben; ez nem derül ki. De hogy miért épp egy traktorban? Rádásul egy nagyváros közepén, ahol alig van közvilágítás és koszos és szürke derengés terjeng a forróságtól összesűrűsödött levegőben, amikor megpillantja volt feleségét. Menjünk innen!, álmodja riadtan, majd menekülni kezd, már nem világos, hogy kiugrik és elszalad, vagy a *traktorra* áll-e éppen odébb e furcsa álomban, miután sikerült valahogy visszaaludnia az üzenet után, túl az éjszaka közepén. És – újságolja másnap reggel a telefonba –, miközben fogadásról, álarcról, táncról, banánligetről, zenéről is szó esik, hogy a feleség egy ugrással hirtelen elébe került, mire ő kétségbeesésében – hogy honnan, ne kérdezze – egy viking harcos fejdíszét öltve, nagy szarvakkal a tetején, az *üldözőjével*, mint valamikori életével, halált megvető bátorsággal szembefordult.

JÓL NEM IGEN DE

Azt szokta kiáltani, hogy nem bírja
tovább, előtte nem sokkal üzenetet
küld, hogy vajon beszélhetnének-e
most, de nem muszáj, majd felhívja

és megkéri, hogy nem tudná-e inkább
ő visszahívni, az elején még nagyon
fel van dobódva, újságolja a hétvégéjét,
hogy milyen jól sikerült *valami*, amit
ő szervezett, hogy mennyire talált

a szó *valakivel*, mert Az pont olyan, mint
ő, milyen, kérdezi, olyan, mint Én,
pont úgy gondolkodik, mint én, hogyan,
kérdezi, hogyan gondolkodik, de azt

válaszolja, hogy pont úgy, mint ő, aztán
kiböki hirtelen, hogy nem jó felé
mennek a dolgok, a mi dolgaink, kérdezi,
a mi dolgaink sem, igen, de nem akar

most ezeken gondolkodni, mondja, és
megsértődik, lehangolódik, elment
a kedve az egész telefonálástól, kiáltja,
már azt is megbánta, hogy beszélgetni akart,

s hogy hagyja most magára, saját magára,
gondolkodni, élni, egyedül, önmagában...

ANGYALKÓD

Miért félne a beszéd-től, miért fél-
ne, ha felhívná, miért rejtőzik fel
nem vett telefonok, megvála-
szolatlan levelek, sms-ek mögé,
miért fél szembesülni a szavakkal,
mitől tart, hogy el kellene mondania
mindazt, amiről eddig hallgatott,
attól, hogy nem merne, nem
tudna nem őszinte lenni, hogy el kel-
lene ismernie, hogy nem tudta végig-
vinni, hogy türelmetlen volt, és igen,
elege lett, s hogy miért nem szemtől
szemben, ő, aki mindig is büszke volt
egyenességére, őszinteségére, hogy

be kellene vallania, hogy átverte, hogy
 elárulta, hogy kiköpte az egészséget, aki
 voltak, és úgy érzi magát, mint egy
 balladában, töredezett, hiányos, ki-
 hagyásos, elhallgatásos az egész, mert
 erre sem válaszol majd, mint az előtte
 levőre sem, amikor éjjel felriadt,
 s azt álmodta, hogy lefeküdt valaki-
 vel, és most akkor elküldi tegnaptól
 egy hétre az angyalkáit, akik többet,
 jobbat... mindent elmondanak, amit
 annyi idő alatt ő nem tudott, egy hétig
 lesznek ott/itt, üzente, egy hétig, s egy
 újabb hétig, évig, évszázadig majd újra hallgat...

PETŐCZ ANDRÁS

VEZEKLÉSEM

*Harry Goode angol költőnek,
 a Zarándoklatok c. vers szerzőjének*

Apámnak mindent köszönök. Zarándoklat,
 vezeklés, ahogy a sírjához. Márványkővel
 beszélgetek újból és újból, és nem tudok
 nem bocsánatot kérni tőle, hogy *épp úgy*
s az volt, ami, valamikor, tán sohasem.

Felhők kergette szél hajlít fűszálakat, ott,
 a temetőben, előttünk a tó, ahogy nézem
 a sírját, a partot, ami az otthona volt. Ide,
 a tó mellé, szerzetesnek, annyira fiatalon,
 ide menekült, úgy érezte, el kell bújnia.

Isten nem volt jelen ebben a történetben.

Megváltani apámat már nem tudom, nincs a számára semmi kegyelem, visszaadni, amit nem kapott meg soha, nem vagyok képes, megsimogatni az arcát nem lehet, nekem csak a márványkő-érintés maradt.

Újra és újra eljövök ide, én is menekülök, a tó mintha feleselne, olykor kiabál velem, mennyi mindent elmulasztottam, visszaéltem mindazzal, ami volt, megettem őt, *felzabáltam*. Most is belőle táplálkozom.

Ez a vezeklésem. Zarándoklat a temetőbe, amikor visszatérek megkeresni mindazt, amit *egykor itt*. A víz felett feltámad a szél, szoborrá merevedett emlékeim fogadnak, s apám tekintete, ahogyan őriz, megfigyel.

HÁY JÁNOS

I Részlet A csokimikulósos lány című regényből I

AZT HISZEM

Azt hiszem, ideje volna meghalni. Másoknak persze nem kell, mert mások mindig élnek, akkor is, ha az egyik pillanatban a másoknak tekintettek már meghaltak.

Mindig maradnak mások.

Az az igyekezet, hogy a hasznosságunkra vagy az érzelmi űrre hivatkozva, amit a hozzátartozóinkban okozunk, nem halunk meg, és mindenáron ragaszkodunk ahhoz, hogy élet... Holott csak magunk miatt tesszük, pedig már annyi mindenre nem vagyunk képesek.

Feljön egy gyönyörű nő vagy férfi, ha épp, és nem érzünk semmit, csak azt, hogy menjen el, mert ezt a kudarcot, hogy nem kell, nem akarjuk újra átélni.

Vége.

Be kell látni, hogy vége.

Hogy milyen volt, volt-e olyan, ami nem úgy volt, amilyennek lennie kellett volna, most már nincs értelme feszegetni.

Nem, semmi nem olyan.

Nem lett csak egy gyerekem, nem lett csak három gyerekem, nem lett egy gyerekem sem. Elhagyott az, akit szerettem. Néztem utána az utcán. Emlékszem, nem akartam elhinni, hogy elmegy. Tényleg nem fordul vissza?

Nem.

Ki voltam akkor, amikor az az ember voltam, aki nézi ezt az elmenő másikat? Ki voltam az előtt, amikor ez az elmenő másik nem volt? Én voltam az elmenő másik, és nézett utánam az a lány. Ömlöttek a szeméből a könnyek, esőhöz is hasonlíthatnám, mint egy népdalban, ha esőhöz. De én kitartottam a döntésem mellett, hogy nem, nekem nem ő kell. Vagy ki kellett tartanom a döntésem mellett, mert nekem már volt valaki az életemben, plusz gyerekek. És nem hittem el, hogy ez a mély érzés, ami éppen akkor bennem volt, fel tudja oldani azt a sérülést, amit a gyerekeim és a gyerekeim anyukájának elhagyása okoz.

Nem.

Nem lehet úgy boldognak lenni, hogy mások szenvednek miatta. Mások fájdalmára jövőt építeni.

Együtt élni azzal, mármint az új társ mellett, azzal a jövővel, amikor. Esetleg ha tervet szőnek a gyerekek az elhagyott anya segédletével, hogy jogos önvédelemből megölik az új társat. Végül börtönbe kerülnek.

Mi a különbség aközött, hogy valaki azt mondja, sosem hagyod el a feleségedet, ezért hátat fordítok neked, vagy hogy sosem hagyom el a feleségem, ezért hátat fordítok neked. Melyik a nagyobb pusztítás? Persze, az első, de a második esetén is tudja az ember sajnálni magát. Milyen nagyon megkínzott a saját döntésem, mert nem lehetek azzal, akit szeretek, mert azzal vagyok, akit amúgy szeretek, legalábbis ezt mondom magamnak, de arra gondolok, aki nincs velem.

Jön a Jézuska.

Hát ez a Jézuska mindig jön. Együtt van a család, közben meg ott van a gondolat, hogy ki nincs ott épp. Mért nem lehet olyan karácsony, gondolja, amikor mindenki ott van? Mért van az az ember valaki mással?

A Jézuska betuszkolta az óriási fát a szobába, mi ragaszkodunk ehhez a mérethez, az árus már tudja, és minden évben előkészíti a Jézuskának a nekünk való méretet. Betuszkolja, alig fér be, de nem hozta el azt, akit amúgy a többiek nem vártak. Vagy vártak?

Ők is vártak valaki mást?

Olyan a karácsony, hogy ott van papa, mama, gyerekek és a hiány. Mért nincs itt, mondják a gyerekek, az, akit annyira szeretek? Már nagyok és szerelmesek, és szerelmes az apa és az anya is, csak nem egymásba.

Mért nincs itt?

De a karácsonyfa előtt minden olyan, mint kell legyen. Elénekelik a Mennyből az angyalt hamisan, mert ezt jó hamisan is énekelni, úgy az apa is be tud kapcsolódni. Vagy nem hamisan, mert ez egy olyan család, ahol mindenkinek van hangja, sőt hangszereken is játszanak, így aztán lesz az, hogy családi zenekar. Zsongnak, bongnak a húrok, és ebben a zsongásban jelenik meg az, aki hiányzik. Vagy csak a hiányzás érzése. Olyan, mint amikor teljesen teleeszed magad, mondjuk, mogoróval, és mégis azt érzed, hogy valamit még kéne enni.

Nincs itt az, akit szeretünk, bár a szeretet betette a lábát a kapunkon. Ő igazgatja utunkat, ő irányít bennünket, mondják a főszereplők, mert ennek az eseménynek mindenki főszereplője. Ezért nem lehet például regényt írni róluk, mert nincs olyan regény, aminek például Miskin hercegek a szereplői vagy Bovarynék, esetleg Anna Kareninák. Az efféle többes számot egyébként gyakorta még a törvények is tiltják, mert a Bovarynék esetében felvethető a többnejűség vétsége, ami nem egy bocsánatos bűn.

Nem, egy regényben nem lehet több főszereplő, mert az szemben áll például a gyermekvédelmi törvénnyel vagy az Arisztotelész Poétikájában írt esztétikai alapvetésekkel. De ha végre győznek a muzulmán földfoglalók, ez megengedett lesz, végre beintheünk a klasszikus görög filozófiának. Persze a dolog attól is függ, hogy a kölni kalifátus (mi oda tartozunk, ha valaki még nem tudta volna) kit hogyan bírál el. Az azért nagy kérdés, hogy például a szerelme után áhítozót a többnejűség kategóriájába teszi-e, vagy a házasságot megcsalók közé. Ez a sarija bevezetése után még mindig kérdés lesz. Szeretnénk, ha megmenekülnénk, vagy ha legalább azt tudnánk, hogy az unokáink, akik egy jottányit sem lesznek jobbak, mint mi, nem esnek a bűnözők kategóriájába, hanem fel lesznek mentve, mint vágyaikban álmodozók.

Jön a karácsony, tényleg, mint a szélvész. Kell hasonlat egy mondatba, mert különben nem szép. Úristen, mit keresek én ezekben a szimbolikus terekben, mint az a tér, amit a karácsonyi készülődés kirajzol. Ádventi koszorú, mézeskalács, angyalok. Nem hiszek semmiben, és már nem is vágyok senkire, mert már öreg vagyok. Kimúltak bennem a vágyak, talán még némi rosszindulatot fel tudok fedezni magamban, hogy a mindenét, utálom a. És megnevezek valakit, vagy felmondok egy egész listát. Milyen érdekes, hogy a pénzéhség, a tulajdonunkhoz való ragaszkodás és a rosszindulat tartósan bennünk marad. Olyan, hogy tartósítószer nélkül tartósít. Olyan a csomagolásunk, hogy nem kell belénk nyomni a nátrium-benzoátot, nem romlunk meg. Még akkor sem, amikor a demencia azt is kitörülte a fejünkől, hogy ki a gyerekünk.

Utállak, mert én halok meg előbb. Utállak, mert nem te vagy beteg. Utállak, mert te szereted, és téged szeret. Utállak, mert vagy. Az ember közösségi lény. Nem tud úgy lenni, hogy nem utál másokat. Ezzel győzött a kereszténység, hogy elnevezte az utálatot szeretetnek.

Szeretlek.

Karácsony van, és te nem küzdesz azzal a gonddal, amivel én küzdök, sugár, kemó, narkós gyerekek, bármi. Nem, te nem küzdesz, mert neked még nem kell.

Szeretlek.

A szeretet egy himnusz, amit a legellenszenvesebb bibliai szereplő, Pál apostol dobott össze a saját rosszindulata által, tükörben homályosan. Feltette az örök kérdést, hogy jól nézek-e ki ezzel a himnusszal? Szerintem jól nézett ki, ezért is maradt ez a szöveg. Ha nem nézett volna ki jól, akkor átírja.

Szeretlek, mert most már, hogy elkezdted olvasni. Látod, hogy ez egy regény. Nem, ezt már akkor láttad, amikor érte nyúltál a boltban. Ez egy olyan regény, ezt még az első oldalakból nem láthatod, legfeljebb azt, hogy ez egy jó regény. Ez egy olyan regény, hogy a végén tényleg meg fogsz hatódni, és azt gondolod, hogy a gyilkost, ha lesz benne, nem kéne börtönbe zárni, mert tényleg olyan ember volt, hogy ebbe a regénybe például bele sem férne, mert karácsonykor ilyen ember nincsen, csak rosszabb. A nyomozó nehéz helyzetben van, mert egy olyan bűnügyi regényben, amiben nem szerepel az elkövető, nagyon nehéz nyomozni, pláne eredményesen nyomozni.

Hála istennek, ez a nyomozó tud maga is érvényes döntéseket hozni, nem szolgáltat ki mindenkit a törvényeknek. És ő megszánja ezt a jogosan gyilkoló gyilkost, s bár tudja, hogy mi a megoldás, az aktára azt írja, hogy idegenkezűség kizárva, vagy azt, hogy a gyilkos nem felderíthető, esetleg a gyilkos is meghalt. Ez a legjobb megoldás, pláne hogy az elkövető véletlenül ki is maradt a regényből, hogy egy olyan embert tesz meg gyilkosnak, aki már

nem él, vagy úgy nem él, hogy egy diliházba van bezárva, szóval, egyáltalán nem felel a tetteiért. Igen, most itt az elején jelzem, hogy ezt fogjuk érezni a végén.

Megbocsátást és hálát.

Nem veszem fel a telefont, és nem is hívok másokat, nem esküszöm meg az életemre, az életemre, nem esküszöm semmire, és nem is fogok végezni magammal, mert hiába volt ez a felvetés, hogy ideje volna, egyáltalán nem akarok meghalni. Azt akarom, hogy helyettem mások haljanak meg, vagy hogy mások haláláról értesüljek, mert amíg értesülök, addig én életben vagyok.

Holnap is lesz egy temetés. Szerencsére, nem az enyém, mert ha az enyém volna, akkor nem tudnék a dologról. Feküdnék egy koporsóban, ha koporsós temetést akarnának a megmaradók.

Űl a család, és döntést kell hozni.

Ha elhamvasztjuk, akkor talán kisebb a fájdalom, talán nem azt érezzük, hogy az anyu vagy az apu fekszik ott, hanem azt, hogy az por és hamu, ahogyan a Bibliában írva van. Akkor az egyik gyerek megszólal, talán elképzelte, hogy tényleg lesz feltámadás, és akkor csak könnyebb egy csontvázra visszarakni a húsokat, mint a porból újra összerakni egy embert.

Inkább legyen koporsós, mondja.

Amíg élek, gondolja, addig van feltámadás, ha már nem élek, feltámadás sincsen. Ezen gondolkodik. De miért gondolkodik? Elfogyott a neki szánt idő, de nem tud megbékélni ezzel a fogyással. Persze, ha csak úgy lement volna a hasa, vagy eltűnt volna a tokája, annak azért örült volna, végre olyan lettem, amilyen a testképem volt. Mert hát élete nagy részében nem volt ekkora hasa. Egyébként ez egy hazug állítás, mert élete nagy része már a hassal való élet volt, ellenben a has nélküli élet olyan intenzív volt, akkor alakult ki minden benne, például a nyelvhez, a hazájához s a többihez való viszonya, hogy a későbbi hasas élet nem tudott annyinak látszani, amennyi volt.

Hogy több.

Hasfelmetsző Dzserekre gondolt, hogy az, hogy elhiszi magáról, hogy nem olyan, amilyen, az valójában egy hasfelmetszés. Néha álmodott róla, hogy felvágják a hasát, és kikanalazzák a zsírt belőle, vagy a szart, ami ott ezt a puffatagságot okozza. Tényleg ideje volna.

Annak, aminek ideje volna.

Nem emlékszik, mit mondott korábban, hogy tényleg ideje volna fogyókúrázni vagy leszokni a cigiről, az alkoholoról, a pornófilmekről, a fűről (ezeket bevallotta, a kokaint nem). A leszokás, ami életmentő akar lenni, végül is annak a szimbóluma, helyesebben annak a bevallása, hogy nem vagyunk már urai a saját életünknek, hogy más diktálja a szabályokat.

Azt mondja, ha tovább csinálod, megöllek.

A leszokás tulajdonképpen a halál előszobája azzal az ígérettel, hogy tovább maradhatasz ebben az előszobában. Tovább, mint a többiek, akik nem fogadták el a leszokás ajánlatát, ellene mondtak a leszokásistennek és a gyógyszergyárak vitaminajánlatainak. Na, ők be sem kerülhetnek ebbe az előszobába. Nem, ők rögvest ki lesznek nyírva az első adandó alkalommal, amikor a túlvilági tömeggyilkosok megtöltik a fegyvereket.

De te nem, nem vagy olyan hülye, értesz a szóból, a szépből is, és a nem szépből, a rossz-ból és a jóból is. Te leszoksz, és belépsz az előszobába. Tessék mondani, le kell venni a cipőt vagy. Vagy, mondja az előszoba őre.

Vagy.

És rettegsz, hogy egyszer azt mondja, hogy nem vagy. Na, most már eleget vártál itt leszokva minden bűnről, leszokva még a büntelenségről is, mert büntelennek érezni magadat, az is bűn, az önteltség bűne, mondja az ő.

Unatkozik, és néha szóba áll a várakozókkal.

Szeretett volna egy olyan munkát, ahol jobban pörögnek az események. Ez az előszobázás marha idegesítő. Várakozni, mert ez volt ígérve, hogy ha megteszed az elvárásokat, akkor tovább maradhatsz a vonalon innen.

Annyira unalmas így lenni.

Jobb volna, mondja az ő, felpörgetni az eseményeket? Az idő amúgy sem egy objektív dolog. Belegondoltál, hogy amikor kielégülsz, az mennyi idő?

Kevés.

Amíg várakozol rá, azt hiszed, hogy de jó, én mindig abban a testüregben akarok élni, lenni, vagy mindig akarom, hogy bennem legyen annak a másíknak a teste. De valójában olyan rövid az egész. Jaj, ne vedd ki még, mondod, mert még jó, hogy ott van, aztán mégis különválsz, mert nem lehet még vízért sem kimenni, ha benne marad.

Ideje volna, gondolod, gondolom, mert már minden olyat megcsináltál, amit kellett, amit ezután csinálni fogsz, már senki nem várja. Eleget tettél a fajfenntartás követelményének, eleget tettél a munkaerőpiac követelményének, eleget tettél mindannak, aminek eleget kellett tenni. Minden megtörtént, aminek értelme volt, s ami innentől történik, csak felesleges pótcselekvés, amit senki nem vár el tőled, s valójában a halálfélelem hajt bele.

Ki várja, hogy ezt a könyvet megírd?

Senki.

Már az előzőeket is épp elég elolvasni. Kinek van ennyi ideje?

Nem, ez már semmi másról nem szól, csak a makacs kapaszkodásról abba, hogy érvényesnek látszódj, holott már régen nem vagy érvényes. Lejárt a szavatosságod, ha volna rajtad címke, mindenki le tudná olvasni, hogy romlott áru vagy, s legfeljebb azért nem bűzlesz még, mert van egy kis futamidő a lejárat után, amíg nem indul be a végérvényes romlás. Pusztán csak minőségromlásról beszélhetünk, de még nem vagy mérgező. Vagy a korszerű csomagoláson nem párállik át a rossz szag.

A romlottság szaga.

Eszébe jutott, hogy milyen volt, amikor még nem lett kiűzve a paradicsomból, a Biblia első lapjai. Hogy milyen volt, amikor még nem volt se eleje, se vége az időnek. Olyan volt, mint egy örökérvényűség. Mikor volt, amikor először feltűnt az a szabály, aminek a dédnagymama alávetette magát, hogy egyik nap még egy kis kullogó öreg néni volt, a másik nap meg már csak egy fekete halott.

DARVASI LÁSZLÓ

I regényrészlet

NEANDERVÖLGYIEK (4.)

Erna

Erna soha nem tudta szavakkal kifejezni, miféle anyagból, földből és homokból van összegyúrva egy anya. Én, Sós Erna, miből vagyok, alkotóelemeim, összetevőim, kiskockáim, ahogy Gál mondaná, jelen, múlt, ami lesz, kőre kő, cseppre csepp. Aztán megérezte a csalás édes ízét. Abból volt ő is, és nem csak ő, de millió sorstársa, ami létezésükön, a személyiségükön *kívül* helyezkedett el. Nem részem, mégis megcsinál, mint egy cipész a talpalást. Vonul az anyaság egén a mocskokból lett felhő, esőjével áztatja a föld kabátját, a tomboló nap tartozéka a habfehér bárány, máskor meg csillag hunyorog vakon az éjben, hol csak a bagoly suhan, akár az eldobott kés. Meleg pocsolya a bokámnál, kuruttyoló békákkal, rothadó, fűszagú, kavics díszítette élet.

A gyerek ordít.

A férfi ordít.

A tömeg ordít, mert lő vagy ünnepel.

A világ ordít.

Trágyadomb vár randevúra, és Erna ezt a mihaszna, ócska bájolgást igazán tudja már, és tisztában van azzal is, hogy mi a nő, az asszony elsődleges és megkérdőjelezhetetlen feladata ebben a világban, akárha a csodaszerű fiatalságát veszi számba a barom gróf úrral vagy a mindig cúgos és hideg kastéllyal, ahol szolgált Gizella, majd szegény Karolina keze alatt, és nem volt másként az első nagy háborúban és az azt követő zűrzavarban a románokkal, a kommunistákkal, az alföldi kúriákat ellepő terrorlegényekkel vagy a Horthy-korszakban, aztán pedig az újabb, még döglete-sebb háborúban, amiben a szörnyű bombázásokat, deportálásokat, frontok ide-oda vonulását is átélte, és aztán Rákosi uralma se kínált mást, csak egyetlen fő feladatot, egyetlen mindenekfeletti kötelezettséget, mégpedig hogy várakozzon.

A nőnek, az asszonynak várnia kellett.

Még magamra is csak vártam, lelkem, így lett kitalálva a báli szezon.

Várta a nyomorultja az eltűnt, elveszett, a seholban lubickáló, szétvert, megkínzott, agyonalázott férfit, aki jobb esetben mégis a kocsmában nyelte a kevertet, rosszabb esetben Szibériában vagy magyar börtönben ette a fene, a templom oldalára gombolta a sliccét, baszta a kocsmáros asszonyát a rekeszeknél, elment vallási kufárnak. Mozart, Haydn nem várt. Ezt Gál mondta. Viszont Strauss vagy Mahler már igen, azok tudták, mi a várakozás. Bartók se várt, neki aztán igazán nem volt mire, mert mindent megtalált.

A nő meg várt.

Erre ítélte a kor nygvonalú bírósága.

De régebben Erna mégis tudni vélte, mire vár, a nő az emberére, a gyerekére, valami jobb családra, szebb égre. Ez az új, az 56-os forradalom leverésével kezdődő időszak azonban, és ezt Erna egyre világosabban érezte, nem kínált különösebb

vagy konkrétabb célt sem férfinak, sem nőnek, sem párttagnak vagy kommunistának, sem városlakónak vagy a vidékinek, sem hívőnek, de még a hitetlennek se. Van kínálat, de nincsen csere. Amit kínálnak, alig sok, de mindenre elég, ami a túléléshez elég. A rendszer mint túlélőcsomag. Jó esetben az idő nemcsak használja, de folyamatosan leltározza és értékeli is az alattvalóját. Kádár idején nem volt szó leltárról. Használatról természetesen igen, gyorsan bekövetkező haláláig nyűtte, elrontotta az emberi testet ez a világ is. A kínálat megrontotta a lelket, örök életre. Nagy mutatvány, bravó.

– Én nem várok, Endre – mondta a bolond, magába mélyedő Gálnak Erna.

A férfi a könyvei fölé görbült, valami régi dolgozatot írt, nem válaszolt a hülye.

– Mit csinálsz?

– Regényt.

– Azt, nahát. Te írod, Endre?

– Én, Erna, ki más. Látod, nem? Nem a párttitkár. Nem a téeszelnök. Már most megmondom, gyönyörű regény lesz – Gál nem ragyogott, csak kijelentette.

– És miről fog szólni?

– A szavakról, Erna.

Ez a marha megint ivott. Nincsen magánál, vagy túl józan. Mert az se jó. A nagyon józanoktól mentsen meg az ember.

– Minden regény a szavakról szól, nem?

– Hát, de bizony, így van. Viszont ez – mutogatta a gépelt papírt Gál – még inkább arról.

– Ja, vagy úgy, a szavak a szavakról beszélnek. Nem arról, mit jelentenek. Ő...

– Jelölnek.

– Jelölnek, na. Tudtam volna. Ha látok egy virágot, keresni kezdem a nevét, mintha akkor több lenne, ha tudom. Tudom róla, hogy nárcisz, kövirózsa, fecskefű, akkor több, nem? Pedig nem. Mit ad a dolgokhoz a nevük, Endre? De őszintén?

– Nem a dologhoz ad, soha nem. Hozzád ad.

– És hozzám miért.

– Mert ember vagy. Annak meg kell a szó.

Erna nevetett. Kell a szó, majd kiesett a száján a kacagástól.

– Anya vagyok, kell a szó, kell a szó. Hát te azt hiszed, én nem tudom, hogy mire valók a szavak, Endre! Én még a betűkről is tudom, hogy dolguk van.

– Na, ez már zsidó dolog. Nekik van ilyen mitológiájuk.

– Az vagy nem az, én azt tudom – mondta Erna, és nevetett megint, mert neki volt igaza.

A házfalak oldalán fölfelé emelkedik a fény sütötte sáv. Azért a városi napfölkelte lassan éledő fényébe belelehel a moslék illata. Meg lehet korrekten állapítani, ki lehet fejteni továbbá, hogy az anyaság miből van összeütve, összevarrva, kalapálva és simogatva. Meg lehet állapítani, kicsoda az, akit anyává tett az élet, aki lelket stoppol, megroppant csontot

illesztget, szívet, lelket, májat borotvál nap mint nap, fáj a bütyke, anya. Az anyaság miből akar lenni, miből nem akar részt?

Erna feszített tenyérrel tövig nyomta a dugót a borosüvegbe, hanem aztán akár egy varázsló, mégis ki tudja húzni. Foggal, persze. Bosszankodhatott Gál, mint egy itt felejtett, régi jegyző.

– Erna! Szerelmem! Hallgass már kicsit. Regényt írok. Az meg olyan, mintha meg akarna ölni.

– Egy regény?

– Az, Erna. A jó regény az életedre tör.

– Te meg elfelejtet, hogy mióta vár a tejesember. Megyek akkor én. Majd mondom neki, tejes bácsi, a Gál regényt ír, nincs világ, nincs tej. Ember nuku. Maga is nuku.

Az ajtóból visszaszólt.

– Miről szól, lehet-e tudni?

– Mondtam már, a szavakról!

– És mikor történik? Vagy nem is történik, csak van?

Gál nézett szerelmesen.

– A jó regény mindig történik. De konkrétan 1571-ben lesz a cselekményem.

– Élt már Kádár akkor?

– Hogy élt volna, kedvesem?

– Én meg azt hiszem, igen. Nagyon is. Azt kérdeztem, bemutatod-e, hogy élt már. Akkor is.

Erna még akkor is nevetett, amikor behúzta maga után a kertkaput.

Ha egy itteni, egy városi anyának kimúlt egy gyereke torokgyík, fertőzés, lob vagy hirtelen támadó láz miatt, úgy tett az asszony, mint akinek nemcsak járandósága, de kötelessége is a túlélés. Hogyan is lehetne másként. A gyászoló anya egy ideig takarékoskodik a szóval, mozdulattal. Amikor újra várandós lesz, beszélni kezd. Maga se veszi észre. Jobban érdekli a másik nő, az ár, a piac, a selyem esése, a posztó gyűrődése. Sok ilyen asszonyt ismert Erna vidéken – Pesten is, de ott másként éltek meg a fájdalmaikat az emberek –, szót váltott velük, a piacon álltak meg, a hentes előtt, hol piros foltok alvadtak a bolt előtti járdán, és még kint voltak a csontos rekeszek, vagy a tejesnél, ahol meg a faládák oldalára sárgult a savó. Túléltek az asszonyok a veszteséget, ami a méhükből fakadt. Általában nem tudták elmondani, micsoda az, ami a gyászuk. Az igazi gyász elmondhatatlan, mint a kő, aminek hiába is gyürkőzöl. Férfj, pénz elvesztése, hűtlenség és gorombaság gyászt szült, de akkorát soha.

Erna nem ilyen természet volt. Ritkán sírt, ha meg mégis, befelé, hogy maga se lássa. Gyászolni nem engedte a lelkét. Gyakran azt gondolta magáról, hogy vénségére egyre hiúbb lesz.

Miért sírhatna, miért jajongana?

Mert, és kész.

Erről nem nyit vitát.

De ha sírt, az fájt mégis, mint a forró sparheltlap. Ritkán nevetett is. De ha nevetett, az is fájt neki, a mellében rossz tűheggyel keletkezett egy szúrás vagy egy ökölnyomás, a lelkébe követ ejtett az ég, tessék, cipeld. Hogy pereg a tavaszi borsószem a vājlingba, amikor fejtik a termést, koppan, koppan, koppan. Aztán egy szem ugrik, fürgén elgurul, és amikor elősöpörve a kredenc alól, rátalál a kutakodó ember, már csak aszott bogyó, egy magzatagy. Mondtál valamit. Nem mondtál te semmit az égadta világon. A nagy élet a beszéd darabjaiból lett összeeszkábálva, akárcsak az összegyűjtögetett fahulladékból Sándor kis háza a

zöld sövénnnyel kerített, utca felé lejtő gyakorlókert fenti, hátsó traktusában. De Sándor nem beszélt erről a szinte önkényesen elfoglalt területről. Egy szót sem mondott senkinek soha. Hallgatott, mint aki megkukult, *én hülye fiam*.

Az egész világ beszédből van leginkább, szavak fogannak meg benne szavak által, szavakat vajúdik a föld, az ég, a szar. Egy anya nem így van. Tud hallgatni. Szavakkal is lehet hallgatni, sok szóval, de úgylis lehet hallgatni, hogy abban a némaságban egyetlen árva szó sincsen. Egy anyának rendesen szavakat szül az öle, szavakat szoptat szavakkal, a rábízott élet is beszédből van, a mozdulatát el se hangzó szavak irányítják, egy anya mégse a szó letéteményese. Mindenki beszél, kő, hús, pára, Gál álmában szavak zenekarával zenél az ég. Az egész világ fecseg, magyaráz, kommentál. Csak Isten hallgat, akár egy kút vékony kürtője, hová már a gyöngye kar küldte vödör se jár le. A katolikus harang kongására Erna mindig emeli kicsit a fejét. Haját igazítja. Őszülök. Nézi a szép, rövidke ujjait. Sűrű gőzben kopasztja a tyúkot, az ablaküveghez ragad a légy. A sárga tökbél marja a kézfejet. Egy anya abból van, amiből a többi ember, csakhogy, és Erna azért ezt jól tudta, a rábízott élet mindig másképpen esik latba, mint az olyan, amivel utcán és boltban, a Galambos-tónál, a templomkertben, a betonút melletti kerékpárúton találkozik, erről is hiába beszélni, azt is felesleges szólítani.

Sokszor odaszállt a vékony, inas teste a gyakorlati kertbe Sándor fiához, mikor gyalogosan halad a templomkert alatt, szaporázik az óriási régi malomig, aminek a faltestéről, akár a halott lepke, hull a vakolat, és amivel szemben fölkelik a sekély Galambos-tó, ami inkább nagyra nőtt kacsásztató. A malom már néma, mint a zsidó gazdája. Erna eljut a város végéig, huppan az út, korcs köp utána nyálat, habot. Asszony köszön egy kapuból. Az utolsó ház már nem ház, hanem a gyakorlati kert vaskos sövényvonulással kerített területe. Kattogó kerékpárját betolja a kerti kapun. Ha közben, mert ez is előfordult, leesett a lánc, Sándor szó nélkül visszaszereli majd, elég gyorsan jár a nagy keze.

A férfi szeszes ronggyal törli az olajos tenyerét, az én fiam, egészen olyan, mint az apja, mégsem annyira. Erna a nyikorduló ajtó kilincset megragadva belépett a Sándor építette kalyibába, ennek előtte áthaladt a veteményes során, amit Sándor a kisiskolás gyerekekkel műveltetett egy ideje. Termett ott karózott paradicsom, borsót nevelt, babot, paprikát, pöszméte is volt, beledagadt a porhanyós földbe a cékla, krumpli hízott láthatatlanul, és amikor Erna belépett a kis házba, és leereszkedett a masszív pozdorjaasztal mellé, amin petróleumlámpa csorgathatta a fényt naplemente után, nagy, fekete nyugalmat érzett. Benne lenni valami személyes erősben. Szép maradt ez a fiam. A másik is. Szépek vagytok, az anyátok vagytok. Itt fújom a port a világ végén, az este fog hazavezetni. Mintha majdnem otthon lenne, ha idáig eljön, elhozzák idáig a városszéltre a lábai vagy a bicikli kereke. Odabent ég Lackó Józsefnek, egykori férjének a petróleumlámpája, az asztalon áll a karcsú üveg, az a lámpa, amelynek a világánál az ikrek írni tanultak, az első betűt formálták, az első mondatot,

Úr ír,

Anyá.

A kastélyhoz közeli tanyán használták, ahol a kölykök kibújtak belőle, és amikor az ikrek még porbafingó kis hülyék voltak, a lámpa mindig veszélyben volt. Össze fogják törni. Az apjuk rájuk emelte a kést.

Ha baja lesz, mint a disznót, értitek?

Egyszer a kis kócos fekete Zsolt azt kérdezte, miből van több, szó vagy mondat, anyuka. Erna elég könnyen azt válaszolta, ugyanannyi, ugyanannyi szó van, ugyanannyi mondat van, mint amennyi szó van, kisfiam.

Sándor nevetett, mintha vásáron lenne, mézeskalács katonák, vásárfiák között. Akkor még nem dadogott, az később lett, ahhoz kamaszodniuk kellett. Egyszer rászúrt zsákvarrótűvel a tenyerére egy szép vásárszívet. És megvárta, hogy a vér végül kiüssön a tézstaanyag felszínén, a piros mázbevonaton igazi vér sötétlett. Csepp, csepp, csepp. Ez volt Sándor, a megátalkodott. Zsolt, ha ilyen szívet kapott, letette az asztalra, nézte, kitette az ablakpárkányba, kívülré, s az üvegen át, fekete sólyomszemével, mint egy elesett nőszemélyt. Kivitte egy farönkre, letette, leült a tornácra, onnan bámulta. Jön madár? Figyelte, hogyan eszi meg a kutya.

El akarta venni.

A kutya vicsgorgott, a torkának ugrott volna. Zsolt addig nézte, míg az állat le nem kushadt, akkor szépen elvette a vásárszívet, beleharapott, az állatnak visszadobta, most már a tiéd, buta.

Erna sokszor vitt karajt, dagadót, combot Sándor fiának, süteményt is, leginkább pitét, amikor abba az eltűrt, hirtelen összeeszkábált, városvégi kalyibába szalajtott a szíve, már 57-ben vagy 58-ban. A finomságokat rápakolta az asztalra, Sándor nevette, mi van, anyám, piacot játszik? És a lámpa, részeg a fénye! Az meg úgy volt, hogy egy nap a régi házból magával vitte Sándor, kell ez nekem, édesanyám, már pakolta is. Elvitte, akár egy kommunista zabráló, belerakta a bőrtáskájába. Alig tudta belegyömöszölni. Nyomkodta, sziszegett. Ki fog folyni a petróleum. Akkor megállt a keze, lemerevedett, nézte Ernát, mint egy szent-könyvet. Ő meg bólintott.

– Jól van, na, vigyed csak, fiam, a tiéd.

– És ha Zsolt vinné?

– Kellene neki?

– Nem tudom. Csak vinné.

Erna toppantott, mint aki igazán dühös.

– Hát mit mondjak én neked? Hamarabb jöttél, nem? Hamarabb nyúltál érte, akkor meg a tiéd. Zsoltot nem a lámpa érdekli, csak a fénye.

Miért jut eszembe mindig ez a jelenet. Sándor olyan volt, mintha a Biblia súlyos lapjai közül lépett volna ki, pedig úgy van, hogy a vastag Biblia-könyvnek olyan hártyakönnyűek a lapjai, amit meg mondani akar, mindig nehéz, mint a rozsdás fű. Nahát, nem. Nekem ne jöjjön senki azzal, hogy volt, ami volt, nehéz volt, bonyolult volt, a súlyába majdnem megrokkantam, de az még nehezebb, mint ami a Szentírásból kijön, hogy tanácsot adjon vagy igazgasson. Akkor inkább már Gál. Annak a szerencsétlen gyereknek az anyja, Csaláné, akivel sokat volt ötvenhat után, annyi szenvedett, annyit sírt, hogy végül ő, Erna törölgette az arcát, na, ne már, galambom.

Aztán rájött.

Az az asszony, akinek a gyereke Zsolt fia házában halt meg, a férjét siratta. Nem is a gyereket. Én a férjemet nem sirattam, mondjuk, nem is tartott volna rá igényt.

De egy kis sírás mindenkinek jóleshet.

Sírjon érted az ördög, Lackó József.

Énnekem a gondjaim a fiaim. Erna a városvégi, sövényes kalyibában időzött, leült az asztalhoz, kicsit tolt a füzeteken és könyveken, nézte őket azért, figyelmesen nyugtatta rajtuk a tekintetét, arrébb helyezett egy tollat, valami csonkolt ceruzát, és bár minden, ami az asztalon meglehetősen komoly rendben elhelyezkedett, a szavak miatt született meg,

iron, tinta, papír,

fényességet adó szerkezet, nem tudott megszólalni.

Sötét van bennem, mint akit elhagytak. Sóhajtozott, milyen hülye vagyok, milyen bolond vagyok, drága jó istenem. Nem tudom, mit akarok. Aztán rájött. Unokát akar. Legyen ennek a Sándornak gyereke. Legyen újra a Zsoltnak. Ha már a Kiserna elveszett.

– Mi baj, anyám.

– Add ide a kezed.

A fia odaadta. Ült mellette, simogatta a hiányzó ujjpercét, a fényes kis csonk az apja, Erna férje miatt lett, és azt mondta neki, miért pont ezt, hát mindegy, azt kezdte magyarázni, hogy nem tojnak a tyúkok. Unokát akart. Nem tojnak a tyúkok, fiam. Fekete láng, menyét jár a kertben, vagy nyest vörös csóvája szalad át a sárgára rettent növények között. Sok a csiga, leeszik az epret. Hallod, te, nagyfiam? Kánya viszi a csibét, sír a csőre között, szó viszi a szót.

Sándor efféle panaszkodások hallatán zavartan mosolygott, mit akarhat az anyja, mert nem ezt akarja igazán. Ő meg, Erna, rákérdezett végül, hogy hívják, milyen forma, ki fia-borja, lakik-e hűség a szívében. Nevetett, fájós foggal. Úgy kérdezek lassacskán, fiam, mint a tyúkokkal együtt kelő parasztanya.

Sándor megmondta.

Vera.

Így meg úgy.

Vera, Vera, Vera.

– Hát végül is, mondhatnál róla, ha már így vagytok, közösbe – Erna kissé teátrálisan simított a haján. – Végül is hozzád való lehet. Gondolom. De azért. Használ rúzszt?

Sándor bólintott.

– Szeretem.

Erna hessegetett egy szemtelen legyet, bögrére szállt, arcra, szájra röppent.

– Igen, az fontos. Szeretni a másikat. De ő szeret téged?

– Jön mindennap.

– De hogy szeret-e, azt kérdeztem.

Sándor mosolygott, Erna megfogta a legyet.

– Ha megvágom a kezem, port szór rá, beköti.

– Azt tudod, miért szeret?

– Azt nem kell tudni.

– De lehet.

– Anyukám, bejön, és soha nem ugyanoda rakja a cipőjét – mutatta. – Hol ide a széklábhoz, hol oda az ágy alá.

Erna ezen erősen elgondolkodott, aztán megadóan bólogatott, jó, ezek ketten legalább megvannak, bár a csalódott párttitkár biztos nem fogja annyiban hagyni, hogy elvették az asszonyát, megalázták őt, mint egy nyakláncos vásári majmot, ez nem olyan kor, ami az ilyen sértést megtorlatlanul hagyja. A büntetés vasból és kohósalakból készül, az élre vasalt angol nadrág réges-rég elfeledve. Meg tényleg, mikor is nem hagyták, hogy egy másik

férfi babráljon a foglalt asszony szívével. Milyen kor volt az, amikor elmehegett az asszony, úgy, ahogy ő akarta. Erna nem tudta megmondani, milyen kor, hát elég furcsa viszonyok uralkodnak, az biztos. Olcsóbban élnek, jó. Könnyebb a por. De Csaláné könnye égette a kezét még napok múltán is, ha Pesten járt. Viszont, ha úgy veszi, és máshogy nem képes értelmezni, az ő Lackó férje se ellenezte látványosan, hogy ő meg Gál tanár is építsenek maguknak egy másik, kevésbé szembetűnő, de azért jelentékeny életet, abból még titkos házasság is lett, szépen kifényesített álmok, lassan értékékké váló vágyak, minden, ami Lackónak igazán soha nem jutott, és amivel az a buta, kőfejű ember nem is bírt volna. Lackó, az ő verekedős férje, Sándornak meg Zsoltnak az apja, ezt most egyszerűen akarja mondani, ezt, mármint hogy elvigye a szomjas lelkét a szomszédba, annak idején nem gátolta. Tehette volna, persze, hogy elébe áll, és azt mondja, elég, a kurva anyád, sarokba. Bazd meg, cafrika. De nem mondta. Miért nem? Mert Erna végül is erősebb volt, és ezért elég hálás lett, hogy egy ilyen ember, mint a Lackó erősebbnek engedi a másikat. Ököllel is vert. Megrúgott. De aztán hagyta, hogy erősebb legyek. Az is lettem. És most? Nézi a fiát, mint valamilyen kincset.

Mit hagy el, mire képes egy vérig sértett párttitkár.

Mit tenne a fia, ha ő is csalódna.

– Van neki férje – mondta ki Erna.

– Igen, anyám, de akkor se beszéljen úgy, mint egy Vasné – az említett asszony a kerttel szemben lakott, éles nyelvű volt, éppenséggel nem volt a korrektség szobra.

– Biztosan nem jó neki. Annak az embernek. Hogy hívják? A Tenkes kapitánya! – Erna kényszeredetten nevetett. A csalódás nagy méreg. Az a méreg oda is elszívárog, ahol az embernek jó lehetne, és ha a méreg ott van, az embernek nem lesz jó.

A másik fia, a Zsolt a nyughatatlan pesti nyüzsgésben maradt, és már nagynevű professzorként krétázta a táblát az auditoriumban. Egyszer fölnezett a fotelból Gál, irigy volt kétségtelenül, ez a Zsolt még ezt is elérte, a katedrán való ügyködést, kijött a szarból a fényre, csak nagykutya maradt, míg ő továbbra is itt várja, hogy vége legyen. Akkor már nagyon beteg volt Gál, és előfordult, hogy Erna úgy talált rá, nem volt magánál. Ébredjen, drágám, magázta ilyenkor. Maga kell nekem. Hát kit szerethetek én akkor, ha maga nincsen?! Sándor, az őserő, kiskutyává vált itt, visszaette a fene, ennyit és így akart most már csak az élettől, bár a fene se tudja, mitől válik nagykutává vagy mitől lesz kiskutya az ember, néha a kiskutya marja a halálos sebet.

Sándornak meg lett egy gyönyörű kertje. Na, neki lett valamije. Zsolt könyvek között él. Az is valami, Erna igazán tudja, mert Gálra gondol. Sándor még most is leszakítja az eget az összes felhőjével, a villámot megragadja, és a földbe szúrja, ha földühítik, vagy úgy kerekedik a kedve. Jó, dadog is. Ez még így is, ilyen számkivetetten, ezen az ócska földszeleten, amit Erna szívből, mélyen és megátalkodottan utált, úgy dolgozik, úgy kapál, gereblyézik, úgy veri a gázt, mint egy megátalkodott.

Szokott énekelni.

Erna egyszer megállt, és hallgatta.

Énekel a fiam.

Én, Sós Erna, tudom, mit jelent anyának lenni. Te, aki vajúdtál, azt érzed, hogy soha, de soha nem adhatsz elegendőt abból, amit életnek neveznek. Nincs elég mozdulatod rá, nincs elég szavad arra, hogy kitöltse a hiányt, soha nem lesz elég garasod, levegőd, mindig

több a kabáton a lyuk, mint ahány gomb kellene. Magát ki tudja elégíteni. Magának meg tudja termelni, ki tudja kalkulálni az elegendőt. Persze, nem mindig. De általában. Én úgy teszem a dolgom, ahogy a szél vagy a föld vagy a por, amit elfújnak, mindegy, a lényeg, hogy soha, de soha nem tehetek eleget.

Az én gyerekeim egy kölcsönadott élet.

Kettő.

Kettő gyerekeim van, ikrek!

Erna ezt már biztosan látja, hogy nem így kellett volna. Legalább egy szülő tudjon beszélni. De nem. Beszél a szerelmes, aki gyűlöl, aki vállalkozik, mégis a szülő szava a legkevesebb. Elmeget mindenki a picsába. Nem tudom, nem tudom, hogy kellett volna, biztosan másképpen. Zsolttal lehet Istenről beszélni. Sándorral nem lehet.

De az is igaz, hogy nagyon szép a petróleumlámpa fénye.

Ahogy megvilágítja a fiam csonka ujját.

– Ha szereted, ne add oda másnak. Elvetted. Nem is vetted talán, de már veled van.

– Nem adom oda.

– Elveszik.

– Már nem tudják.

– Nem?

– Nem.

Ezt mondta Sándor, aztán elővett egy dolgozatot, amit még Vera hagyott itt. Tizennégy éves írás. Fogalmazás arról, hogy egy költő szerelmes.

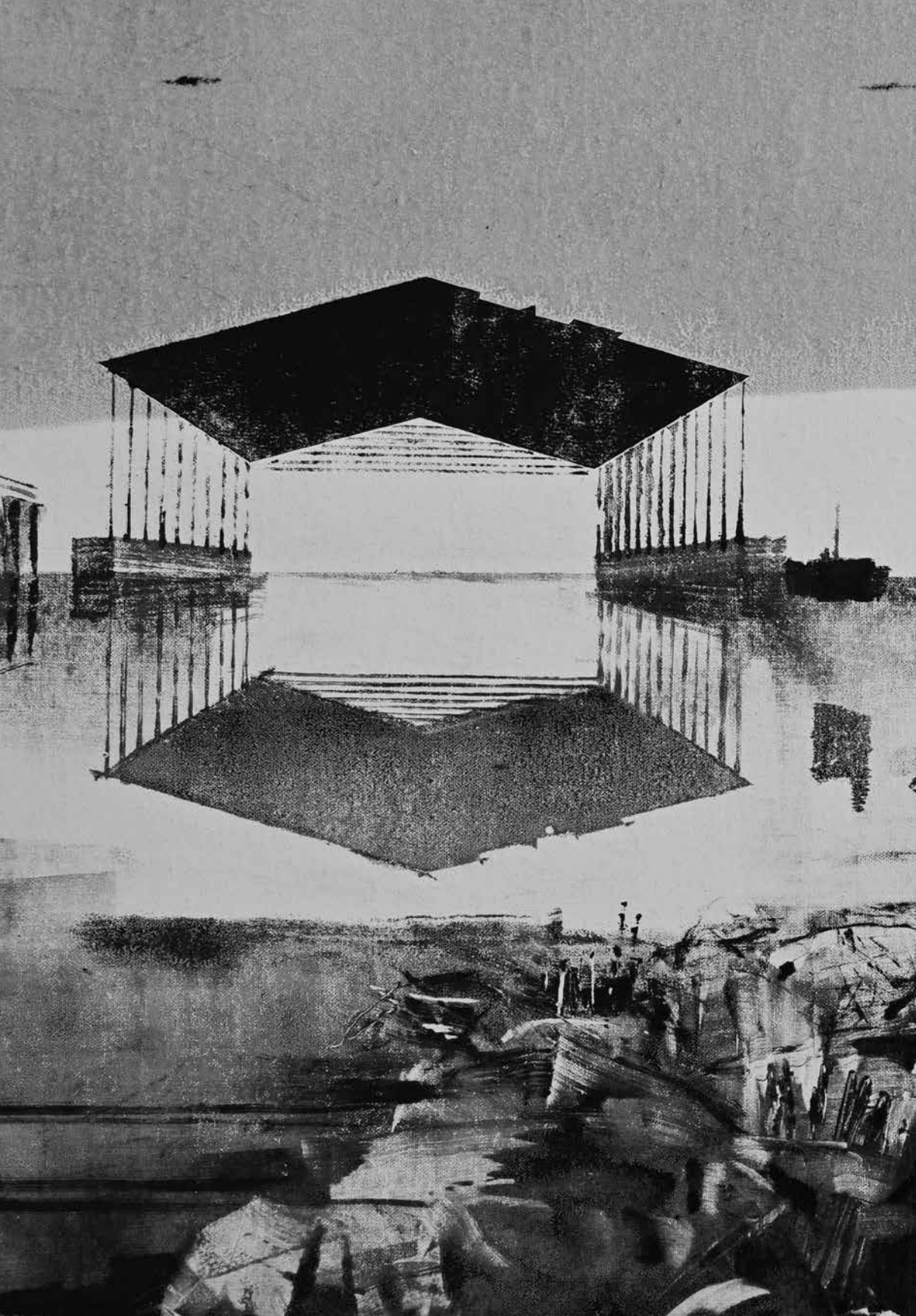
Mi a szerelem?

Amikor minden szép?

Milyen szép?

Olyan szép, mint amikor győz az osztályharc, és le lehet tenni az ásót, a vödröt, a kaszát, a kalapácsot.

És a nő se vár többé.

ILYÉS KRISZTINKA

FELSZABADÍTÁS

Én a nővérem húga vagyok.
Egy edényben terveztek pótalkatrésznék.
A szüleim rendelkeznek a testemmel,
úgy gondolják, szerveket kell adnom
a testvéremnek, aki rákos.

Én egy tökéletesen egyező
kromoszómaképződmény vagyok.
Anyám foggal-körömmel védi
a nővéremet, aki meg akar halni.

Én egy donor vagyok, aki
köldökszinórvért adományozott a
testvéremnek. Minden beavatkozáson
óriástűket szúrtak a testembe.

Én ma már egy kislány vagyok,
a nővérem vért hányt és elhagyta a testét.
De még mielőtt elment, megköszönte,
hogy nem erőltettem rá az életet.

TÉLIRE

Húsba maró hidegről számoltak
be az éjjel. Az őszi időszak
előrevetíti a havas telet – ilyenkor
az anyukák lekvárt és kompótot
készítenek, elraktározzák télire.
Az anyák ezt az anyuktól tanulták,
mindannyian azt suttogják,
ez a túlélés záloga.

Az én anyám nem rak el semmit,
a tartósítószeres kupacban állnak
a fiókban. Már három éve nem írok
levelet az anyáknak, mert nem tudom,
milyen kézbesítési címet adjak meg neki:
hogyan fog rám emlékezni a család,
ha már nem *itt* mosolygok, hanem
onnan figyelem a karácsonyi fényeket?

Tegnap éjjel azt álmodtam,
anyám az ágyam fölé hajol, és néz.
Majd kiment a ház elé –
lehet-e ennél hűvösebb? –,
havat lapátolt, és sírt.

TÚLÉL, NEM ÉL TÚL

Erős a csattanás,
hallani a szívdobogás
újabb megbotlását,
holnapért kiált a test,
bevadásszák a sugarak.

A ciprusfának nincs virága,
és milyen vékony a gyökere.
Most jobbra menj,
itt balra kanyarodj,
amoda is születhetnél volna,
a halálszagú vaságyak nem
bírák az elnyíló lelkeket.

Szeret, nem szeret.

JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA

A KISCSAJT MAJD INTÉZEM ÉN

Már fáj a combom, de nem tudok leállni, imádom, ahogy a trambulin újra meg újra a magasba repít. Szaltózom, pörgök, próbálgatom a háromszázhatvan fokos fordulatot. Pont ide süt a nap, kezdek beleizzadni a dresszembe. Zsófi néni szerint csak a versenyekre szabad felvennünk, de apu megparancsolta, hogy ma ez legyen rajtam. Kézen állok, átfordulok, hallgatom a felnőtteteket. Bent ülnek a medencében. Állandóan csúnya szavakat mondanak, és nevetnek.

– Diuskám, mutasd már be nekünk azt a gyakorlatot, amivel nyertél a hétvégén! – mondja apu, és kijön a vízből. Felnyit egy sört, engem néz. A többiek is engem bámulnak. Nagyon rossz érzés. Sokkal rosszabb, mint a versenyeken. – Na, csipkedd magad! Kíváncsiak vagyunk! – Hallom a hangján, hogy most nem szabad vele vitatkoznom, mert akkor baj lesz. Pedig szeretném neki elmondani, hogy

Zsófi néni szerint csak a szőnyegen szabad gyakorolnunk, különben nagyon megüthetjük magunkat.

Felhúzom a trambulín cipzáráját, kiugrom a fűre.

– De hát hol mutassam be?

– Itt a pázsiton! Tán nem elég nagy? – kérdezi apu. A többiek egymás után jönnek ki a me-
dencéből. Hátat fordítok nekik. Felmérem a terepet. Kriszti néni a sütödénél forgatja a húsokat,
óriási hasa majdnem hozzáér a grillrácshoz. Remélem, nem fog megégni a féltestvérem.
Apu azt mondta, nagyon szeretnem kell majd őt, de én jobban örülnék, ha anyu hasából
jönne ki egy rendes testvérem.

Fogalmam sincs, hogy zene nélkül hogyan csináljam meg a talajgyakorlatot, de nem me-
rem megkérdezni. Fölveszem az alapállást, megfeszítem az izmaimat, és elrugaszkodom.
Szerencsére a mozdulatok jönnek maguktól. Három szökkenés előre, egy fordulat jobbra,
saroklendítés, lebegőállás és a szaltós sorozatugrás. Valaki azt kiabálja, hogy bravó. Folyta-
tom, bár egy kicsit zavar, hogy a fű nem sima és nem is ruganyos. A gurulásnál szétbomlik
a copfom. Az utolsó szaltót majdnem elszúrom. Sikerül két lábra érkeznem, de elveszítem
az egyensúlyomat, és imbolygok egy sort, mire fel tudom emelni a kezem. Gyorsan meg-
hajlok. Mindenki tapsol.

– Na, mit szóltok? Ez az én lányom! – kiabálja apu. Odajön hozzám, ad egy puszit a fejemre,
és megy tovább a sütödéhez. – Kész van már a kaja? – kérdezi Kriszti néni, aki mosolyogva
válaszol neki. Mindig mosolyog apura, csak rám nem. Rám valahogy úgy szokott nézni,
mintha a szeme azt kérdezné, hogy te még mindig itt vagy?

Körbeüljük a nagy faasztalt. Egy csomó étel van kipakolva, de én egyiket sem szeretem.
Se a sült paprikát, se a kukoricasalátát, se a rukkolaleveleket. A nagy, zsíros szélű húsokat
meg végképp nem. Legszívesebben fölmennék a szobámba, és megenném a gumicukrot,
amit a sulis melletti boltban vettem, de az asztaltól nem szabad felállni, ha egyszer elkezd-
tünk enni. Még akkor sem, ha pisilni vagy kakilni kell, mert apu úgysem hiszi el, hogy pisilni
vagy kakilni kell. Próbálok úgy tenni, mintha ennék, de csak összekeverem a tányéromra
pakolt dolgokat. Egyfolytában apu beszél, a többiek meg bólogatnak. Az új gyárról ma-
gyaráz, ami egy hónap múlva elkészül, és onnantól nem lesz megállás, öt országba fogják
szállítani a napelemes tetőcserepeket, ami egy forradalmi innováció. Nem tudom, mit je-
lent az, hogy forradalmi innováció, lehet, hogy az '56-os szabadságharchoz van köze, amit
az a költő elindított.

– Kislányom, egyél rendesen, mert az anyádnál nem lesz normális kaja – mondja apu, és
most anyuról kezd el beszélni, hogy nagyon gáz volt, amit a múltkor csinált, bement a cég-
be, és elkezdett ordítani a recepción, hogy ennek az egész kibaszott kócerájnak a fele őt
illeti meg, és azonnal látni akarja azt a köcsög barmot, aki őt kisemmizte. Megint beletúrok
a kukoricasalátába, hogy jobban kitöltse a tányért, és megpróbálok felvagni a húst, de a
kés folyton kifordul a kezemből. Apu barátai azon nevetnek, hogy anyu biztosan be volt
állva teljesen, mert a retiküljével ütötte a biztonsági örköt, miközben kiteszkolták az ajtón.
Elképzem anyut, ahogy a két férfi megfogja és elviszi. Ettől nagyon megfájdul a gyom-
rom, és attól félek, hogy ide fogok hányni a szépen megterített asztal közepére. Felállok,
de megbillen velem a szék, leverek egy üvegpoharat. Darabokra törik a kövön, szétfolyik a
piros lé, apu máris üvölt.

– Mi a szart csinálsz, te szerencsétlen!? Miért kell neked folyton pattogni? Hogy a jó kurva életért nem tudsz egy ebédet megenni a seggeden? Ne lépjél már sehova! Hát nem látod, hogy minden csupa szilánk, te meg mezítláb vagy?

Későn szól, a vér már ömlik a talpamból. Fölkap, kiszedi a lábamból a szilánkot, bevisz a házba. Kimossa a sebemet, lefertőtleníti, és tesz rá ragtapaszt. Végig attól félek, hogy meg fog ütni, de nem üt meg. Csak annyit mond, hogy menjek fel a szobámba, és pakoljak össze, mert fél óra múlva indulnom kell anyuhoz.

Borzasztóan jó érzés végre egyedül lenni. Pedig utálok ezt a szobát, a tapéta meg a lámpa is barbie-s, Kriszti néni rendezte be. Gondolom, azt hitte, minden tízéves lány szereti a Barbie-t. Hát én nem szeretem. Előveszem a táskám zsebébe rejtett gumicukrokat. Előbb a színes kis kockákat eszem meg, aztán a meggy alakúakat. Befalok két teljes zacskót, de nem elég. Bármennyit meg tudnék enni. Sosem elég.

Nekiállok pakolni. Minden tancuccomat bepréselem az iskolatáskámba, mert a múltkor órási veszekedés lett abból, hogy itt felejtettem a technikamappámat. Átöltözöm rövidnadrágba és pólóba. Megfogdosom a szekrénybe akasztott ruhákat. Egyik szebb, mint a másik. Mindet apu vette nekem, de egyiket sem vihetem magammal. Csak olyankor hordhatom őket, amikor nála vagyok.

Kopogtatnak. Apu belép. Megölel. Leültet maga mellé az ágyra.

– De ugye szeretsz? – kérdezi.

– Igen.

– Jobban, mint az anyádat?

– Igen – nem merek mást mondani.

– Sajnálom, hogy úgy rád förmedtem, csak nagyon megijedtem, hogy megvágta magad. Remélem, nem haragszol. Olyan büszke vagyok rád! Csodálatos nagylány vagy. Gyorsan eltelik majd a hét, és újra itt lehetsz. Nagyon vigyázz magadra az anyádnál. Próbáld ignorálni a hülyeségeit.

Fogalmam sincs, mit jelent az, hogy ignorálni, de bólogatok. Kimegyünk az utcára. A taxi már vár. Ezt mindig nagyon előkelőnek érzem, hogy péntek délutánonként taxival utazom át a városon. Beülök hátra, apu beteszi mellém a cuccaimat, és kér két puszit. Ismeri a sofőrt, az is valami nagy barátja. Azt mondja neki, várja meg, míg bemegyek az épületbe, engem megkér, hogy hívjam fel, ha bejutottam a lakásba, anyunak pedig azt üzeni, hogy ha még egyszer be meri tenni a lábát a cégbe, akkor kihívja rá a rendőrséget.

Nagyon bűdös van anyunál, Berci és Lajos totál benépesítette az almot kakahalmokkal. A mosogatótálca is tele van koszos tányérokkal, a gáztűzhelyen legyek köröznek egy lábas fölött. Anyu azt írta reggel, hogy csak hétre fog hazaérni, addig rakjak rendet, mert ő nagyon fáradt lesz, ma nyolc vendégnek kell megcsinálnia a körmét, halálra dolgozza magát, mert apu kegyetlen volt vele. A kegyetlen szót sem teljesen értem, pedig már kikerestem egyszer a neten, annyiszor használja.

Utálok takarítani, de a bűdöset sem bírom, és ha nem csinállok valamit, akkor egész héten ebben a szagban fogunk ülni. Az alomcserével kezdek, aztán felsőprök, felmosok, elmosogatok, és az ágyakat is rendbe teszem, mert mindkettő tele van macskaszőrrel. Berci végignyávogja az egészszet, és csak akkor hagyja abba, amikor adok neki enni egy tál szárazat. Éppen elkészülök mindennel, és mennék a szobámba YouTube-videókat nézni a

kedvenc tornászomról, amikor anyu berobban. Nincsen rá jobb szó, tényleg mindig az van, hogy szinte betöri az ajtót, a táskáját levágja az előszobában, beront a konyhába, fölrántja a hűtőajtót, tölt magának egy pohár bort, és ott álltában megissza. Addig nem szokott se köszönni, se megszólalni, amíg azt a pohár bort meg nem issza.

– Na, milyen volt apádnál? – kérdezi, és leül az asztalhoz. Rámutat a szemközti székre. Ilyenkor nekem is le kell ülnöm, és beszélgetnem kell vele, ha van hozzá kedvem, ha nincs. Örölnék, ha megjegyezné, milyen szép rend lett, de csak tölt magának még egy pohárral. – Mesélj már! Kíváncsi vagyok!

– Hát, nem volt valami jó. Grilleztek. És nem ízlett a kaja.

– Kik voltak ott?

– Apu barátai. Vagy talán a kollégái. Nem tudom.

– És rólam beszéltek valamit?

– Nem.

– Hogy van az a бүдös kurva? Gondolom, már akkora, mint egy ház.

Ilyenkor nagyon figyelnem kell, mert anyu albérlésében nem szabad kimondani Kriszti néni nevét, csak бүдös kurvának vagy mocskos lotyónak szabad nevezni. Én, mondjuk, inkább nem hívom sehogy.

– Elég nagy a hasa. Igen. Rettenő csúnya vele. Kövér.

Anyu elmosolyodik. Ez jó érzés. Próbálok még kitalálni valamit, aminek örülhet.

– És apu folyton ideges. Valami gondja van a cégben a tetőcserepekkel.

– Milyen gondja?

– Hát, azt nem tudom pontosan, de nagyon idegesnek tűnt.

– Amekkora senkiházi, előbb-utóbb úgyis lekapcsolják a zsaruk. Szerinted miből van az a nagy ház? Meg a medence? Meg az Audi dzsip, amit megvett annak a mocskos lotyónak? Hát abból, hogy szemrebbenés nélkül lop, csal meg hazudik. Én meg éjjel-nappal dolgozom, hogy valahogy meglegyünk. Mindent elvett tőlünk, kislányom. Érted? Mindent, ami járt volna. Addig ügyeskedett a pénzével, míg gyakorlatilag nincstelenül állt a bíró elé. Aljas személtáda. Nem is tudom, édesem, hogyan vagy képes eltölteni nála egy hetet. Annyira sajnálak mindig, amikor menned kell. – Megint tölt magának, és kéri, hogy üssek össze neki egy szendvicset.

A szendvicskészítésben nagyon ász vagyok, a sonkás-sajtos-csemege uborkás a kedvence, azt csinál nekik most is. A kenyér totál száraz, de ilyenkor sok majonézt kell rá tenni. Anyu kezd végre lehiggadni, megköszöni az ételt, és elvonul a hálószobájába. Bekapcsolja a tévét, ágyban fekvé eszik. Berci és Lajos belekajálgat a tányérjába. Ilyenkor már nyugi van, ezt szeretem. Bemegyek a szobámba. Gumicukrot keresgélek a fiókokban, de mind elfogyott. Elindítok egy videót a londoni olimpiáról, megnézem a szép arcú orosz tornásznő talajgyakorlatát. 401-es szám, fehér-kék-piros dressz. Még el se kezdte, a közönség már sikítozik. Nekifut, ugrik, és úgy pörög a levegőben, mintha belülről egy motor hajtaná. Mindenki tapsol, kiabál, ő meg folytatja. Egyik ugrás, szaltó és tripla csavar a másik után. Elképzelem, ahogy ott állok egy ilyen hatalmas csarnokban, mindenhol látszik az öt karika, és bemondják a nevem, engem tapsolnak, én vagyok a szupersztár. Igen, ez egyszer nekem is sikerülni fog, csak nagyon sokat kell hozzá gyakorolnom. És akkor olimpiai bajnokként annyi pénzem lesz, hogy vehetek belőle egy nagy házat, amiben mindig azt csinálom majd, amit akarok, és soha nem fog el a gumicukrom.

Csengetnek. De én senkinek nem nyithatok ajtót. Anyu megtiltotta.

Harmadjára csenget, de még mindig semmi. Pedig a nővére azt írta, este héttől itthon lesz. Hívja, de nem veszi fel. Kezd dühös lenni. Megbeszélték, hogy beugrik, hogy Pestről jön le a nappali műszak után, erre most nem tudja elérni. Biztos megint szétesett. Teljesen kifordult magából, mióta az a faszkalap elhagyta.

Nyílik az ajtó, a nővére kócos hajjal, ködös tekintettel néz rá.

- De jó, hogy itt vagy, öcskös! Megint híztál.
- Süket vagy, Andi? Tíz perce csöngetlek.
- A vécén voltam. Vegyelek föl szarás közben, vagy mit akarsz?
- Ez aztán a vendégszeretet!
- Na, ne morogjon már, parancsnok úr. Inkább tolja bentebb a valagát.

Leülnek a konyhában. Géza kávéért kéri, lefárasztotta az egész napos járőrözés. Négy küldésük volt a nyolckerben, tíz percre kergetett egy rablót, mire az végre fennakadt egy kerítésen. Lerángatta, megbilincselte, de közben átszúrta egy drót a kezét, így délután tetanuszra kellett mennie.

Andrea az ablakhoz áll, rágyújt egy cigarettára.

- Kérsz? – kérdezi.
- Kösz, nem. Leszokóban. Az orvos azt mondta, ez is segíthet.
- Miben?
- Hát, tudod. Hogy gyereket tudjak csinálni a Pirinek.
- Hogy leállsz a dohányzással? Na ne viccelj már! – A nővére gúnyosan felnevet.
- Na jó, figyelj, én most igazából csak azért jöttem, hogy felköszöntsem Diát.
- Felköszöntsed?
- Névnapija van, nem?
- Ó, hogy bassza már meg az ég!
- Mi van? Elfejtetted?

Andrea bemegy a kamrába, kihoz egy üveg pálinkát.

– Tudod, öcskös, rohadtul elegendő van már belőle, hogy folyton én vagyok a szar anya. El sem tudom mondani, mennyire kicsinál ez az alak. Egy rohadt fillért nem ad, érted? Csak azt a fing gyerektartást. Űl a milliókon, nekem meg felkopik az állam. Gondoltad volna öt évvel ezelőtt, hogy ekkora gennyarc lesz belőle?

– Hát, sose volt a kedvencem. De most már nem nagyon tudsz vele mit csinálni. A bíróság döntött, az ügy le van zárva.

– Ó, öcsikém, ez az ügy addig nincs lezárva, amíg én élek! És pokollá fogom tenni az életét annak a két embernek, majd meglátod. Azt hiszi magáról ez az utolsó lotyó, hogy csak úgy felrobbanthat egy családot, és szárazon megússza. Hát nem. Engem nem olyan fából faragtak, hogy ebbe beletörődjek.

– Tudom, Andikám – feleli Géza, és az órájára pillant. – Szóval, Dia itthon van?

– A szobájában gubbaszt, mindig totál kivan, amikor hazajön abból a fertőből. Majd holnap felköszöntöm én is, nyilván nem felejtettem el a névnapiját, csak ma irtó sok vendégem volt, nem értem rá vásárolgatni.

Géza kopogtat, majd benyit a gyerekszobába, és becsukja maga mögött az ajtót.

- Géza bácsi! Te meg hogy kerültél ide?
- Gondoltam, felköszöntelek a névnapiodon.
- Névnapija van?

– Igen. És nézd, mit hoztam neked! – Megtapogatja az egyenruhája zsebeit, és az egyikből előhúzza egy kicsi, vajszerű dobozkát. Odaadja az unokahúgának.

Dia óvatosan kibontja, és elkerekedett szemmel nézi az apró, nap alakú medált, mely egy vékony aranyláncon lóg.

– Nagyon szép!

– Sejtetd, hogy miért ezt választottam?

A lány megrázza a fejét.

– Mert a neved azt jelenti, hogy nap.

– Tényleg?

– Bizony ám. És te egy tündöklő kis napocska vagy, ugye tudod?

– Köszönöm, Géza bácsi! – feleli Dia, és megöleli a nagybátyját.

– Na, de most miért sírsz?

– Nem tudom – mondja a lány, és arcát a férfi mellkasához szorítja.

Arra ébredek, hogy valaki rázza a vállamat. A járdán fekszem. Sötét van, a szemközti betonház ablakai világítanak. A kabátom le van hanyva. A szám szélén kajamaradékot érzek. Letörölöm. Az idegen noszogtat, hogy álljak fel. Nem tudom, ki ez. Csövesnek néz ki. Felhúz a földről. Alig érzem a lábamat. Fogalmam sincs, mennyi ideig fekhettem itt egy szál miniszoknyában. A legutolsó emlékem, hogy fent vagyok Rashidnál, beszűrjük magunkat, aztán se kép, se hang. Lehet, hogy összevesztünk, mert a múltkor azt mondta, elege van abból, hogy ingyen anyagoztat, én meg csak mászkálok összevissza, és hazaviszem neki a trippert. Pedig ezer százalék, hogy én kaptam el tőle, nem ő tőlem. Négy ukrán lányt futtat, és mindegyiket dugja. A saját szememmel láttam.

Megkérdézem a fazont, hogy hová megyünk, mire csak annyit felel, hogy türelem. Nagyon szarul vagyok, kiment belőlem minden cucc. Kellene a nyonyó, motyogom, mire az idegen azt mondja, nyugi van. Valami lakótelepen lehetünk. Olyanok a házak, mint ahol régen anyu lakott. Beugrik pár kép. Apu egy serpenyővel kerget, és azt ordítja, hogy ha nem tanulok tovább, akkor ő egy fillért sem ad. Anyu részegen fekszik a konyhakövön, én meg összepakolom a cuccaimat, és felköltözöm Pestre. Egy buliban valaki letépi rólam az aranyláncot. Robi rám varrja a napot, aztán kipróbáljuk a herkát, és életemben először úgy érzem, hogy a bennem élő két világ kibékül egymással.

Egy örökkévalóságnak tűnik, mire megérkezünk az idegen szürke kis lakásába. Levetkőztet, beállít a zuhany alá, megmos. Közben összevissza fogdos, a lábam közé is benyúl, de túl sok öröme nem lehet bennem, legfeljebb negyven kiló vagyok, és a testem csupa kék-lila folt. Ad tiszta ruhát, kiültet a kanapéra, és kéri, hogy szopjam le. Ez gyorsan megy, hozzá vagyok szokva, mindannyian ezt akarják. Elégedettnek tűnik. Hoz nekem egy szendvicset, de rá se bírok nézni a kajára. Megint eltűnik, és egy rozsdás kanállal meg egy öngyújtóval jön vissza. Alig hiszek a szememnek, ez egy isteni csoda. Totál véletlenül fölszed valaki, akivel együtt tolhatom. Leül mellém, elkezdi pöcögtetni a nem létező vénáit, nagy nehezen talál egyet, és már bent is van a tű. Remegve várom, hogy végre ideadja. Nem érdekel, hogy steril vagy sem. Sosem érdekelt. Nekem nem kell se óvszer, se tűcsere, mindet leszarom. Végre ideadja, gyorsan elszorítom magam, és benyomom. Rögtön a mennyországban érzem magam. Ez nem valami felütött fos, ez szintiszta heroin. Rázkódom egyet, és elnyúlok az ágyon. Elönt a testi-lelki orgazmus.

Hetek telnek el így. A pasast Korinak hívják. Nem valami bőbeszédű. A lába szörnyen fekélyes, folyton kötögeti. Próbálunk szexelni, de csak ritkán áll fel neki. Ha néha mégis összejön, azt alig veszem észre, csak úgy megtörténik velem. Kori ismer egy sztárdívert, meg szerintem ő is árul. A kisujján megnövesztette a körmét, azzal pakettolja az anyagot. Az asztalon ott van a heroin meg csíkok, szívószálak, altatók és kedélyjavítók. Egész nap fekszem a kanapén, azt mondja, nyugodtan maradjak, míg ő intézi a dolgait. Jól elvagyok egyedül, tévézek, bambulgatok, élvezem, hogy egész nap azt csinálók, amit akarok. Csak a széklettel van gondom. Sehogy sem akar kijönni belőlem. Megkérem Korit, hogy hozzon a patikából ricinusolajat meg kúpokat. Mindent magamba nyomok, de nincs eredménye. Nem baj, valahogy majd csak lesz.

Egyik este a párizsi olimpia megy a tévében. Együtt nézzük. A tornászokat mutatják. Simone Biles futkározik egy nagy kék szőnyegen, aztán egyszer csak felugrik, és egyenesre feszült testtel pördül vagy nyolcat a levegőben. Hirtelen valami nagyon kemény ürességet érzek belül. Kikapcsolom a tévét. Mondom Korinak, hogy toljunk megint. Most azonnal. De hát épp az előbb szívtál föl egy csíkot, feleli, aztán mégsem vitatkozik. Durván végignyomjuk az egész éjszakát. Nagyon csúnyán bekészülünk. Még kell, még kell, semmi sem elég. Teljesen eltávolodom a világtól, tökéletesen univerzális vagyok. Mindenen kívül kerülök, mégis minden bennem van. Eggyé válok a tetoválásommal. Én vagyok az egyezer sugárral tündöklő Nap.

Reggel rémes állapotban ébredek. Brutális kriza. Kori hátracsuklott fejfelül ül mellettem a kanapén. Teljesen kifehéredett. Közelebb hajlok hozzá. A szeme fel van akadva. Nagyon parán néz ki. Megrázom a vállát, de nem reagál. Próbálom megölelni, de ahogy magamhoz húzom, rám zuhan. Felsikítok. Visszatolom ülő helyzetbe. Jó, hát ez nagyon gáz. Ez most itt nem az, amit én tudnék kezelni. Mindenem remeg. Föl-alá járkálok. Gondolkozni kell. Helyzet van. Nézem az asztalt. Még maradt egy kicsi. Elvonulok a hálóba, gyorsan betolom. Mikor újra magamhoz térek, Kori még mindig a kanapén ül. Édeskés bűz terjeng a levegőben. Ez sehogy sem jó. Igen, ez így nem maradhat. Valamit tenni kell. Jól van. Semmit sem tudnak velem csinálni. Ő túltolta. Én meg csak egy sima függő vagyok. Sohasem árultam.

Kori telefonjáról hívom a rendőrséget. A hálóban gubbasztok, mikor elárasztják a lakást. Üvöltöznek velem, hogy te rohadt geci anyagos, honnan ismerted a srácot, válaszoljál, drogos fasztarisznya. Az egyik megszorítja a karomat, és azt kérdezi, hogy ez meg micsoda. Bámulja a tetkómat, aztán az államhoz nyúl, felemeli a fejemet, és a szemembe néz. Nézzük egymást, és hirtelen újra ott vagyok a gyerekszobámban.

– Dia? – kérdezi halkan.

Nem tudok neki válaszolni.

Kiküldi a többi rendőrt, közelebb hajol hozzám, és most még halkabban beszél.

– A szüleid tudják?

Elfordulok tőle. Megrándítom a vállamat.

Fölsegít az ágyról, óvatosan hátrafogja a karomat, és megbilincsel. Közben azt suttogja, hogy most beviszlek a kapitányságra, és útközben megbeszélünk mindent. Kivezet a hálóból, megáll a kanapé mellett, lenéz Korira, aztán elkiáltja magát:

– Ti maradjatok itt, amíg kiérnek a helyszínelők! A kiscsajt majd intézem én.

SCHILLINGER GYÖNGYVÉR

VALAKI MÁS ÉLETE

Akkoriban mindent megnéztem. A régi klasszikusoktól kezdve, Taxisofőr, Dühöngő bika, az összes valamirevaló Robert de Niro-filmet, aztán sorozatsikereket, Better Call Saul, Ozark és a többiek, onnan mentem egyre lejjebb. Régi Sophia Loren-filmet, Audrey Hepburnt, csak azért, mert feldobta a Netflix, közepes thrillert, aztán jöttek a masterpiece horrorfilmek, és két napig nem léptem ki az utcára.

Luna szerint ezeket beszívva kell nézni. Ez a beállítás olyan, mint egy régi westernfilmben, ki csinál még ilyet? Hogy felváltva mutogatják a főszereplők szemét? Röhögtünk, aztán Luna elment, és sírni tudtam a Jóbarátokon is. Miért nem lehetek olyan jó nő, mint Charlotte a Szex és New Yorkban? Ma már persze ronda. Az arccsont fölé ültetett implantok lecsúsztak az arcán. A tükör elé álltam, bevittem a kislámpát a fürdőszobába, hogy lássam, az árnyékos arcom milyen barázdás. A szemem túl mélyen van az arcomban, és az orrom mellett van egy vonal, ránckezdemény, onnan indul majd a romlás. Szegény Carrie összeaszott arca.

A Festővel akkoriban nem találkoztam, turnézott a képeivel, megrendelésre dolgozott, mindig történt valami. Bocs, most nem jó, de majd nemsokára. Nemsokára ott lehetek vele a nemrég elhunyt nagymamája kis lakásában, amiben nincs más, csak matrac meg két szék, a többit kidobta, nem kellene a százéves szekrények.

A gázkonvektorom elromlott, az elektromos ágymelegítőt kölcsönadtam a Festőnek valamikor. Az apámtól kapott gyapjútakaróba burkolóztam. A szomszéd gyereke indiánkiáltásokkal rohangált a lépcsőházban, megállt az ajtóm előtt, visszafojtottam a lélegzetem.

Bekapcsoltam a tévét, akkor már évek óta nem néztem. Reklámdömping. Pályát váltanál? A Lidl csak rád vár. Ilyenkor eszembe jutott, ha vége a betegszabadságnak, biztosan kirúgnak, élhetek apám pénzén, amíg fel nem vesznek Lidl-pénztárosnak.

Mégis tudtam: ennél jobb vagyok. Charlotte arca lecsúszik, Carrie arca rászárad a csontokra. De még van idő. Van idő valamire, van valami bennem, egy erő, mint a jedikben, és majd lesz idő, amikor ez utat tör magának. Ha már megnéztem az összes Netflix-sorozatot, és túl vagyok ezen az egészen.

A Festővel a CBA mellett futottam össze, már nem tudtam tovább halogatni a kenyérvásárlást. Májkrémem még volt. A felesége a falnak támaszkodva rágót kortort ki cipőtalpa redőiből egy bottal, és nem fogott velem kezét, mert lázas. A Festő hátrafordult, integetett.

Az ellenkező irányba mentem, beültem egy Frei kávézóba, és büszke voltam, hogy ez ilyen jól megy nekem. Éppen nyitottak, enyém volt az egyes sorszám. Úgy éreztem, ez jelent valamit. Sajtorta, bábeli karamellás latte, a tejszínhab tetején vörös cukorbogyó. Mellettem egy nő bólogatott, igen, mondta a telefonba, hogyne, persze, evidenciában tartom, az online marketingben még van annyi. Igen, kéthetes kampány. A gyomrom égett, apám hívott, sms-t küldtem, jelenleg nem vagyok elérhető. Amikor elmentem, a 67-es sorszám következett. Prímszám.

Otthon ismét rájöttem, hogy a kenyér elfogyott. Magában májkrém, szottyadt uborka. A spájzban régi szilvalekvár, sok vízzel apám szerint fosatós. Októberi szúnyogok jöttek be az ablakon. Mert nem irtják, apám szerint gyérítik, hogy a jóisten áldja meg őket.

Még mindig megvan apámnál az a reflex, hogy ne mondjon csúnyát, visszanyeli, hogy basznák szájba a kurva anyjukat, ahogy egyszer hallottam a konyhából, gyerekként, régen, és már nem emlékszem, miről volt szó. Talán nem is apám mondta, hanem másvalaki, aki egy időben feljárt hozzánk, és nem tudom, mit akart. Akkoriban bőrkabátot hordtak a férfiak, és sörszagúak voltak. Megpaskolták a fenekem azzal, hogy még pár év, és már nem merik megpaskolni a fenekem. Álomban visszamegyek tizenegy éves koromba, és letöröm a kezüket.

A harmadik csörgésnél vettem fel a telefont, Luna fátyolos hangon szólt bele, mint akinek fáj a torka. Belépett a pártba, megyek-e szórólapozni. Közben szívhatunk is. Meghív egy kólára. Mint valami ósdi csajozós szöveg, mondtam, aztán a villamossíneken futottunk át, mert Luna soha nem várja meg a zöldet. Egyszer meg fogunk halni, mondtam. Bólintott, egyszer biztosan. Nem bólint, hanem biccent, erre gondoltam, amíg haza nem értem.

A szórólapnak magenta színe volt, mint a Foodora-futárok pólója. Magenta-fekete. „Te hova állsz be?“, ez állt a tetején, középen két egymás felé tartott puskacső, alatta: „Válaszd a harmadikat!“. Jelentkezz pártszolgálatra, telefonszám, e-mail-cím. Lehet, hogy csak álmodtam.

Rám jött, hogy most akkor jól fogok kinézni, mert édes mindegy, mi van belül, ha ki vagyok vasalva, mint azok az elegant ladyk az Insta-reelseken. Be nice and elegant. Lementem a kínaiba hajhabért, hajlakkért, vettem arcmaszkot, olcsó szemhéjfestéket, mást nem lehetett kapni. Laziness must be left behind. Egy handsteamer megváltoztatja az életed.

Ötvenfokos víz a kádba, mert ellazítja az izmokat, a retinolos arcmaszk lefolyt rólam. Hajmosás, hajhab, beszárítás, lakk, utána jutott eszembe, hogy a lábam nem borotváltam meg, vissza a kádba. Latte szemfesték, hibiszkuszszínű ajakápoló tavalyról, BB krém. Teljesen kikészítve ráírtam a Festőre, órákig nem jött válasz. Órák – akkoriban az idő nem volt mérhető, csak tér volt, táguló és szűkülő alagút, és én egyre kisebb pontokba tömörültem. Visszaírt, akkor a szőnyegen feküdtem, a telefonom a hálóból pittyegett. Hányinger, kezemben a telefon. A végében gyomorsav, nyál, felpuhult gyógyszer – bevettem valamit?

Amikor apám beállított, éppen nagytakarításban voltam, a földön nyári takaró, ágynemű, nem fért be a szennyesbe, az asztalon az összes edény, mert nem takarítottam ki a konyhaszekrényeket, mióta beköltöztem. Apám elbotlott a kukászsákokban, senkinek nincs ennyi szemete, dörmögte, én meg egy párna mögé betoltam a körömlakkokat.

Arról beszélt, hogy gyerekkoromban egyszer pereccel etettük a kacsákat. És jött az a sirály, emlékszel? Körözött a perccel körül, röptében kapta el a morzsát, amit a kacsáknak dobtunk. Az volt az igazi túlélő, mondtam apám, és te feltartottad a sirálynak az egész perccet.

Apám elővette a sült krumplit meg a sajtos McRoyalt, nekiestem. A kólában már felolvadt a jégkocka. Megpróbált feltűnés nélkül szétnézni, a szövetet simogatta maga mellett a kanapén. A vasat szeded? Jó. Néztem, milyen meggörbült a háta. Mikor görbült meg így? Kislányom, gyűjsál lámpát, megvakulunk itt a sötétben. Apa, ennek a mondatnak semmi értelme. A homlokomon pusztult meg, mint gyerekkoromban.

Egyik éjjel aztán megöltem a Festőt. Kimondtam a tükörben ötször, hogy kampókéz, az ötödiknél rámarkoltam a mosdókagyló szélére, jöjjön, aminek jönnie kell. A Festő az ágyban feküdt, először azt hittem, alszik, aztán persze... hiszen a mellkasába szúrtam a kést,

azt, amelyikkel apám a halat boncolja. A felesége sírt, menekültem, az alagút vége lezárva, visszafelé kúsztam.

Akkoriban viszketett a bőröm, mindenhol, a fejbőröm is, hólyagosra vakartam, hetente elhasználtam egy tubus kamillás krémet. De az arcom kisimult, sápadt és szép lett, csak a szemeim voltak árnyékosak. Szelfi, elküldtem a Festőnek a képet így, ahogy vagyok, natúrban is szeret, egyszer ezt mondta, és ezen sokáig neveltünk. Visszaküldött egy szmájlit, jól van akkor, gondoltam, és kitöröltem a számát, letöröltem a Facebookról, kikövettem Instán, egy darabig vártam, hogy felhív egy ismeretlen szám. Azután vége, nem álmodtam vele többet, Luna szerint ez már haladás.

Az első álomtalan éjszaka után a főnök rám írt, meddig tart még a betegszabi. Gyógyulj, persze, csak hogy mire számítsunk. Három nappal később indítottam a hideghívásokat. Van két perce az egészségére? Egy faszi beleszuszogott a telefonba, horkantott annál a résznél, hogy mennyire fontos az öngondoskodás, majd azt mondta, hogy gyújtsam fel magam. Örültem, hogy nem érzek semmit. Hetven hívásom volt egy délelőtt, és két fogás, a főnök meglapogatta a karom. Lehet, hogy most leszek sikeres saleses. A viszketés enyhült, megy ez.

Akkor vettem fel először a télikabátot. A szaga emlékeztetett a tavalyi télre, nem tudtam felidézni, hogy mi volt tavaly, karácsony apámnál, a szokásos, a Festő akkor még küldött üzeneteket, mi volt még. Nem esett a hó egész télen. Luna nevetett, ez milyen hülyeség, beleszagolt a dzsekijébe, műbőr, ennyi, túl érzékeny vagy a szagokra. Akciós tequilát ittunk valahol, citromot nem kértem hozzá, azzal is pokoli rossz. Luna nem kezdett ki a bárpultos csávóval, korán hazamentünk, Luna felkérdezkedett. A kanapén aludt el, aztán bejött a hálóba, tequila- és citromszaga volt, így dőlt mellém, mosdatlanul.

Nem tudom pontosan, mikor lett jobb. Luna már nem járkált fel, összeszedett egy párt-szimpatizánst, együtt szórólapoztak, szerzett állást a csávónak a Tescóban. Először raktáros volt, csomag-összekészítő, egy éven belül részlegvezető, Luna legalábbis így mondta, és lakáshitelről álmodoztak. Gyerek? Never ever, mondta, egy évvel később teherbe esett. Látod, mondta apám, még Luna is halad előre, és mennyivel többre lennél te képes, ha elszánnád magad, és most nem arra célsz, hogy rögtön házasodjál meg, csak jó lenne egy kis életkedv, változás, valami, és jó lenne, ha néha tényleg levinnéd a szemetet. Később bocsánatot kért, ilyenek az aggódó apák, mondta, és ez már csak így lesz.

Luna az utolsó trimeszterben kicsit meghízott, és gyűlölte a terhességet, de azért kifestette a kisházát, megvette a gyerek első plüskéit, cumisüveget, használt mellszívót, mert ugyan szoptatni nem fog, de már csak lefeji a tejet a gyerekeknek, ne miatta legyen hendikepes. A kölcsön futamidejét meghosszabbították, a faszija másodállást vállalt hétvégén, és Luna helyett penésztelenítette a sarkokat, mert a Savo árthat a magzatnak.

Apám szerint ez az egész csak akkor ijesztő, ha nem vársz gyereket, de mihelyt ott figyel a monitoron a magzat, minden megváltozik, ami régen riasztó volt, hirtelen természetes.

Összehaverkódtam a legjobb nővel a cégnél, hálás volt, hogy nem félek az összehasonlítástól, hogy mellette halovány, közepes szépség vagyok. Kőrmöshöz vitt, a fodrászához, aranycsíkokat tettünk a szőkésbarna hajamba. Ő dús volt, barna, azt hiszem, erre mondják, hogy latin szépség. Szerinte ma már jobban bírják a porcelánbabákat, és nekem milyen szép fehér bőröm van. Pink pirosítót kéne használnom, a körömöm sose legyen színes, inkább bézs, áttetsző, halvány rózsaszín. Az ilyen nőknél a letisztultság az

erény, hordjak bézs nadragokat, egyszerű zakót, mint a francia nők, és soha, de soha ne mossam szappannal az arcomat.

Luna után megnyugtató és kiszámítható volt az élet, új porcelán önmagammal könnyebben szedtem fel a férfiakat. Neked ez meg sem kottyán, ugye, kérdezte a latin szépség, kiderült, hogy a nagy Ő-re vár, túl régóta. Faszija volt elég, most már valaki elvehetné. Nagyon tudott nevetni. Néha elszívott egy füves cigit, lehamuzta a dekoltázsát, sikított, aztán nevetett, kiég a bőröm, ha kiég a bőröm, ki fog feleségül venni? A cicim a legjobb testrészem.

Nem érzed úgy, kérdeztem tőle egyszer, hogy idegen vagy az életedben, hogy ez valaki más élete? Kicsit elgondolkodott, de, talán. Illetve dehogynem. Mert ő nem így képzelte az életét, ötösré érettségizett, és bár csak egy kétéves marketingképzést csinált meg, de úgy kezeli a Photoshopot, mint senki, mégis csak nettó négyszázat keres, száználcvan a törlesztője, kuponokat gyűjt, és tavaly átbaszta egy elvált faszi, persze lehetett volna több esze. Megcsippentette a bőrt a nyakán. Tudom, hogy szép vagyok, mondta, nem csinállok úgy, mintha nem, de fogy az idő, romlanak a petesejtek. Nézd a bőröm, milyen laza. Tudom, tudom, mondtam, és arra gondoltam, igen, ez valaki más élete.

A bézs nadragomban ültem az asztalomnál, a sikerarányom jó volt, évértékelés után áttettek a személyes ügyfélkapcsolathoz. Jól jöttek az új blézerek. Apámat már nem engedtem fel a lakásba, akkora volt a káosz, de az ajtókon ott lógtak a vasalt blúzok. Álomtalan álom, napi öt ügyfél, jutalék, később menedzserasszisztens lettem, nettó ötszázharmincas fizetés, a latin szépség elmaradt. Légy a saját ideáloed, keresd a lehetőségeket. Be nice and warm, but keep a distance, do not share your secrets.

Igazán akkor változott meg minden, amikor előntötte a víz a lakásomat. A szomszéd gyerek gumicsizmában indiántáncolt a lakásom előtt, az anyja szörnyülködött, a földszinti öreg bácsi biztatón szorongatta a vállamat.

Luna vajúdott, apámat nem hívhattam át, a novemberi hidegben teregettem a vizes ágyneműt, éjszaka megfagyott. Vízszereelő, S.O.S. kiszállással, csóválta a fejét, fel kell bontani a padlót, hívjam a biztosítót, mert összehugyozom magam, ha meglátom a számláját, erre mérget vehetek.

A lépcsőházban megszólalt a Hello darkness, my old friend, valaki más feltette a Vivaldi Négy évszakát, és kizárólag a tavaszt hallgatta. Klasszikus popslágerek, az a másik felelgetett rá, ment az O Fortuna, Beethoven valamelyik szimfóniája, You're the One, Living in a Box, sometimes I wish that I could freeze the picture and save it from the funny tricks of time. Folyton ment valami, hazaértem Mozartra, vacsoránál Jimmy Hendrix vagy egyszerre Für Elise és a Police. Silence like a cancer grows, énekelt Simon és Garfunkel, de csend, az pont hogy nem volt soha. A vakolat mállott, levertem tégláig, ez az industrial stílus, azt hiszem.

Luna gyereke hasfájós volt, Luna sírt a telefonba, hadd jöjjön át, csak egy kicsit, egy hétre, jó, csak három nap, már kettőnek is örülne. Meglátta a lakásomat, elnyílt a szája. Forralt bort ittunk a felpúposodott parkettán, a kanapé még nyirkos, mondtam, nem értette, csak a mosógép öntött ki, vagy nem? Aztán megszólalt a Requiem, Luna fuldoklott a röhögéstől. Egész hétvégén ittunk, a lakás kezdett olyan lenni, mint egy nagy megvetemedett ladik, és Lunával abban maradtunk, hogy most már soha többé nem hagyjuk el egymást. Másnap visszament a gyerekekhez, azt mondta az ajtóban, hogy a gyerek is jó, a faszija is, minden jó, csak ő nem.

A főnök szerint mostanában kissé indiszponált vagyok, de jók az eredmények, valakinek bejön ez a habókos stílus, mondja, habár fogalmam sincs, miről beszél, én boldog vagyok.

Az arcom is egészen más a tükörben, már látom azt a fényt, valamit, a jedik erejét, néha szinte érzem, ahogy kisugárzik, és már nem fáj semmi, mert éjszaka nálam gyűlik össze minden elveszett lélek. Aládúcoljuk a tetőt, vállvetve dolgozunk, és valahol már karácsonyi dalok mennek, meg az Ave Maria, Megjelent szentségben köztünk az Isten. Magenta-feke-te szórólapokat gyártunk, egyre többen vagyunk, zúgolódik a társasház, a közös képviselő türelemre szólítja fel a lakókat, mégiscsak jön a karácsony, szépül a ház, idén talán hó is lesz, a hidegből ítélve.

BALÁSSY FANNI

A KÓDÁTÓL

Nálunk senki nem a saját életét éli. Ezzel a mondattal ébredek. A spaletták között meleg lámpafény feszül, rácsokká tömörül a falon.

A halálod óta először álmodtam veled. A Nagykörúton sétálunk hátrakulcsolt kézzel, szótlantul. Azt a cipőboltot keressük, amelynek üvege előtt három héten át mindennap megálltál, majd átfésülted a kirakatot, gondosan végigjárattad a tekinteted a kézzel varrott, márkás bőrcipőkön. Egy ilyen döntést nem lehet elkapkodni, számos kérdést tisztázni kell: barna vagy fekete, magas szárú vagy mokaszin, bőr- vagy gumitalpú, legyen-e sarka, legyen-e fűzője. A lépteid könnyűek, a régóta nyüstölt bakancs talpa mintha nem is érintené a kövezetet. Elvékonyodott, ősz hajadat meglegyinti az elsuhanó járművek menetszele. A boltok ajtaja fölött neonfelirat, a paloták faláról mereven nyújtózó cégérek. Egyszer csak megtorpansz, lassan biccentesz. A kirakatban egyetlen pár fekete, marhabőrből varrott félcipő, minden oldalról lámpák világítják meg. Heteken át tartó megfontolt szemezés után ezt vetted az első fizetésedből. Még a munkásszállón kiszámoltad a pontos összeget, a többi pénzt a bőrrönd fakkjába rejtetted, aztán gyalog vágta neki az útnak. Átszelted az Orczy-kertet, kanyarogtál a kis utcákon, eszedbe vésted a nevüket, belestél a nyitott ablakokon, a bútorok közé képzelteél mindenféle életet, legtöbbször a sajátodat, elhaladtál a Nap utcai imaház golyó lyuggatta épülete előtt, a homlokzatok satujába szorított eget figyelted, egyre erősebben lüktetett benned a körútról beszűrődő motorzaj. Útközben többször a zsebedhez kaptál, ellenőrizted, kirajzolódik-e a szöveten át az akkurátusan egymásba hajtott papírpénzek széle. Magabiztosan léptél az üzletbe, nem akartad, hogy egy percre is megforduljon az eladó fejében, nincs itt keresnivalód. Egy ideje ott motoszkált benned az érzés, hogy te is idetartozhatnál, de ezt nem merted otthón anyukáék orrára kötni, és nekem sem mondtad ki soha, csak egy-egy elejtett szavad után erősödött bennem a gyanú, miután megkaptam a felvételi értesítőt a pesti egyetemre. Áprilisi nap volt, és végre ott álltál az elegáns üzletben. Határozottan a kirakatban álló fekete félcipőre mutattál, majd helyet foglaltál a karosszékekben, és kibújtál a bakancsból.

Ahogy a cipőfűzőt kioldottad, a festékfoltos mandzsettád kikandikált a pulóver alól, gyors mozdulattal visszatűrted a kötött ujj alá, és a kirakatban pizsmogó eladóra pillantottál, vajon látta-e a jelenetet. A bőr finoman simult a lábfejedre, elégedetten forgolódtál a tükör előtt, a cipő orrára szegezett tekintettel tettél pár megfontolt lépést, aztán lendületesen, mintha csak a forgalmas utcán kerülnéd az embereket, átszalomoztál a polcok között. Amikor a pultra helyezted a cipőt, az volt az első gondolatod, hogy ha kiállsz vezényelni vasárnap, Spitz bácsi bizonyára nem hagyja szó nélkül a lábbelit az istentisztelet után, biztosan a fejedhez vágja a boltíves ajtó alatt, miért akar a békési parasztgyerek pesti ficsúrt játszani. Megremegett a kezed, amikor előhúztad a zsebedből a pénzt, és kiszámoltad forint-fillérre az eladó elé a borsos összeget. A boltos arca alig észrevehetően megrándult, mire rád szakadt, hogy nem így kellett volna, leleplezted magad. Hónod alá vágta a cégér ábrájával díszített, mutatós dobozt, kiléptél a körúti zajba, és befordultál az első kereszteződésben. Álmomban ehhez a cipőbolthoz tartunk. De ahogy a kilincs után nyúlsz, véraláfutásos, inas kezed megáll a levegőben, aztán a szemembe nézel, és megvonod a vállad: minek? Én meg felébredek.

Kikászalódom az ágyból. A fürdőszobához a nappalin át vezet az út, de feliratozott kartondobozok állják el az utam. *Könyvek, irodaszerek, ruhák, konyhai edények, ágyneműk, törölközők, cipők.* Neked két bőrönd elég volt, nekem három körben kell fordulnom a két város között, hogy minden holmimat hazaköltöztessen. Te is ugyanennyi évesen hagytad végleg a hátad mögött a fővárost. Ha aznap nem talál rád Bondár Feri bácsi a szálló mosdójában, ma én sem kerülném a dobozokat. Feltűnően sokáig voltál oda, a konyhában vacsorázó szobatársak aggódni kezdtek. Te akkor már a hideg metlakin görnyedtél magzatpózban, arcodból kifutott a vér, és a gyomrodban szaladt össze. A követ és a kagylót zaccsínú vérfnyomok pettyezték. Mintha kést forgattak volna a szövetben, szűrő fájdalom lüktetett benned, ritmusára össze-összerándultál. A rohammentő még időben érkezett, sürgősségi műtétet hajtottak végre, de nem tudom felidézni, hol, pedig biztosan mesélted. A metlakitól a kórházi ágyig tartó út neked is kiesett, a hasadon ejtett három vágás tanúskodott egy életen át arról, hogy mindez valóban megtörtént. Anyukáékhoz csak napokkal később jutott el Feri bácsi levele. Felültek az első vonatra, és a leírt instrukciókat követve, az utastársak és járókelők szüntelen kérdeztetése közepette jutottak el a kórházig. Indulatra számítottál, tehetetlen dühre, arra, hogy a fejedhez vágják, egyetlen gyermekként hogyan okozhatsz ilyen fájdalmat a szülőknek. Anyukáék azonban erőtlen mosollyal hallgattak az ágyadnál, és a kezedet simogatták. Szeretted volna, hogy összeszidjanak, hogy számonkérjenek, miért vagy megbízhatatlan, felelőtlen, képtelen az önellátásra, veszélyes saját magadra, bármi jobb lett volna, mint ez a megszeppent, szelíd hallgatás. Ebben a pillanatban tudtad, hogy vége. Visszapörgetted az elmúlt heteket, hónapokat, a kantinban esténként felmarkolt bádogbőgrét, benne a cukros teával, a kihagyott vacsorákat, a negyvenes izzó fényénél, az éjjeliszekrényen másolt kottákat, a rongyosra jegyzetelt összhangzattant, a körúton szaporázott lépteket, hogy időben odaéj a központi énekkar próbáira vagy a Haller utcai templomba, ahol megengedték, hogy gyakorolj az orgonán. *Szájának beszédeit többre becsültem, mint életem táplálékát.* Hogyan fecsélrelheti az ember hétköznapi dolgokra az idejét, amikor annyi a feladat? *Hogyan volna még inkább dicsőséges a léleknek szolgálata?* Ahogyan az ágyad szélénél gubbasztó, megtört szüleidre néztél, tudtad, hogy nem maradatsz itt többé. Mintha éppen ezért róttad volna olyan megszállottan az utcákat, mert a kezdetektől

érezted, hogy ez nem tarthat örökké. A tékozló fiú hónapokon át feküdt a pesti belgyógyászaton, majd tett egy rövid kitérőt a parádfürdői szanatóriumba, aztán végleg hazatért.

Az egyik dobozból kikandikál a túrazsákomból. Akárhányszor felküzdöttem az előszobában magamra, majd felmarkoltam a hűtőtáskába pakolt vasárnapi ebédmaradékot, anya és mama kórusban mondták: jöjjenek minél hamarabb. Te ilyenkor csak hallgattál. Amíg éltél, minden hétvégén hazajártam. Amíg Pesten éltél, minden hétvégén hazajártál. *Az evangélista munkáját cselekedd, szolgálatodat teljesen betöltsd.* Hetente kétszer három és fél óra, leharcolt szerelvénnyel, teremkocsival, kályhával fűtött utastér, zsúfolt fapadok, szagok. Semmi nem tántorított el, az itthoni énekórára időben haza kellett érnem, anyukáékra rá kellett nézni. A táskában ott lapult a központi énekkar próbáiról kölcsönvevett kották akkurátus, kézzel készített másolata, a gyülekezeti tagok összedugták a fejüket a néhány kiosztott papírlap felett, lelkesen vetették bele magukat az ismeretlen pesti énekek tanulásába. Alaposan kigyakoroltattad a szólamokat – Most csak a szoprán. Kérem a tenort még egyszer. Jöjjön a basszus a tizenhatodik ütemtől! Az alt indítsa a kórárt! –, addig nem ment senki sehová, amíg tisztán egybe nem csengett a harmónia. Ültél a pianínó mögött, az ujjaid a billentyűkön ugráltak. Hallják a testvérek? Ennek kell szólnia. Volt, aki hallotta, volt, aki nem, ezt te is pontosan tudtad, mégsem nevezted meg a hamis hang forrását. A vasútállomásig tartó félórás utat gyalog tetted meg, közben újra és újra átvetted magadban az énekeket. A vonaton olykor könyvet kaptál elő, vagy a gondolataidba feledkezve bámultál ki az ablakon, de legszívesebben társalgásba bocsátkoztál az utastársakkal, a jó kedélyed ragadós volt, ha valaki beszélt hozzád, teljes lényeddel figyeltél, könnyedén megnyíltak előtted az emberek.

Hetente kétszer három óra, leharcolt szerelvénnyel, fülkék, elromlott központi fűtés, kabátban didergő utasok a szűrős kárpitülésen, szagok. A vasútállomásig általában L. fuvaroz el. A vonaton felnyitom a laptopot, belebújok egy könyvbe, rettegek az ismerősöktől, igyekszem minél rövidebbre zárni a csevegést az ismeretlen nénikkel, zavar a beszélgetések zaja, az egymás után pörgetett TikTok-videók szaggatott ricsaja, ilyenkor félhangosan morgok, cöccögök, befogom a fülem. Minden hétvégén hazamegyek, rá kell nézni anyára, apára, mamára, rád, L.-re. Nem tudom elvágni a hazavezető szálakat, pedig vannak pillanatok, amikor görcsösen akarom. Esténként hosszan guggolok a kollégium kihalt folyosóján vagy a padlásfeljáró lépcsőjén, körbetelefonálok a családot, mindenkinek ugyanazt a néhány kérdést teszem fel, mindenkinek ugyanazt a néhány történetet ismételve. Olykor fojtogat az ismerős hangok utáni vágy, máskor a szomszédos ház falának hajtanám a készüléket, nem normális, ezt senki nem csinálja rajtam kívül, érzem, ahogy a fülemhez győgyul a telefon, ahogy molekulákat cserélek vele.

Nálunk senki nem a saját életét éli. Miután hazakerültél, fizikailag kevésbé megterhelő munka után kellett nézned, a szobafestés, a szálló por, a létramászás, a festékesvödörök emelgetése szóba sem jöhetett. Az építőipari vállalatnál bérszámfejtőt kerestek, irodai állás, saját szék, íróasztal, biztos apanázs havonta: elvállaltad. Aztán az élet mégiscsak gondoskodott olyan feladatról, amely tetőtől talpig átmozgat. Apuka hetven nyarán szélütést kapott, újra kellett tanulnia beszélni, járni, a kert nem maradhatott parlagon. Azelőtt csak távolról figyelted a termelést, utasításokba fogódzva cselekedtél, aztán hirtelen öt üvegház sorsa szakadt a nyakadba. Vetettél, palántáztál, ültettél, kacsoltál, locsoltál, kapáltál, paradicsomot, uborkát, paprikát szedtetél, szemet lapátoltál, kazánt fűtöttél, megrepedt üvegtáblákat foltoltál, rekeszekbe pakoltad az árut, azokat utánfutóra tornyoztad, irány a nagybani, a

negyvennégyes kátyúi dobálták az autót, az út mentén hatalmas tábla: *Budapest*, összerándult a gyomrod, mert ez már nem az a város, nem a te városod. Minden alkalommal csak a Bosnyák térig jutottál, a betonplaccon ácsorogtál, a téglavörös Zsigulinak dőltél, vártad a kereskedőket, és közben azon töprengtél, vajon most ki alszik a szállón a régi ágyadban, vajon hogyan szólhat a Haller utcai templom orgonája, vajon milyen énekeket gyakorolnak a kóruspróbán, és az otthoni harmóniumra gondoltál, a mostanság ritkán használt fűjtatópedálokön megtelepedő finom porrétegre. Vasalt inget viseltél, és vászonnadrágot, többen furcsán méregettek, egy közeli talponállóból kibotorkáló fickó váratlanul odalépett eléd, meglengette az öklét, és az arcodba ordított: Beverem azt az úri pofádat! Negyven láda paradicsom árát meg ezt a mondatot vitted haza magaddal.

Nálunk senki nem a saját életét éli. Te az édesapádét folytattad, én anya helyett anyáét. Fiatalon társat találni, eljegyzés, esküvő, fogadalom, kertes ház a város szélén, gyerek, legfeljebb kettő, rózsaaág az előkertben, kedélyes csevej a szomszéddal a kerítés felett, esténként családi vacsora az asztalnál, hétvége séták az erdőben, közös sír váltása az új református temetőben. Anya vágyott erre, mégis én kaptam. Ő várakozással gondolt rá, én szorongással, és hálátlannak érzem magam emiatt.

Emlékszem, mikor ütött először szöget a fejembe, hogy anya feladta magát. Leesett állal újságoltam otthon, hogy az óvónők sóból meg lisztből készítettek gyurmát, ezért ő is fakanalat ragadott, begyúrt egy adaggal. Ültünk az újságpapírral takart asztalnál, én lelkesen tapicskoltam a ragacos masszát, ő viszont mosolyogva könyökölt az asztalon, és csendben figyelt. Ez így nincs rendjén, neki is gyúrnia kell valamit, utasítottam. Bármit? Bármit. Eltűnődött, lecsipentett egy adagot, és megfontolt mozdulatokkal görgetni kezdte a két tenyere között, amíg az anyag testhőmérsékletűre melegedett. Aztán óvatosan húzta, formálta, fogpiszkálóval alakította, amíg a kezében nem termett egy tökéletes örlőfog. Miért pont egy fog? Anya fogtechnikus. Akkor hallottam életemben először ezt a szót. De ha fogtechnikus, miért nem az a munkája? Mert apa szerint kiszámíthatatlan állás, sokszor kell túlórázni, nem lehetne annyit mellettem, mint most. Apa szerint jobb így, és ebben mama is osztozik a véleményében: egy anyának a gyerek mellett a helye. Arról nem beszélt, ő mit gondol az egészről. Attól fogva nem tudtam szabadulni a gondolattól, hogy talán minden másképp alakul, ha én nem vagyok. Pedig számtalanszor elmondta a válásuk előtt és a válásuk után is, hogy én vagyok a legjobb dolog, ami vele történhetett. Nem hittem neki. Áltatásnak gondoltam, vigaszdíjnak, megbékélésnek a helyzettel.

Csörög a telefon, anya már az autópálya bevezető szakaszán, félóra múlva találkozhatunk odalenn, mondja. Egy óra is eltelik, mire megpillantom kiszállni abból az ezüstsínű autóból, amit még te vettél. Több kört is tett, nehezen talált parkolóhelyet. Intek neki, aztán zsebre dugom a kezem, próbálok közömbösnek látszani. Átlát rajtam, de nem teszi szavá. Csendben vonulunk egymás mellett az utcán, felszínes dolgokról fecsegünk a lépcsőházban, a gangon, a konyhában. Csak egy pohár vizet kér, aztán leül az egyik tonetszékre, és mosolyogva az asztalra könyököl.

Eszembe jut az álmom. L. kétkedéssel fogadta reggel, szerinte ez a mondat értelmetlen. Az életünk nem lehet másé, csakis a magunké. Ekkor eszembe jut dédnagyapám, aki úgy lett Ferenc, hogy az elsőszülött bátyját bölcsőhalál ragadta el, az édesapa nevét azonban valakinek tovább kellett vinnie. Ő a születése pillanatától valaki más életét folytatta. Mégsem érvelek L.-nek ezzel, inkább szótlánul hallgatom. Szerinte ez az egész utak sorozatos

kettéágazása, és mi döntünk, a két irány közül melyiket választjuk. Engem csak az nyugtalanít, hogy úgy látom, miután határoztunk, visszatáncolni nem lehet.

Anya végigpillant a nappaliban sorakozó dobozokon, fújtat, aztán lerogy a kanapéra. Fejét a háttámlának veti, a hatalmas belmagasságot próbálja felmérni. Én közben őt figyelem, és belém hasít a felismerés, hogy kezdetektől olyan állhatatosan, olyan minden más célt vagy vágyat elfojtva adta át magát a szerepnek, hogy sosem láttam másnak, csak az anyámnak. Hullámokban tör rám hol az elfogódottság, hol a rettegés, hogy milyen könnyed mozdulatokkal képes az ember kiradírozni önmagát. Levetem magamat mellé a díványra, a támlának döntöm a fejem, a kárpiton pihenő kezére teszem az enyémet. Együtt nézzük a mennyezetet, hallgatunk. Aztán megtöri a csendet. Tudod, ő imádta volna ezt a lakást, mondja. Szerintem is imádtad volna.

SERFŐZŐ SIMON

ÁTLAGOS DÉLELŐTT

Félszegség húzódkodik,
mintha félne tőlem.
Nem úgy a kíváncsiság,
vizslat, aztán már
fönt tekintget a fán.
Az ajtó előtt sóhajt nagyot
a nyújtózkodás,
nemrég ébredhetett fel.
Abaújba átkiáltok hozzá.
Kalász László tanít arrafelé:
az iskola zsvajjal teli,
a kapuig kihallani.
Ahol kerítéslécek lökdösődnek,
nem férnek egymástól:
valaki nem tud rájuk szólni?
Átlagos délelőtt van.
Az úton szél kutyaol.
Süt a nap is.

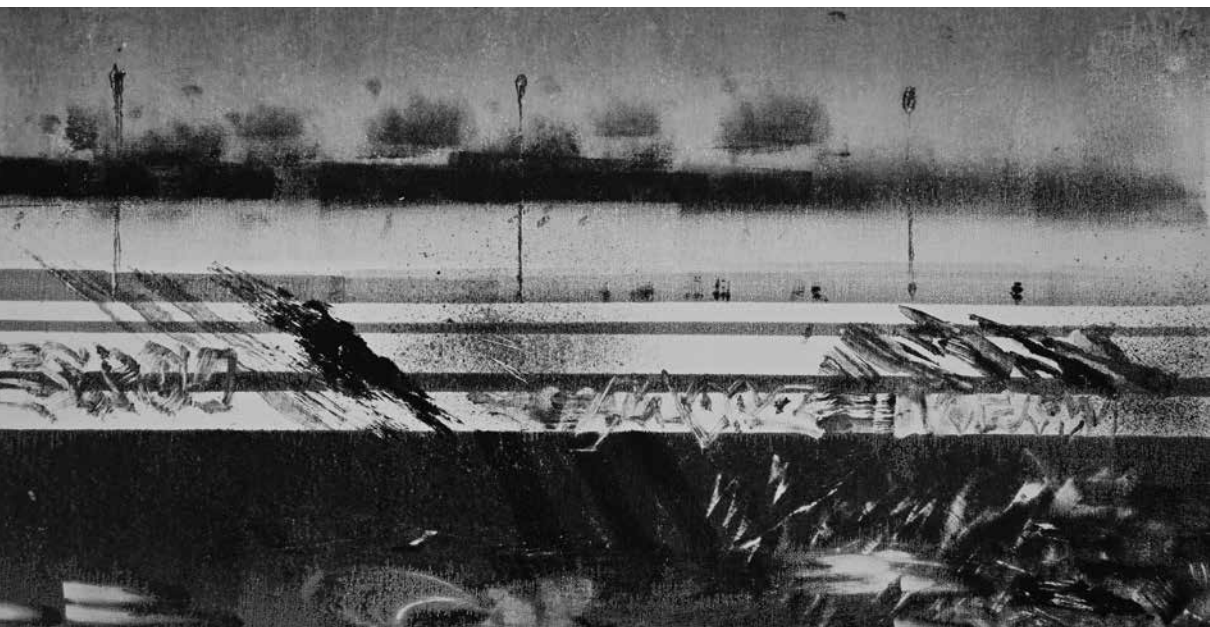
(Kalász László a Hetek költőcsoport tagja volt)

VIGYÁZZAK MAGAMRA

Mindennapjaim,
akik rám köszöntök reggelente,
s megkérdezitek, hogy aludtam,
kell-e valamiben segíteni,
számíthatok rátok,
mint a szomszédokra,
ha valami miatt bajban vagyok.

Elbeszélgetek veletek,
többet tudtok rólam, mint az orvosok.
Fazekamba belenéztek,
mit kavargatok bennük,
kíváncsiskodtok, mi az ebédem,
vacsorára marad-e.
Adjak magamra, ne úgy nézzek ki mindig,
mint egy ágrólszakadt!
Mi lesz a takarítással? – néztek széjjel,
nehogy elhanyagoljam azt is.

Éjszakára hagytok csak magamra.
Majd holnap találkozunk, nyugtattok meg.
Vigyázzak magamra!
Csak akkor a küszöb is vigyázhatna,
szólnék vissza legszívesebben.
Minduntalan ne botlanék bele.

**TOROCZKAY
ANDRÁS****ELDÖNTHETETLEN**

(Válasz Borsik Mikinek)

„egyébként van egy furcsaság azzal kapcsolatban, amit megírtál. az, hogy amikor apukád meghalt, erről nem értesültem azonnal. nem tartottuk annyira a kapcsolatot, vagy épp nem beszélünk. vagy beszélünk, de nem mondtad? ez, mondjuk, valószínűtlen. inkább nem beszélünk. és emiatt néha elbizonytalanodtam abban, jól tudom-e, hogy Tóci apja már nem él. volt, amikor a tudás sejtéssé szelődött, aztán reménnyé, reményszerűséggé, hátha ez egy félreértés, téves feltételezés.

aztán megint biztosabban tudtam, később kételkedtem benne. ez nem jellemző pedig. azt, hogy valaki meghalt, biztosan szoktuk tudni. nem tudom, lehet-e, hogy Szarka Karcstól jutott el hozzám, vagy egy posztod alapján állt össze a kép, mindenesetre ez az »újra és újra meghal« egy változata.

érdekes, hogyan válik valami elmesélésre érdemessé. ezt talán illemből nem mondtam, de ez egy felülvizsgálatlan dolog. mert miért sértene bármit, ha erről mesélek? lehet, hogy a mostani távolság teszi lehetővé, vagy a lehetséges kegyeletsértés elkerülésének szándékával hallgattam, vagy egyszerűen nem volt érdekes, nem gondoltam magam ebből a szempontból különösebben érdekesnek, vagyis az értesültségemet nem, illetve annak hiányát.”

Pár napja voltam a temetőben lldivel, felkerestük az összes halott családtagot, akiről csak tudok, le is fotóztam a sírköveket, meg vittünk virágot is. Toroczky Lajos, Nagy Mária, Varga István, Gaál Erzsébet, Varga Gyula, Gaál Róza, Gaál István, Kovács Gyula, Péntes Gabriella, Szilágyi Sándor, Kovács Eszter, Kovács Anikó, H. Kiss Lajos, Toroczky Terézia, ifj. Toroczky Lajos, Toroczky Endre, Varga Gizella, Varga Erzsébet, Varga Mária,

anya, apa, Márti. Keverednek a vérvonalak a felsorolásban, ahogy bennem is.

Láttuk a régi utcákat, fagyit ettünk a kisúji cukrászdában, a emlékszem, Bagaméri szobrát néztem, miközben meséltem Ildinek a gesztenyeszedésről, az erkélyről kipisilésről, a mozi többméteres pókhálójáról, az utcák kanyarairól, útvonalakról, a bezárt boltról, aminek üvegében anya megnézte magát, Dezső bácsi butikjáról, ahol a pattogós, foszforeszkáló labdát vettük, a Casinóról, aminek a tetejére felmásztam, a sarki kocsmáról, ahol szilveszterezünk egyszer, az újságárusüzlet friss újságszagáról, az óvodába battyogásról, Borók Imre bácsi egyetlen latinórájáról, meséltem volna még a Szűcs ikrekről, balatoni nyarakról, amikről én is csak hallomásból tudok, vagy épp az arra sétáló öreg polgármesterről, dr. Ducza Lajosról, aki már negyven éve is így nézett ki, és akit a nagypapám tanított, és a házakról is, amikről egykor tudtam, ki lakik bennük, a házakról, amelyekben egykor én laktam. Ildi azt mondja, borzalmas mesélő vagyok, és nevetünk, hogy neki ezek a dolgok semmit nem mondanak. Hogy keveredtél te mellém, kérdezi. Hogy keverednek egymás mellé az emberek.

Balázs azt mondja, az egykori Kert utcai házunk padlása óriási, labirintusszerű, bebarangolható hely, amelyről el lehet jutni a több kilométerrel arrébb lévő Szepesi-házhoz is. Egyszer legalábbis a Szepesi-ház felett kötött ki a padlásunkon vándorolva. Azt mondja, ilyenkor úgy van jelen ott, hogy tudja, már eladtuk, de valamiért az új lakók mégsem akarnak beköltözni. Ő nem akarja látni a régi házunkat, elég neki, hogy minden éjjel látja. Amikor elmondom neki, hogy nekem is hasonló fenyegető álmaim vannak a házunkról, az én álmaimban sem érkeznek meg az új lakók soha, valamiféle jóleső meleg áramlik a testemben, mint amit akkor éreztem, amikor gesztenyét szedtünk egy negyven évvel ezelőtti őszen.

GYÖRY DOMONKOS

A KÉPESÍTÉS NÉLKÜLI SZŰZ

Lassan haladt a nedves aljnövényzetben, a lapulevelet felismerte, a csalán azonosítása nem volt kérdéses, és látott olyasmit is, amiről azt gondolta, hogy disznóparéj. Nézte az ötszáz éves erődítmény elfalazott kapubejáratának kétarasznyí beugróját, amely diszkrétén beszorult a folyó és a keskeny, termésköves partszakasz kanyarulatába. A régi dicsőségre semmi nem emlékeztetett, a zöldből rothadás és fekália szaga érződött, éppen csak annyira, hogy azonosítani lehessen.

Óvatosan, aprókat lélegzett, feltételezte, hogy Sigmund Freud ilyennek mutatná az ösztönvilág legmélyebb, legelfojtottabb bugyrait, ahol az üzekedéshez kapcsolódó rejtett vágyak ülnék a bűnök trónusán. Rögvest javította a megfogalmazását, a trónust közhelyízűnek érezte, inkább vastag guanóréteggel borított tyúklétrával illusztrálná a képet. Ő soha nem hozott volna ide nőt. Gyermekkorában bóklászott erre, akkor is ugyanezt látta, akkor is szarzsagot érzett, s ugyanígy undorodott. Mégis, a viszolygás ezúttal valamiben eltért, immár személyes volt.

A történet kezdetén alig múlt tizennyolc, és rettenetesen szenvedett a szüzességtől. Így aztán amikor Gizi, a negyven felé ballagó, a sarki közértben végzett robottól és a kudarcba fulladt házassága érzelmi nyűgétől megviselt, mindig fásultnak tűnő amatőr versmondó nyitottnak mutatkozott a randevúra, a Csillagok háborúja nyitányában szereplő vastag betűs szöveg ünnepélyességével gördült végig fantáziáján a női test megszerzésének reménye.

A visszautasítástól való félelmét leplezve egy szerzői est után tenyérjölslásba kezdett Gizivel. Nagy hűhóval simogatta az anyjakorabeli asszony tenyerét, mindenféle titokzatos, ám az adott pillanatban meg nem osztható felismerést sejtetve. Gizi habozás nélkül belement a hétvégi találkozóba. Improvizált, fogalma sem volt róla, hogyan tovább, hová viszi a nőt, semmiféle ötlete nem volt a remélt légyott helyszínét illetően, ráadásul csóróként mindössze mozijegyre futotta, de úgy döntött, ráhagyja magát az áramlásra, és majdcsak kialakulnak a dolgok, Gizi tapasztalt nő, lehet, hogy lesz megoldása mindenre.

Gizi fehér nadrágot viselt egyszerű felsővel, szemmel láthatóan olcsó szandált hordott, és habozás nélkül huppant mellé a Rába-part kőlépcsőjére, és ekkor ő ismételni kezdte a tenyerének rajzolgatását, dörzsölgetését, kiélvezve az érintéseket. A meglepetés akkor jött, amikor a nő zokogni kezdett, és nagy hüppögés közepette elmondta, retteg a tenyérjölslás eredményétől, mert biztos benne, hogy valami borzalmas olvasható ki onnan a jövőjére nézve.

Az első pillanatokban arra gondolt, hogy Gizi a saját fegyverét fordítja ellene, vagyis a bolondját járhatja vele, de olyan mély és átható szorongás tükröződött a nő szemében, hogy a vallomástétel mellett döntött: – Gizi, én nem vagyok tenyérjós. Soha nem tanultam, még csak nem is olvastam róla, fogalmam sincs, hogy az egész hogyan működik. Ez csak egy játék volt a randevú reményében, sőt, a délutáni mozijegyet is megvettem előre.

Gizi alaposan szemügyre vette a feléje nyújtott tárgyi bizonyítékot, és kisimult az arca. – Akkor már kárba ne vesszenek ezek a jegyek!

És nem vesztek. A mozi félhomályában minden olyasmit megtett az asszony testének érintése érdekében, amire jóga tapasztalatok nélkül képes lehetett, az pedig nem vette ezt rossz néven, és a film után, amelynek címére vagy történetére később egyáltalán nem emlékezett, kérdően nézett a fiúra: – Akkor most hová?

Gizinek tehát nem voltak tervei, talán lehetőségei sem. Visszatértek a folyópartra, és a töltésen elsétáltak a Püspökerdőig, majd leereszkedtek egy pad irányába, ahol immár felhatalmazottsága tudatában igyekezett hozzáférni a nő nemi szervéhez, és tapogatózó ujjbegyei nyomán igen jelentősen bővültek anatómiai ismeretei. Mivel időközben megnőtt a gyalogosforgalom a töltésen, elbújtak a közeli rekettyésben, ahol előkerült huszárosan ágaskodó hímtagja, Gizi meg csak nézett rá, hogy akkor mi lesz?

Ekkor vetődött fel benne a kétség: mégsem szerencsés óvszer nélkül közösülni valakivel, akit alig ismer, így óvatos indítványt tett az orális szexre. Gizi kijelentette, hogy ő olyant nem csinál. Az ekkor már halálosan rémült fiú javaslatára visszacsomagolták magukat a ruhájukba, és elindultak hazafelé. A fiasco ellenére Gizi lelkesen szorongatta a kezét, és a jövőre vonatkozó ígéreteket suttogott a fiúnak, amelyek legalább annyira megrémítették, mint egy kicsivel korábban a közösülés lehetősége.

Szóval szűz maradt, sőt, a könyvekből később vőlegénybetegségként diagnosztizált görcsös fájdalmat is ki kellett hevernie. Arra mégis jó volt a történet, hogy immár neki is volt mesélhatalmát Tominak, az alfa-hímnek.

Tomi félétet választott a helyi főiskolán, és emiatt bennfentesebbnek számított az iskolában, mint ő, a lesajnált, képesítés nélküli tanító, és ezt a nagydarab, zilált, zsíros hajú fiú jókedvvel dörzsölte napi szinten az orra alá. Mindemellett nem győzött kérkedni a testi adottságaival és nőknél aratott sikereivel. Az előbbiekre nem volt közvetlen bizonyíték, az utóbbit a nagy részletességgel ecsetelt hódítások véget nem érő történetei igazolták, amelyek kivétel nélkül „a balfék képesítés nélküli szűz” férfiúi önértékelésének porba tiprásával zárultak.

Alig várta a visszavágás lehetőségét, így az első adandó alkalommal elújságolta hódításának történetét, természetesen a befejezés mikéntjét elhallgatva. Tomi, a gazfickó pedig addig hitetlenkedett, és követelt bizonyítékot bizonyítékra, mígnem kiforgatott belőle csaknem minden részletet, hogy aztán pár nap múlva pofon röhögje azzal, hogy „megdugtam a nődet”.

Ezúttal ő követelt hitelt érdemlő alátámasztást, és Tomi elmondta, hol és hogyan csípte fel a Gizit, akit a várbástya tövében, a beszögellés nedves, öreg falának döntve tett a magáévá. Mivel közben megszomjazott, elcipelte a nőt egy közeli kocsmába, és fizettetett magának két fröccsöt, majd visszatértek a bástya mellé újrázni, ahol Gizit baleset érte. Megrándult a forgója egy hirtelen mozdulattól, amikor szex közben Tomi a fülébe suttogta, hogy azért nyúl ennyire hozzáértően a testéhez, mert a kollégájától jó információkat kapott.

Ezt követően évekig kerülte azokat a helyeket, ahol Gizi felbukkanhatott, közlekedhetett. Tomi rövidesen visszament a főiskolára, ahonnan valamivel később végleg kicsapták.

Jó néhány év múlva összetalálkoztak egy parkban, és Tomi a szokásos lekezelő hanghordozásával nekiszegezte a kérdést: – Na és végül megcsináltad a Gizit?

Ő csupán annyit válaszolt: – Én az elmúlt években Lentiben voltam a lövészeknél, te hol szolgáltál?

Elégedetten látta, ahogy Tomi keze ökölbe szorul. Gyorsan sarkon fordult, hogy a győzelem tudatával távozhasson. Tudta, igen mély és alighanem meccsdöntő ütést vitt be a másiknak, de cseppet sem volt elégedett.

SZARVAS FERENC

CSAPATÉPÍTÉS

Nem nézett az órájára, anélkül is tudta, hajnali három van; attól az éjszakától fogva mindig pontosan ugyanekkor ébredt. Felhajtotta a takarót, és várt néhány másodpercet, hogy érezze a lakás hőmérsékletét. Húsz fok lehetett, a legideálisabb az alváshoz, gondolta, és felült a matracon. A matrac a földön hevert, három éve vásárolta a Jyskben, hogy megzsarolja a feleségét, vagy vele alszik, vagy a gyerekkel. Nem is vett ágykeretet, ideiglenesen költözött át a gyerekszobába. Biztos volt benne, hogy meggondolja magát az asszony, ha hiányzik neki az érintése.

Legördült a szőnyegre, megtartotta magát planking testhelyzetben, százhuszig számolt, aztán felállt. Magára húzta az előző napi alsónadrágját, és kilépett a sötét folyosóra. Hat lépésre volt a hálósoba, ahol tizennégy éves fiuk szuszogott a franciaágyon. A felesége csapatépítőn volt, ilyenkor rendszerint hajnalban ért haza.

Behajtotta az ajtót, nehogy felébressze a gyereket a lépcső nyikorgása vagy a kutya, amely már ott ugrált a lépcső alján. Kiengedte a jószágot az udvarra, utána se nézett, mit csinál. Megbízott benne, tudta, ha kibújik is a kerítés alatt, akkor sem szökik el. Volt már, hogy próbálták elcsalni, de mindig visszajött épségben.

Feltette a kávéfőzőt a tűzhelyre, és kinyitotta a gardróbot.

Két hónapja egy hasonló csapatépítő idején betaknyosodott a gyerek, a fürdőszobából pedig elfogyott a papír zsebkendő, így aztán kénytelen volt feltúrní a lakást. A felesége táskáit is átforgatta, mert egy női táskában mindig van zsebkendő. Akkor találta meg az óvszert.

Tizennégy év házasság alatt az volt az első alkalom, hogy belenézett a táskájába. Először azt gondolta, valaki másé lehet, hiszen ők nem használnak óvszert. Amikor visszatette, csak akkor jutott eszébe, miért ne használhatná ezt az ő felesége? Valaki mással? A gondolat megbénította. Úgy érezte, mintha kintről jönne a szívdobogása, nagyon hangosan s nem is a mellkasában verne, hanem a gardróbpolcon, valamelyik táskában, százhetvenes tempóban. Fentről látta magát, ahogy rémült arccal állt a nyitott szekrény előtt, mozdulatlanul, akár egy pajor, amit a törösdarázs megbénított, és belerakta a petéit.

A gardrób felső polcán most is ott volt a négy Calvin Klein táska, növekvő sorba állítva. A legkisebbet vette le először. Kinyitotta, és megkönnyebbült, hogy benne van a bontatlan Durex. Két hónapja minden hajnalban megnézte. Visszatette, aztán leemelte a többi táskát is, akkurátusan ellenőrizte mindegyik tartalmát, nem talál-e bennük újabb meglepetést.

A kutakodást a kutya ugatása szakította félbe. Megint kiment az utcára, valami hajnali kocogót kergethetett. Becsukta a gardrób, a kapuhoz ment, szólt a kutyának, az azonnal jött is, mintha csak a hívására várt volna. Bebújt a kapu alatti résen, és farokcsóválva kucorodott a lábához. Talán több odafigyelésre lenne szüksége, nehogy elvigye valaki. Bent levette a kávé a tűzhelyről, két cukrot tett bele, és leült a notebook elé.

Rutinszerűen görgette a Facebookon a felesége ismerőseit, kinek a posztját lájkolta, kikhez kommentelt, kit vett fel ismerősnek. Korábban fel sem tűnt neki, hogy nincsenek közös fotóik, a nő minden képen egyedül volt, vagy a barátnőjével. Állandóan a barátnőjével lógott, és mindent vele beszélt meg. Ági szerint így kellene, Ági ezt mondta, Ági azt mondta, Ági itt volt, Ági javasolta, hogy. Ági mindent jobban tudott. De mi van akkor, ha ezeket nem is Ági mondta? Mi van, ha valaki más szavait adja Ági szájába? Lehet, hogy nem is a barátnőjével tölti az idejét. Most sem mondta, milyen csapatépítőre megy. Megállt a görgetésben. Ez a fickó gyanús, minden bejegyzését szívecskézte, a konditermes, a tengerpartos, a mercis képeket. Pedig a hülye is látja, hogy ez egy kalandor.

A kutya a kapunál ugatott, de ezúttal másképpen. Kocsijátó-csapódás, nevetés – a kutya már megint kint volt az utcán. Tényleg jobban kellene figyelni rá, mert még elviszik. A férfi becsukta a notebookot, a mosogatóba tette a kávécsészét, és kiment, hogy beengedje a feleségét.

USIER TAMARA

PERSZEPHONÉ SZÜLETÉSE (Majd Zeusz odaajánlja lányát Hadésznak)

Elhullott vadak csontjából
rakjatok palotát, finom
mohából ágyat vessetek,
ma Démétér megszüli
gyermekét. Leány lesz,
suttogják a kövek, az avar –
a közepénél fogva vette fel
leejtett kendőjét az anya.
Magasra röppennek a
darvak, és nagyot csobbannak
a lucskos égben, elfolyik
a magzatvíz. Lüktetnek a fák,
ütemesen tágnak évköreik,
megroppan kérgük, és sietve
jönnek a dülák mindenfelől, puha
kezük zsenge pázsit, homlokuk
verejtéke hideg üvegen
kicsapódott pára. Már távolról
látják a vajúdó istent, de mire
odaérnek, lassan beköszönt a nyár.

ALÁMERÜLÉS A SZTÜXBEN

Itt vagyok, valahol
mégis ottmaradtam,
elhagytam magam,
elhagylak téged,
titeket. Magam vagyok,
mégsem egyedül: idegenek
lelke tapad hozzám,
bizseregnek, mint
a kocsmazaj zsibbadt
végtagjaimban. Alámerülünk
a Sztüxben, velük fekszem
és velük kelek fel,
tort ülünk együtt, és
ünnepi orgiát, száz
kéz tépi ruhám és hajam.
Mint oszló dög egy
autópálya szélén,
fekszem a zsongásban,
hangokkal és fényekkel
átítatott falak között valahol
már kihirdették a végétéletet.

ENDREY-NAGY
ÁGOSTON

VÁLTOZATOK THÉSZEUSZ-APÁMRA

A rombolásról

Hosszú évekbe telt. Úgy képzeltem,
harsonák kellene, dinamit, ágyúk,
klasszikus, nagyívű ostrom. Nem.
Egyik napról a másikra roskadtak le
apám falai. Mert apám tömlöc volt,
és a tömlöcök belülről erősebbnek
és kilátástalanabbnak tűnnek.
A kiút lehetetlensége kavargott a
félhomályban. De összeomlott.
Hunyorogtam szabadságomban.
Zár nélküli ajtó a téglahalom
közepén. Bármikor kísértálhattam volna.

Haragom szertefoszlott. Ott hevert
romjaiban. Nem szántam. Hagytam,
kezdjenek vele valamit a következmények.
És megkérdőjelezték legelemibb szintig
a zuzmók. Válaszait befutotta a szulák.
Tégláinak élet elhordta a szél,
paták és karmok koptatták homokká.
És a homokot felkapta a szél.
És pórusaimba fújta.
És fulladtam újra.
És véresre mostam magam.
És jött a homok.
Felgyülemlott a zuhanykabin alján.
Mert ártalmas lehet az emlékezet.
Még az is felgyűlhet, ami meg sem történt.
Ismét nehéz voltam.

Bezárkóztam. Félttem, hogy most
válok, most válok apámmá.
Féltettem mindenkit.
Végül nem küzdöttem a homok ellen.
Kivakartam, összegyűjtöttem,
gipszbe kevertem, gyerekkorom
kedves, fecskefarkú lepkét mintázó
formájába öntöttem. És kifestettem

a lepke szelíd színeire. Kiszívta a nap,
megrepedezett, hol szárnyél csorbult,
hol fecskefarka tört. Visszapótoltam
új gipsszel, lassan nem maradt
benne az eredetiből.
Thészeusz-apám.
Verőfényben ártalmatlan gipszpillangó.
Nem tehet ellene semmit.

A hajóról

Apámat rohadni hagytam.
Odaadtam az időnek, nekem
elég volt a küzdelemből,
elég volt a félelemből.
Apám csontjai bennem nőnek,
kés alá fekszem, apám ökle az
én csuklómból keményedik,
levágom mindenem.
Megbénít az örökség.
Megbénítanak a közhelyek.
De erről máshogy
beszélni nem lehet.
A harag nem segít.
A belátás talán.
Fekszem a gyógyulás boncasztalán.
És cserélik bennem
sejtről sejtre,
csontról csontra apámat.
Thészeusz-apám maradok,
vagy ő elrohadt a földben?
És ha maradok, ő vagyok,
vagy visszakövethető Ádámig?
Ádám és Éva vagyok.
Húsom bűntelen.
A sejteken túli emlékezet
bűntelen.

Apám testéről

Soká tartott, sokba került elfogadni testem.
Változását és változtathatatlanságát. Minden
sejtem helyébe új nő, apám emléke mégsem
cserélődik le. Thészeusz-testem, Thészeusz-
apám. Vakuemlékek. Szőr sötétedik, őszül.

Vissza kell foglalnom testem az emlékezettől.
Vissza a haragtól.
Vissza a hasznosságtól.
Vissza a többi testtől.
Vissza az államtól.

Mert még a testem sem az enyém.
Azé, aki létrehozta. Azé, aki ellátja.
Isteneink büszke meztelenségükkel
járnak közöttünk, feddik szégyenünk,
de feddik illetlenségünk is: lehunytuk
eddig szemünk, felöltöztettük bőrrel –
de már felemeljük, villanjon a kegyetlen
számonkérés, reszkessenek isteneink,
ágyékukat apró levelekkel fedjék.

Egyetlen dolgot kérek.
Zárják rám a hajóműhelyt.
Lehessek tudatában
testem elrohadásának.

**BENEDEK
SZABOLCS**

I Részlet a készülő Hídvaros
című regényből I

A VILÁGOSSÁG FIAI

Az ablakokat eltakaró hatalmas, fekete függönyök nemcsak a külső fényeket tartották távol, hanem valamelyest a zajokat is. Miután a bent lévők óvatos neszezése elült, a szobában tökéletes némaság honolt. Szobaként emlegették, bár egyesek szemében annak talán túlságosan nagy volt, és ami azt illeti, soha nem is lakott benne senki. Ahhoz viszont kicsi volt, hogy teremnek lehessen hívni: nem csupán bált nem lehetett volna tartani benne, de arra sem volt alkalmas, hogy például társasági vacsorához egy nagyobb asztalt fölállítsanak a közepén. Talán afféle vendégeket fogadó helyiségnek szánta eredetileg a ház tervezője, ahol ismer-

kedő mondatok kíséretében társaloghatnak, netán rögvest meg is válthatják a világot a vendégek. Ami végtére is megvalósult: hosszú évek óta minden hónap első és harmadik szombatján, este hét órától itt gyűltek össze a testvérek (leszámítva a nyári hónapokat), és ha azzal tisztában is voltak, hogy a világot megváltani nem lehetséges – addig semmiképpen nem, amíg eleve nem is hagyja magát megváltani –, azért igyekeztek bizonyos dolgok tekintetében legalább egymás és a maguk szemében annyira bölcsnek lenni, amennyire az tőlük telhet.

A helyiség ablakai kelet felé néztek, ami az előírásoknak tökéletesen megfelelt. A ház nem esett messze a Zagytól, szemben vele, a folyó túloldalán a város terült el, közelebbről nézve a Tabán, amelynek zezugos utcáin mindig történt valami, ám erről ők az elhúzott függönyök mögött az alkalmankénti néhány órában nem vettek tudomást. Az volt a cél, és ezt szolgálták az évszázados mondatok és szavak, hogy ezeken a szombat estéken távol tartsák maguktól a világ egyre erősödő zaját, és kizárólag önmagukra, az érzéseikre és a gondolataikra ügyeljenek, hogy aztán megerősödve, az eddigieknél is nagyobb elszántsággal és elhatározásokkal lépjenek ki ismét a szédítő sebességgel robogó mindennapok munkás küzdelmeibe.

A Zagytól bal partján a többi kerülethez képest amúgy is nagyobb csönd honolt. Idáig már legföljebb csak foszlányokban jutott el a hétköznapi élet megszokott zöreijein kívül a gyáraknak a dübörgésből, kalapácsolásból és dudaszókból összetevődő moraja, a vonatkerekek kattogása és a mozdonyok sípja, vagy akár a Tisza és a Zagytól torkolata előtt a halászházak egymást biztató kurjantásai a hálók kiemelésekor. Ezért is választották a testvérek annak idején ezt a házat. Ráadásul éppen itt, az árnyékot adó hatalmas fák között mintha megszorult volna a történelem levegője: úgy mondják, erre volt valamikor a vár, amelyet csak néhány napig tudott védeni Nyáry Lőrinc, miután zsoldosai megtalálták a Tisza partján elásott sajkákat, és egy éjjel megszőktek az ostromló török sereg előtt; és hát errefelé, a mostani cölöphíd lábánál volt a hajdani rév, amelyen az Alföld pusztáiról a nyugati vásárookra küldött marhacsordákon és az azokat terelő hajdúkon kívül parasztok, kereskedők, hadvezérek, uralkodók és egész hadseregek keltek át Szolnok lassan közel kilenc évszázada alatt. Egy ilyen helyen, ahol érezni a történelem lehetését, az ember óhatatlanul is hajlamos megállni a rohanásban, és elgondolkozni, mi végre teremtetett a földre, mi a célja az életének, és voltaképpen hová tart a néhány röpke évtizedben, amely számára ebben a földi sivárságban elrendeltetett.

A testvérek is erre keresték a választ, anélkül hogy fennhangon föltették volna a kérdéseket. Azzal is régóta tisztában voltak, hogy a szabadkőművességnek nem a páholyok ülésein fölvelt jegyzőkönyvekben, a tagok listájában és a szertartások leírásában rejtőznek a valós titkai, hanem bennük, önmagukban, a szívükben, a lelkükben és a gondolkodásukban, abban, ahogyan az ősi időkben eredeztethető tanítások által a világot szemlélik, és amennyire képességeikből és lehetőségeikből telik, apró kalapácsütésekkel saját maguk jobbá tétele által valamennyire talán formálják is. A rend titkai nem valamiféle rettenetes, mindenre kiterjedő, mindent befolyásoló és mindent fölforgatni akaró összeesküvést takarnak, hanem azt, ahogyan itt, ebben az elsötétített Zagytól-parti szobában, a szolnoki vár rég földbe veszett kövei fölött, a gyertyák halovány fényében megszólítják őket a szimbólumok, a kockás kövezet, a kalapács, a derékszög és a mérőőn, jelentést kapnak az ajtó mellé fölállított oszlopok, és valós tartalommal töltődnek meg a szertartások során

fölcsendülő ünnepélyes szavak. Azért kellene az elsötétített ablakok, és azért reteszelik magukra az ajtót, hogy a világ lármáját és fényeit kizárva megláthassák és megtapasztalhassák az élet igazi mélységét, és észrevegyék, mi van a lassan, de biztosan kopó fogaskerekeként egymásba kapcsolódó mindennapokon túl. A titok nem azért titok, mert nem szabad elmondani azoknak, akik nem járnak a szabadkőművesek templomának falai közé, hanem mert nem is lehetséges: nincsenek rá szavak, nem lehet őket hagyományos módon mondatokba önteni, az ember bensőjében léteznek, amikor megszólítják és üzenetet küldenek az ősi szimbólumok.

A ház tulajdonosa, özvegy Nagy Józsefné soha nem faggatta őket semmiről, de tudták azt is, hogy másoknak sem beszél róluk. Igaz, amúgy sem lett volna okos dolog emlegetni, hogy „a Magyarországi Symbolikus Nagypáholy védelme alatt Szolnok keletén dolgozó Alföld páholy” itt tartja rendszeres összejöveteleit. Már csak azért sem lett volna tanácsos özvegy Nagy Józsefnének erről bárkinek is szólnia, mert akkor megkérdéznék, hogy és ugyan mit keresnek pont nála a szabadkőművesek, és ha kitér a válasz elől, akkor gyanakodnának, hogy netán azért, mert az Ödön nevű fia is tagja ennek a rejtélyes, magába forduló, és az este leple alatt ki tudja mit művelő társaságnak. (Ez így is volt, beleértve azt is, hogy Nagy Ödön már nem egyszerű tag, hanem az Alföld páholy főmestere.) Ahogy másutt, így Szolnokon is sokan nem nézték jó szemmel a szabadkőművességet, ami a tekintetben érthető, hogy azok, akik nem látnak be a függönyök mögé, hajlamosak olyasmit is odaképzelní, ami nincs is ott, mint ahogy számos olyan dolgot is a szabadkőműveseknek tulajdonítanak, amelyekhez nekik végképp semmi közük. Bár bizonyára sok mindentől meg tudták volna védeni magukat – elvégre nem csináltak törvénybe ütközőt –, egyes megnyilvánulásoktól viszont nem, úgyhogy a páholy jobbnak látta inkább itt, a Zagyván túl, a csendesebb várkerületben végezni munkáját, mint a város belsőbb részein. Az első lépéseket még nem itt, hanem Szolnok szívében, a Magyar Király Szálloda első emeletének hármask számú szobájában tették meg. Ott került sor arra az értekezletre, amely során az a javaslat született, hogy a közeli Törökszentmiklóson működő, ám tevékenységét régóta szüneteltető Ákác páholyt a vármegye székhelyén indítsák újra, immáron Alföld név alatt.

Az ötlet a budapesti Podmaniczky utcában, a Magyarországi Symbolikus Nagypáholy központjában is meghallgatást, sőt támogatást nyert. Ott is tisztában voltak vele, hogy Szolnok mostanára fontos vidéki gócponttá vált, ahol gyökeret verhetnek a királyi művészetként is emlegetett szabadkőművesség eszméi, és ahol egy páholyra ilyenén módon valóban szükség lehet. A város az elmúlt évtizedekben látványos fejlődésen ment keresztül, rá se ismerhet alig néhány évtizeddel ezelőtti önmagára: a poros, szélfúttá és árvízjárta alföldi sárfészekből (legalábbis így emlegették annak idején) olyan település lett, amely valóban méltó arra, hogy Jász-Nagykun-Szolnok vármegye székhelye legyen. Pedig hát komoly verseny folyt a cím elnyeréséért, és voltak helyek, amelyeket mind mások, mind maguk esélyesebbnek tartottak erre Szolnoknál. A bízalom azonban a vármegyrendszer két évtizeddel ezelőtti újragondolásakor a hajdani ispáni székhely felé fordult. Igaz, ebben nagy szerepe volt Gorove Istvánnak is, akit a környék történelmét és természeti viszonyait egyaránt nagy elánnal tanulmányozó tudós édesapja annak idején ide, Szolnokra íratott be alsó iskolába, így aztán az itt szerzett emlékek nyomán a Szabadelvű Párt fentebb nevezett elnöke sikerrel kilincselte a miniszterelnöknél, hogy a hajdani Külső-Szolnok, valamint Heves bizonyos részeiből, továbbá a Jászszágból és a Nagykunságból létesített új vármegye köz-

igazgatási központja a Tisza és a Zagyva összefolyásánál legyen. A szolnokiak mély hálával emlékeznek azóta is Gorove Istvánra, olyannyira, hogy a város főutcáját róla nevezték el – a főteret pedig arról a Kossuth Lajosról, aki viszont éppenséggel személyes sértettség okán Szolnokra nem szívesen emlékezett. Az itteniek annál inkább órá, na meg az 1848-as toborzóbeszédére is, amelyet a régi városháza ablakából mondott. Az épületet azóta nagyobbra és újabbra cserélték, a tér neve viszont a magyar szabadság hőse előtt tiszteleg.

Mint ahogy ugyancsak utcát kapott Szapáry Gyula, aki még a miniszterelnökségét megelőzően, de már a Heves és Külső-Szolnok vármegyei főispáni tiszttel betöltését követően, belügyminiszterként szintúgy sokat tett az új vármegye területének és székhelyének kijelöléséért. A róla elkeresztelt utcába ráadásul bevezették a villanyt, ami azt jelenti, hogy nem csupán a társasági élet egyik központjának számító Nemzeti Szálloda éttermében és kávéházában gyűl esténként villamosság adta világosság az utca közepén (a szálloda dísztermében amúgy színházi előadásokat is szoktak tartani), hanem annak teljes hosszában, így például Kádár Kálmán országos hírnévre szert tevő cukrászdájában is. A vármegye pedig saját igazgatási épületet kapott, a hajdani Zöldfa fogadó helyén, nem messze a Damjanichék 1849. márciusi diadalát és a szolnoki csatát megidéző, a jeges áradatokkal immáron lassan fél évszázada dacoló Tisza-híd lábához közel eső emlékműtől. De hogy senki ne érezze igazságtalannak a Zöldfa vesztét, sietve mondjuk el azt is, hogy a Fehérlő fogadó is immáron az enyészeté: lebontották, és ahol egykor állt, ott mostanság a Pénzügyigazgatóság székel szintén vadonatúj épületben. Ahonnét, ha végeztek a munkával, a tisztviselők a többi intézmény dolgozóival egyetemben délutánonként és kora esténként átmehetnek a szemközti vármegyei kaszinóba kicsit lazítani.

A páholyalapítás második gyűlését már Tóth Mór lakásában tartották. A jeles férfiúnak akkorra már nem csupán őszbe csavarodott feje jelezte részben az életkorával összefüggő bölcsességét, hanem szavai és cselekedetei is. Előbbiek közül nem egyet írásba is foglalt, szak- és szépirodalmi művek egész sorával gazdagítva amúgy is termékeny és sokrétű pályafutását, amely a Felvidékről indult, és az ország számos pontján hatott gyümölcsözően. Tóth úr a legszívesebben általában mégis a serdülőkoráról beszélt: tizennégy éves volt, amikor belépett a Magyarország függetlenségéért és szabadságáért küzdő honvédseregbe, amelyben egészen Komárom föladásáig szolgált – a várat hőiesen védő hadtest parancsnokával, Klapka Györggyel évtizedekkel később, egy szabadkőműves-páholy összejövételén találkozott megint. Miután részben zseni korára és ennek megfelelően alacsony rangjára tekintettel – noha az, hogy tizenöt esztendősen őrmesteri fokozatot szerzett, lássuk be, nem kis dolog – megúszta a retorziót, főszolgabíró apja nyomdokaiba lépett, és a pesti egyetemen jogi tanulmányokat folytatott. Ezt követően Pest vármegyében kezdett dolgozni, és bár egyébként boldog házasságát Isten – avagy ahogyan a szabadkőművesek a szertartásaikban emlegették: a Világegyetem Nagy Építőmestere – nem áldotta meg gyermekkel (ami időskorig tartó fájdalmat okozott neki és a feleségének), éppenséggel a börtönben születettek és édesanyjuk sanyarú sorsát látva kezdett el a rabok életkörülményeinek enyhítésén és a fogva tartás körülményein, illetve annak más lehetséges módozatain gondolkodni.

– Minek ezekkel kesztyűs kézzel bánni? – hallotta a neheztelő véleményeket többfelől is. – Hiszen nagy részük nem egyszerű csirkefogó, hanem akasztófára való rablógyilkos. Még örülhetnek is, hogy megússzák a bitófát, és miután leülték a büntetésüket, lekerül kezükről, lábukról a bilincs. Pedig azt se érdemli meg mindegyik, sokuk idővel megint rácsok mögé kerül.

Természetesen Tóth Mór is látta ezt a törvényszerűnek gondolt, szomorú folyamatot, me-
rengett is rajta, hogyan lehetne változtatni. Még egri ügyészként előbb lefordított, majd ő
maga is írt egy könyvet a rabok viselkedéséről és annak kívülről történő formálásáról. Ezzel
egy időben országos hírnévre is szert tett, igaz, nem elsősorban a művei miatt, hanem mert
ő fogalmazta meg a hivatalos jelentést a híres mátrai betyár, Vidróczki haláláról.

– Betyárok errefelé is vannak – mondogatta neki húsz esztendővel később, immáron Szol-
nokon, egy tabáni kisvendéglő fehér asztala mellett egyik páholytársa. – Igaz, egyre keve-
sebben. És akik vannak, azok is fogatlan vénemberek immár. Ott szoktak a piac környékén
koldulni. Emlékszem, egyszer kettejüket el is kapták gyümölcslopásért, fogdába kerültek, és
valamelyik túlbuzgó csendőr megkötözte őket. Erre az egyik vén betyár, akinek még meg-
volt az egyik foga, elrágta mindkettejük kötelét. Igaz, sokra nem mentek vele, mert a rácsot
már nem tudta szétharapni azzal az egy szem fogával.

Tóth Mór letette a poharát, megtörölte borcseppektől pirosló fehér bajuszát, és bólintott:
– Igen, magam is találkoztam vele. Ez még azelőtt történt, hogy nyugdíjba vonultam.
Panaszkodott, hogy ez ám a nagy feneség: az embernek egyetlen foga van, és az is rette-
netesen fáj. Pedig hát ezek szerint az alföldi betyárok hajdanában a vasat is elrágták.

A testvérek nevetésben törtek ki. Az özvegy Nagy Józsefné házában megrendezett ösz-
szeíjvetelt követően a Zagyva túlsó partján megtartott vakolás – így hívták az étkezést a
szabadkőművesek, az összeíjvetelt pedig munkának – mindig jó hangulatban telt, és ez
nemcsak a finom halételeknek meg a jó bornak volt köszönhető, hanem annak a közös
szellemiségnek is, amely a szertartás ünnepélyessége után megerősödve és fölszabadultan
adta meg a testnek is mindazt, amit a lélek a páholy templomának – azaz özvegy Nagy
Józsefné háza lefüggönyözött vendégfogadó helyiségének – falain belül már megkapott.

Tóth Mórnak volt tapasztalata az alföldi betyárokat illetően is: a pesti szolgálat után a Mát-
rából előbb Debrecenbe, azután Karcagra rendelték, ahol nem egy bujdosó rabló ügyében
kellett hivatali kötelességéből eljárnia. Akkor került Karcagról Szolnokra, amikor a vármegyei
törvényszéket az új székhelyre helyezték. Időközben a betyárvilágnak is leáldozott. Amelyik
zsvány nem tömlöcben vagy az akasztófán végezte, mostanára az is szögre akasztotta a bő
gatyát meg a karimás kalapot, és vagy tisztas foglalkozás után nézett, vagy galambősz fejfel,
rozoga testtel kültelki kocsmák ragacsos asztalára könyökölve borong az utólag széppé szí-
nezett emlékeken. A romantikusnak hazudott régi idők világa pedig a jobbára a vásárokon,
a földre terített ponyvákra árult füzetes történetekbe költözött, amelyek hasonlóképpen
faragtak pusztai rablógyilkosokból utólag igazságosnak titulált, a gazdagokat fosztogató
népi hősokeket, ahogyan a vadnyugati revolverbajnokokat festették le ezeknek a ponyvare-
gényeknek az amerikai eredetijeit.

A betyárokkal való közvetlen érintkezés mindazonáltal nem tántorította el Tóth Mórt
attól az elképzeléstől, hogy sokat lehetne változtatni a raboknak mind a börtönben, mind
a szabadulásukat követően tanúsított magaviseletén, ha nem csupán rács mögött tartják,
hanem az egyhangúság fölszámolásával dolgoztatják is őket. Aminek nem kevés gazdasági
haszna is van, elvégre az ingyenmunkaerő olcsóbb a fizetettnél. Ezek szellemében, a rabok
munkára fogásával született meg Tóth Mór ösztönzésére Debrecenben egy pompás séta-
kert, amelyet hasonló követett Karcagon a korábbi, városközepi mocsár helyén, miáltal a vá-
ros belsejének képe is nagyban módosult: amerre nem sokkal korábban még a vadul nőtt
füvet gyújtották a kocsisok, az ő kártalanításukat követően a helyi tömlöc rabjai sétautakat

és parkot létesítettek, ahol szívesen töltötték a vasárnap délutánokat a karcagiak, pláne hogy a frissen ültetett orgonabokrok között térszene is szólt.

Hasonló ötletből látott neki Tóth Mór a Szolnok városával szembeni, addig elhanyagolt és mindenféle értelemben szabadjára engedett, mintegy harmincholdnyi területen elterülő Tisza-part ligetesítésének. A folyó bal partján, a gáttal védett részen a fogház fogvatartottjai fől számolták a vadul burjánzó növényzetet, s helyére gondosan kidolgozott terv szerint fákat és cserjéket ültettek. Persze, mint minden újító elképzelésnek Magyarországon, úgy ennek is megvoltak az ellenségei, akik azt hangoztatták, hogy a ligetesítéssel megbolygatják a természetet, így a pelikánok fészkelőhelyeit. Ami hamis érv volt, elvégre mióta a Tisza jobb partján egyre-másra megjelentek a különféle ipari üzemek, a pelikánok jobbnak látták a zajok és egyéb veszedelmek előtt máshova költözni. Idejét se tudták már, mikor észlelték őket legutóbb Szolnok körül. A másik érv az volt, hogy minek másik park a folyó mellé, amikor ott van a vármegyeháza mögött az, amelyik a város nagy szülöttjének, Versegynének a nevét viseli. Tóth Mór azonban nem hagyta magát, és végül őt igazolta egyebek mellett az is, hogy az átadását követően nem sokkal a Mórcliget a szolnokiak kedvenc kiránduló- és sétahelye lett. Igaz, ehhez át kellett kelni a hídon, ami kerülőt jelentett, de hát némi fáradságot megért a gondosan ápoltság üde zöldjének élvezete.

Rádásképpen – bár az öndicséret nem kenyerük a szabadkőműveseknek, Tóth Mór még azt követően is, hogy letette a főmesteri kalapácsot, és az Alföld páholy örökös tiszteleti főmesterének választották, érzékelhető büszkeséggel mesélt szolnoki fő művének eme aspektusáról – az a látvány se utolsó, amelyet korábban csak hajóról élvezhettünk, most viszont már elég átsétálni a ligetbe, és megállni a parton, hogy gyönyörködhesünk a megismételhetetlen, és bizton állíthatjuk, egyedi város panorámában: bal szélén a legrégebbi templomnak, a ferencesnek a tornya, jobb szélén annak jóval fiatalabb testvére, a reformátusoké, középen pedig a legújabb, a zsinagóga. Ez a három templom így együttesen, egymás közelében állva a három felekezet békés és szeretetteljes együttélését hirdeti az idők végezetéig. Mi több, Tóth Mór szerint akár az Alföld páholyt, illetve magát a szabadkőművességet is szimbolizálhatja, elvégre ők sem firtatják sem egymás, sem a hozzájuk jelentkező vallását, egyedül azt követelik meg tőle, hogy higgyen a megszemélyesített Legfelsőbb Lényben, a Világegyetem Nagy Építőmesterében, ám hogy ezt milyen hit szerint teszi, azt rábízzák. Elvégre ősi parancs, hogy a páholyokban vallási és politikai kérdések megvitatása szigorúan tilos.

Egyes testvérek ehhez félig-meddig tréfásan, de inkább komolyan gondolva azt tették hozzá, hogy hasonló okok miatt nem vesznek föl nőket sem, mivel évezredek óta tudható, hogy a férfiak három dolog miatt szoktak hajba kapni, és pedig a valláson, a politikán és a nőkön. Az Istenbe vetett hit meglepte azonban természetesen csak szükséges, ám korántsem elegendő föltétele a tagságnak: aki a világosság fiai közé kíván tartozni, annak feddhetetlen, jó hírű, szabad férfinak kell lennie, valamint elegendő szívbeli és észbeli képességekkel kell rendelkeznie ahhoz, hogy a királyi művészet eszméit magáévá tegye. A rend ugyanis gondosan és kellő alaposággal válogat, nem vesz föl mindenkit sorai közé, az erről való döntés során olykor két-három nemleges szavazat is elegendő az ennek többszörösét kitevő igenek ellenében ahhoz, hogy a jelentkező elutasíttassék.

A hálón tehát, ha úgy tetszik, nagyobb lyukak vannak, mint azoknak a halásznoknak a halfogó alkalmatosságain, akik a Tabánban laknak, s már hajnalban kieveznek a folyókra,

minden hónap két szombat estéjén pedig – részben megszokásból – megbámulják a kisvendéglőben összegyűlt öltönyös uraságokat, akik egyszerre ünnepélyes és titokzatos arccal ülnek a hátsó traktusban lévő asztal körül (a legenda szerint egykoron maga Petneházy Dávid, Thököly brigádérósa, majd törökverő vitéz is azon könyökölt), miközben körülöttük mindenki tudja az utolsó pultosleánnyal bezárólag, hogy ők a szolnoki szabadkőművesek. A hálós hasonlat mindazonáltal mégsem állja meg a helyét, legalábbis oly módon nem, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szabadkőművesség nem toboroz, és nem invitál a soraiba senkit, azaz nem meríti meg hálóját az arra érdemesnek tartottak körében, sőt, az ilyesmit különösen tiltják a rend amúgy is szigorú szabályai. Aki a királyi művészetet akarja művelni, amennyiben kitartóan keresgél, az előbb-utóbb megtalálja a világosság fiait. Szolnokon ráadásul nem is kell nagyon kutakodni, bemegy a Magyar Király vagy a Nemzeti Szálló éttermébe (de talán az Adler-kocsmában is kérdezősködhethet), és némi óvatos sutyorogást követően biztos a nyomára akad a titkolózó uraknak. De az is lehet, hogy az ismerősei körében eleve akad ilyen, elvégre a szellemi élet számos jeles alakja tagja a szövetségnek, némelyik nem is rejtegeti, pláne ha nincs ki elől, miután a kávéházi asztaltársaságban, ahova eljár, mindenki testvér, vagy majd ezután lesz az. A háló tehát mégiscsak létezik, ám nem olyan formában, amilyen a halászoknak van: inkább a pókéhoz hasonlít, ahogyan az láthatatlan szálakkal átszövi az ország szellemi és gazdasági életét. (A politikait csak azért nem, mert a közhiedelemmel ellentétben a szabadkőművesek nem politizálhatnak, noha állítólag a hajdani szép akasztott, a korábban távollétében halálra ítélt, majd a miniszterelnöki címig és a Monarchia külügyminiszteri posztjáig emelkedő, a császárnéval is összehasonlítható gróf Andrássy Gyula is a szabadkőművesek közé tartozott, mint ahogy Wekerle Sándorról is suttojják, hogy egyike az emberiség templomát építőknak.) Nem véletlen, hogy minden ellenkezés dacára sokan vágnak közéjük, ugyanis a tagság révén nem is annyira szellemi, hanem nagyon is kézzelfogható kapcsolati tőkét és ezzel járó előmenetelt remélnek. Az ember pedig tudvalevőleg gyarló és esendő, időnként képes akár túlságosan sokat is hibázni: lehet bármilyen nemes is az eszme, attól még megtörténhet, hogy a tagság képességei nem érik el az ideák magasságait – olyanok is megkapják a derekukra a hófehér, báránybőrből készült inaskötényt, akikről utóbb kiderül, hogy méltatlanok a kőművesek szerszámaihoz.

És van, aki önmagától futamodik meg. Például az a Weninger nevű fiatalember, aki szabályszerűen beadta a jelentkezését az Alföld páholyhoz, a testvérek az előírásoknak megfelelően megkutatták, a keresőről – így hívják a szabadkőművesek a közójuk, a világosság felé igyekvőket – készült jelentések fölolvastattak, majd a páholy tagsága ellenvetés nélkül megszavazta ennek a kellemes benyomást keltő, csöndes, szerény, ám okos és jóérzésű hírlapírónak a föl vételét, aki többször is említette, hogy noha a Tiszavidék szerkesztőségében dolgozik, ez semmiféle pártosságot nem jelent, a lap neve ugyanis a folyóra és nem másra utal. Ezt követően ki is jelölték az inasavatás napját, amely egyébként különösen jeles alkalomnak számít egy páholy életében, lévén hogy a világosság meglátásának szertartása nem csupán az avatandó számára lesz örökre emlékezetes, hanem azoknak a testvéreknek is rendre ünneplőbe öltözteti a szívét, akik már jóval korábban átérték, és kívülről is sokadszorra látják ugyanezt. A templom elsötétített belseje, a bekötött szemekkel bevezetett kereső, a régi idők idéző kardok, a nehéz öltönyök surrogása, a lassú és mély, nyugodt lélegzetvételek, a gyöngéből fokozatosan erősödő világosság keretezte szertartás volta-

képpen a szabadkőművesség esszenciáját adja, úgyhogy ezekre a munkákra nem csupán a szertartáskönyveket tanulmányozva, hanem lélekben is külön készült a páholy minden egyes tagja.

Nem csoda hát, hogy a meglepődésen kívül idegesség és fojtott düh is kiérződött mindenikből, amikor Weninger úr nem jelent meg a kijelölt időben, hogy mielőtt a beavatottak sorába lép, profán múltjának utolsó órájában még egyszer átgondolja addigi életét. A percek negyedórákká változtak, a negyedórák féllé, majd egésszé. A testvérek ott álltak teljes díszöltözékben az előírással előkészített templomban, és egyre türelmetlenebbül vártak, mígnem Nagy Ödön főmester arra szólította föl a kereső kezesét, hogy vegye le a kötényét, tegye le a szerszámain, és nézze meg, nincs-e odakint az illető az utcán valahol. Talán csak eltévesztette a járást, és most a várkerület zegzugos utcáiban őket keresi.

A megszólított személy, Morvai testvér kiment, majd újabb fertályóra múlva azzal tért vissza, hogy jó volt a főmester testvér megérzése: találkozott a keresővel, valóban itt ólálkodott a ház körül, nem is késett el, ám a megjelölt időpontban nem mert bekopogni.

– Nocsak – nézett erre nagyot a főmester testvér –, éspedig miért nem? Ennyire megijesztettük? Netán más rettentette el tőlünk? Vagy egyszerűen meggondolta magát?

– Magától lépett vissza – válaszolta Morvai testvér. – Helyesebben nem tudta eldönteni, mit tegyen, én pedig azt javasoltam neki, hogy amennyiben bizonytalanná vált, inkább gondolja át még egyszer. Az történt ugyanis, hogy a nagy nap közeledtével erős izgalom lett úrrá rajta, amelyet előbb egy pohárka borral igyekezett csillapítani, később pedig a feszültségét oldandó meglátogatta Julis néni házát. Utána viszont akkora szégyenérzet tört rá, és olyannyira mocskosnak érezte magát, hogy azt gondolta, így nem léphet be a világosság templomába. Mindezeket szépen, becsületesen elmesélte nekem, én meg nem akartam tanácsot adni, nem is adhattam volna, egyszerűen azt mondtam, hogy amennyiben így vélekedik, menjen, és inkább gondolja át magában többször a dolgot, aztán majd meglátjuk, hogyan tovább.

Bár ez nem volt túlságosan illendő dolog, a testvérek közül páran mosolyogtak a bajszuk alatt. Julis néni háza szintén a várkerületben volt, és bár az efféle intézményeket sokan alaptól rossz hírűnek mondják, a városból mégis számosan látogatták, mint ahogy Julis néni is sokat adott mind magának az épületnek, még inkább pedig a nála dolgozó lányoknak a tisztaságára. Ugyanakkor az Alföld páholy célkitűzései közé tartozott a szegények segítésén, a nevelés előmozdításán és a jótékonyági egyletek segélyezésén túl az is, hogy amennyire a testvérek személyes behatásán múlik, visszaszorítsák a káromkodást és a részegeskedést éppúgy, mint a prostitúciót. A páholy rendszeresen támogatott özvegyeket, éhezőket, rászoruló tanulókat és más szegénysorúakat, nem csupán anyagilag, hanem ruha, élelmiszer vagy tankönyv vásárlásával is. Ezenkívül Szolnokon népkonyhát, szegény iskolásokat fölruházó egyletet, menhelyet és rabsegélyezőt alapított és működtetett. Az ember mindazonáltal gyöngé és gyakran megbotlik. A város férfilakosságából rengetegen megfordultak Julis néni műintézményében – meglehet, az Alföld páholy tagjai is. Az vesse bárkire is az első követ, aki még soha nem vétkezett. Márpedig ilyen ember kevés van a földön, talán nincs egyetlenegy sem. Weninger úr ügye mindazonáltal most lekerült a napirendről, a föl vétel elhalasztatott, a keresőre van bízva, jelentkezik-e ismét, miután elszámolt a lelkiismeretével. Minden további pedig a páholy döntésén múlik.

A főmester fölszólítására a testvérek letették szerszámaikat. Leszerelték a templom szertartásos berendezését, a kellékeket elhelyezték az erre a célra szolgáló kicsiny oldalsó szobában. Lekerült a helyiség faláról az Alföld páholy hímezett zászlaja is – nem mellesleg egy nővér, Lippe testvér feleségének ajándéka, mert bár a szabadkőművesek nőket nem vesznek a soraik közé, a feleségeket megbecsülik, és a páholy nővéreiként tartják őket számon. Az aznapi munka elmaradt, de ez csupán alkalmi állapot. A szabadkőművesek halk kalapácsütésekkel, a kívülállók számára láthatatlanul, ám a testvérek reményei szerint az eredményt tekintve észrevehető módon dolgoznak tovább.

MAJOROS SÁNDOR

VALAKI MINDIG TÚLÉLI

Azt beszéltek, napokon belül kitör a háború. A boltok kiürültek, a kereskedők az ínséges időkre gondolva visszatartották az árut. A pénz értéke is folyamatosan romlott, ezért a piacon is már csak csereberélt a nép. Mindenki azt kínálta, amije volt, és szó nélkül eltette, amit érte kapott. Sosem lehet tudni, mit hoz a jövő, és hogy mikor mire lesz szükség.

Mi abból a halból éltünk, amit a folyóból kifogtunk, de akkoriban már alig akadt vevőnk, mert a nép a zsákban tárolható élelmiszert kereste. Babot, lencsét, kölest meg persze lisztet és cukrot. Ez is a háború közeledtét jelezte, bárki megmondhatja.

A bátyámmal és az öcsémmel abban a házban éltünk, amit apánk épített az ártéren. Persze nem volt rá engedélye, de az a senki földje volt. Mi, hárman úgy húztuk meg magunkat itt, mint a kergetett vadak, mert anyánkat már az öcsém születésekor elveszítettük, apánk teteme pedig egy csempészakció után a folyóból került elő már vagy tíz évvel ezelőtt.

A rokonaink vagy elfordultak tőlünk, vagy mi tagadtuk meg őket. Apánk korábbi börtönviseltsége sokat számított abban, hogy ez így alakult, pedig nem követett el olyasmit, amit ne lehetett volna megbocsátani. A folyó és az országhatár – ha akarjuk, ha nem – belerángat bennünket a törvénytelenségbe. Egyszerűen muszáj hozni és vinni mindazt, amire valamelyik oldalon megnövekszik a kereslet. Az ilyesmiért pedig nagyon könnyen lepottyan egy-két év, és ezt a sorsot apánk sem kerülhette el.

Az ártéren nem könnyű az élet, de legalább van mit enni, ha az ember tudja, hol kell elhelyezni a varsákat, és mi ezt a tudást nagyon hamar elsajátítottuk. A testvéreimet erről soha nem faggattam, de a válság előtti időkben ők is éppen olyan elégedettek lehettek, mint én.

Az öregek állítólag megérzik az időjárás változását, mi, fiatalabbak pedig a csontjainkban hordoztuk azt a sejtést, hogy a kínok kínja előtt állunk. Azt hallottuk, hogy már a katonaság is mozgolódik, a nép pedig előszedegeti a kazlakból a régi, világ-

háborús fegyvereket. De úgy viselkedtünk, mintha minden rendben lenne, pedig a folyó közepén ott húzódott az országhatár, mögötte pedig az ősi ellenség.

Egyik nap, amikor a bátyám meg én a piacon ácsorogtunk, megszólított bennünket egy idegen. Középkorú férfi, szürke kabátban, mintha a városból érkezett volna, de a ruháján sárfoltok éktelenkedtek, ami arra utalt, hogy nemrég az árterületen kóborolt.

– Maguk halászok? – kérdezte, miközben a cipőjét az egyik halaskosárhoz ütögette.

A bátyám rápillantott, de nem szólt.

– Volna egy munka maguknak – folytatta a férfi, és közelebb lépett. – Át kéne vinni valamit a folyón.

Mindketten tudtuk, hogy ha ez a beszélgetés illetéktelen fülekbe jut, mi is úgy végezzük, mint az apánk.

– Mi volna az? – kérdezte a bátyám a fogai között szűrve a szót.

– Egy láda – mondta az idegen.

– No és mi van abban aládában? – faggatózott a bátyám.

– Az ne érdekelje – válaszolt a férfi, miközben cigarettára gyújtott. A mozdulatain látszott, hogy ideges. – A lényeg, hogy a küldeménynek holnap virradatig meg kell érkeznie a túloldali város főterére. Harmincezer adok érte, valutában. A felét most, a másik felét akkor, amikor átadják a ládát.

Az ilyen ajánlatokkal sosem árt az óvatosság, mert a bűn mezejére viszik az embert, de amikor a férfi elővette a pénzt, a bátyám szemében megcsillant az érdeklődés. Rám nézett, aztán vissza az idegenre. Nem mondott sem igent, sem nemet, csak lehajolt, kivett a kosárból egy szép nagy pontyot, és átadta az idegennek. Az pedig viszonzásul a kezébe nyomta a bankjegyeket. Pár lépés távolságból úgy tűnhetett, kiszolgáltunk egy vásárlót.

– A ládát ma este, sötétedés után valaki leteszi a gátra – mondta az idegen. – Vigyázzanak, nehogy baj történjen vele, és ne is próbálják fölfeszíteni, mert ha igen, visszajövök.

Halványan elmosolyodott, aztán sarkon fordult, és kezében a ponttyal elvegyült az emberek között.

A piacozást azonnal befejeztük, és rohantunk haza. Az öcsénk egy hosszú bottal és némi rézdróttal éppen áramot próbált lopni a gát mögötti vezetékről, de a bátyám ráparancsolt, hogy hagyja ezt abba. Elmondta neki, mi a fejlemény.

– Ki tudja, mi van abban a ládában – vakarózott az öcskös. – Még az is lehet, hogy fegyver.

A bátyám azzal vágott vissza, hogy igen, ez megeshet, de abból a harmincezerből vehetnének néhány zsák lisztet meg babot, hogy mire a háború kitör, legyen tartalékunk. Ez lecsöndesítette az öcsénket, bár látszott rajta, hogy továbbra is duzzog. De amikor besötétedett, ő is kiállt velünk a ház elé, és várta a titokzatos szállítmányt.

Az órák egyre csak múltak, és nem történt semmi. Már vaksötét volt, amikor végre kocsizörgést hallottunk a gát felől. Rohantunk a hang felé, ahogy csak bírtunk, de mire fölértünk a töltésre, már visszafordult, és eltűnt az éjszakában. Ott feketéllett viszont a láda.

Az éjszaka sötéteje mélyebbnek tűnt, mint valaha. A holdat sűrű felhők rejtették, a folyó pedig olyan baljósan zúgott, mintha figyelmeztetni akart volna egy minden korábbinál nagyobb veszélyre. Olyan érzésem támadt, hogy az éjszaka hatalmas teste mozdul meg a fejem fölött.

A bátyám föllobbantotta az öngyújtóját. A láda ott feküdt a gát tetején, ahogy az idegen ígérte, de valami nem stimmelt vele. Túl hosszú és túl keskeny volt ahhoz, hogy valóban

láda legyen. Furcsa simasága, a lecsapott két vége meg az ugyanilyen módon kialakított oldalai gyanakvást keltettek. A bátyám közelebb vitte hozzá a lángot, aztán fölegyenesedett.

– Ez egy koporsó – mondta.

Az öcskös úgy lépett hátra, mintha kígyó mart volna belé.

– Ez... ez nem normális – mondta halkan, de határozottan. – Ki akarhat egy koporsót átvitetni a folyón? És főleg miért?

A bátyám elnézett valahová a tulsó part felé, ahol a megbízónk ezt a visszatetsző küldeményt várta.

– Nem nyithatjuk ki – mondta lassan, mintha önmagát próbálná meggyőzni. – Ezt mondta a pasas. Ha kinyitjuk, visszajön. És ha nem vesszük át, akkor is.

– És ha így is visszajön? – vitatkozott az öcskös. A hangja most már nem remegett, hanem dühösen pattogott. – Ez az egész egy őrültség! Miért nem árulta el, mi van benne?! Mi van, ha valami... valami olyasmit szállítunk, amiről jobb lenne nem tudni?

A bátyám hosszú ideig hallgatott. A felhők közül kibukkanó hold éles árnyékokat vetett az arcára. Végül rám nézett, és azt mondta:

– A pénz fele már nálunk van. Ha nem csináljuk meg, visszajönnek. És akkor nem kérdezni fognak.

Az öcskös idegesen a hajába túrt.

– És ha megcsináljuk? – kérdezte. – Ha átvisszük, és kiderül, hogy valami rosszat tettünk? Hogy részei lettünk valaminek, amit nem is értünk?

Mind a ketten tudtuk, hogy igaza lehet, de a kérdései nem változtattak a helyzeten. A döntést meg kellett hozni.

Végül a bátyám volt, aki ezt megtette.

– Csináljuk. Vigyük át.

Az öcskös meg sem mozdult, de én odaléptem, és segítettem megemelni a koporsót. Furcsán könnyűnek tűnt, legalábbis apáméhoz képest, mert mostanáig az volt az egyetlen koporsó, amit cipeltem. A lakkozott fából áradó érthetetlen hideg szó szerint a mellkasomra tapadt. Mintha azt jelezte volna, hogy ez nem csak egy tárgy, hanem a túlvilág egy darabja.

A vízállás szerencsére alacsony volt, a gázlónál a folyó csak a térdünkig ért. Nagyon könnyen átjutottunk a túloldalra, de nem észrevétlenül: a gát tetején járkált valaki. Halk, susogó léptek, a kavicsokon csikorgó cipőtálpak. Ösztönösen megdermedtünk.

– A koporsót! – suttogta a bátyám, és a nádas felé mutatott.

Nem volt időnk megfontolni, hova rejtjük el, csak betoltuk a sűrűbe, és otthagytuk. Éppen jókor, mert a gát tetején mászkáló alak fölfedezett bennünket.

– Tán csak nem a három testvér? – szólalt meg az árnyék, olyan hangon, amely egyszerre volt nyájas és gyanakvó.

A finác volt, akit jól ismertünk. Valaha ő is halászott, és ugyanúgy átjárogatott a határon, ahogy mi, de aztán a szomszéd ország finácsa lett, és bár az ottani hatóságnak dolgozott, nem felejtette el a múltját. Ez tette őt veszélyessé. Tudta, hogyan gondolkodunk, és minden apró hazugságot azonnal lefűltet.

– Mi járatban ilyen későn? – kérdezte. A zseblámpáját nem kapcsolta be, csak állt, mint egy kísértet.

– A szokásos – mondta a bátyám. – Néha éjszaka jönnek a legjobb fogások.

A finác fölnevetett, de a hangja nem volt őszinte.

– Éjszaka? A senki földjén? Halászháló nélkül? Hát, nem semmi.

Az öcsém idegesen rándult egyet, de oldalba böktém, hogy maradjon veszteg. A bátyám eközben higgadtan folytatta:

– Gondoltuk, megnézzük, van-e itt uszadék, amit fel lehetne szedni. Tudja, hogy van ez.

A finánc közelebb jött, és végigmért bennünket. A sötétben is látott, mint a macska, és a szeme minden apróságot észrevett. Tudtam, hogy a csizmánkra tapadt friss iszapot bámulja, aztán a levegőbe szimatolt, mintha szagot keresne.

– Uszadékfa, mi? – ismételte, majd a nád felé fordult, ahol elrejtettük a koporsót. – És ott mi van?

A nád eddig halkan muzsikált a szélben, de most mintha a húrok közé csapott volna.

– Ott? – kérdezett vissza a bátyám. – Nincs ott semmi. Néha beleakad a nádba valamilyen hulladék, de nem hiszem, hogy ma érdemes volna ott keresgélni.

A finánc úgy tett, mintha gondolkodna. A csend, amely körülvelt bennünket, nehezebb volt, mint a koporsó.

– Tudják, fiúk – szólalt meg végül –, ez a partszakasz nagyon veszélyes mostanában. Hirtelen nagyon megnőtt itt a forgalom. Olyat is hallottam, hogy az itteniek diverzánsokat láttak átkelni, ládányi fegyverrel.

Az öcskös nem bírta tovább.

– Mi nem csináltunk semmit! – tört ki belőle.

– Nem mondtam, hogy csináltak volna. Csak azt, hogy vigyázzanak. Az ember néha rosszkor van rossz helyen. És ha talál valamit... – a finánc tekintete újra a nád felé kalandozott. – Nos, azt jobb, ha időben jelenti.

A szívem olyan hevesen vert, hogy attól féltem, meghallja. De a bátyám továbbra is higgadt maradt.

– Pontosan. Ezért is jöttünk ide. Hogy ne zavarjunk senkit, és minket se zavarjanak – mondta.

A finánc bólintott, aztán megfordult, mintha távozni készülné.

– Helyes. Akkor én sem zavarok tovább. De ha netán mégis lenne valami... – itt egy pillanatra megállt, és visszanézett ránk –, tudják, hol találhatnak.

Azzal elindult vissza az ösvényen. Mi csak akkor mertünk megmozdulni, amikor már a lépéseit sem hallottuk.

– Huh, ez nagyon közel volt! – eresztette ki magából a szuszt az öcskös, miközben a bátyám a nád felé indult, hogy ellenőrizze a koporsót.

– A veszély elmúlt. Tovább kell mennünk – mondta halkan, de érthetően.

Óvatosan belegázolt a vízbe, aztán hirtelen megállt és hátrafordult.

– Nincs itt! – mondta fojtott hangon.

– Hogy érted ezt? – kérdeztem, és odasiettem. A sötétben szinte semmit nem lehetett látni, de a bátyám idegessége többet mutatott egy erős fényű elemlámpánál. Átkutattuk az egész nádast, hiába: a koporsónak nyoma veszett.

– Talán nem is ide rejtettük – mondtam bizonytalankodva, de a bátyám a fejét rázta.

– A sodrás ragadta el – jelentette ki. – Könnyű volt, és vízhatlan, most már a folyó viszi.

Egy pillanatig néma csend telepedett ránk. A gondolat, hogy a koporsó most valahol a sodrásban kering, maga volt a borzalom.

– Most mi a fenét csináljunk?! – tört ki belőlem a kétségbeesés. – Ha nem találjuk meg, az a pasas kinyír bennünket!

– Előbb fogd be a szád – förmedt rám a bátyám. – Gondolkodni kell, nem pánikolni.

– Gondolkodni?! – lépett oda az öcskös. – Az a rohadt koporsó valahol a folyón úszik, mi meg itt állunk, mint a hülyék!

– Csend legyen! – mordult rá a bátyám, és a folyóra mutatott. – Tudjuk, merre tart. A sodrás délre viszi, a hídhöz, ahol a zsilip van. Ott majd szépen fennakad, és kihalásszuk.

– A hidat már egy ideje katonák őrzik! – vetettem közbe.

– Akkor imádkozz, hogy ne legyen náluk lámpa – felelte a bátyám.

Elindultunk a zsilip felé, de az ösvény keskeny volt, és alig járható. A fák gyökerei állandóan az utunkba akadtak, szinte tapogatózva kellett haladnunk. A hold eltűnt, a csillagokat felhők takarták, mintha az ég is ellenünk fordult volna. Csak a zsilip zúgása jelezte, hogy közeledünk a hídhöz.

– Ha meglátják a koporsót, nekünk annyi – suttogta az öcskös, de mindketten válasz nélkül hagytuk.

Közben végig úgy éreztük, valaki figyel minket. A szél is fölerősödött, és a nádas suttogása átalakult vadállatot idéző morgássá, amihez a víz zúgása is csatlakozott. Minden nesz arra emlékeztetett, hogy nem vagyunk egyedül.

Ahogy közeledtünk a zsiliphez, a zajok egyre tisztábbak lettek. A víz erősebben és határozottabban csapódott a kövekhez, ami egyértelműen a növekvő mélységről árulkodott. A híd sötét körvonalait egy halvány, kékesfehér derengés vetítette rá az égre, mintha valaki keresőfényrel pásztázta volna a környéket.

– Ott van! – mutatott előre a bátyám, és valóban: a sodrásban ott bukdácsolt a koporsó. Lassan közeledett a zsiliphez, miközben az örvény úgy forgatta, tekergette, ahogy a haláltáncot az ember elképzeleli.

– De a hídon járkal valaki! – suttogta az öcskös, és a fény felé mutatott.

Egyszerre kellett volna cselekednünk és rejtve maradnunk, de nem tudtuk, mi a helyes lépés. A koporsó a sodrásban táncolt, a fénysugár pedig egyre közelebb ért hozzá.

– Most vagy soha! – mondta a bátyám, és begyalogolt a folyóba.

Dermedten néztük, ahogy nyakig merül a szurokszerű vízbe, majd mint a vidra, úszni kezd a koporsó felé. Nem féltettük, mert kiválóan úszott, de kiderült, hogy a hídon nem csak egy katona őrködik. Ahogy a fény odavetődött, észrevettük, hogy hárman vannak. Az egyik a fegyverét lazán a vállára akasztva állt az őrbódé előtt. Egy másik a korlátnál könyökölt, és a harmadik az, akit idejövet észrevettünk. A bátyám ezt nem tudhatta, csak úszott, kitartóan és határozottan, amíg bele nem csimpaszkodott a csónakként sodródó koporsóba.

Odasúgtam az öcsémnek, hogy ha észreveszik, biztosan rá fognak durrantani. Megnyugtattam, hogy ne szarjak be, ezek most nem használhatnak fegyvert. Itt, a határon egyetlen lövés is elég ahhoz, hogy elszabaduljon a pokol, és ezt ebben a pillanatban még senki nem akarja. Legfeljebb ráüvöltenek, hogy kifelé a vízből, és adja meg magát, de ő nem lesz köteles engedelmeskedni. Valójában ez az időszak a legkedvezőbb az ilyen akcióra, mert ha nem lenne ez a háborús hisztéria, simán lepuffanthatnák.

Ez az érvelés mindent megváltoztatott, mert attól kezdve úgy lestük a bátyámat, mintha mindez egy tét nélküli mutatvány lenne. Persze, nem esett volna jól, ha fölfedezik, de az élete legalább nem forgott veszélyben. Az pedig régi igazság, hogy ha az ember legyőzi a félelmeit, a szerencse is mellé szegődik. A pásztázó fény másfelé vette az irányt, és a hold sem bújt ki a felhők közül, de bárhogy is áltattuk és nyugtattuk magunkat, nagyon

megkönnyebbültünk, amikor a bátyám lihegve és kimerülve, de végre lerogyott mellénk a töltés oldalára.

Ekkor valami váratlan történt. A felhők, amelyek eddig könyörületesen eltakarták az eget, hirtelen szétnyíltak, és a telehold hideg kegyetlenséggel csapott le a folyóra. Úgy hevertünk ebben a világosságban, mint a bábuk a színpadon. A katonák rögtön meg is láttak bennünket. Az egyikük rekedt hangon felkiáltott, és a reflektor fénye ránk terelődött.

Az öcskös riadtan kapkodta a fejét, de a bátyám csak a koporsót rángatta maga után, amikor a bokrok oltalma felé igyekezett. Ekkor csattant el az első lövés. Olyan erős volt, mintha az ég szakadt volna ketté. A második mellettem csapódott bele a sárba.

– Fussatok! – üvöltött ránk a bátyám, de enélkül is, mint a nyulak, rohantunk be a bozótosba. A bátyám a koporsó egyik végét, én a másikat ragadtam meg, és vonszolni kezdtük. A golyók a fülünk mellett fütyültek, de egyik sem talált, és bár a katonák még akkor is lövöldöztek, amikor már elrejtett bennünket a rekettyés, úgy éreztük, a nehezen túl vagyunk.

Csakhowy az utat mostantól nem használhattuk, a mocsaras talajon meg minden lépés maga volt a gyötrelem. Hol cipeltük, hol toltuk vagy vonszoltuk a koporsót, ami minduntalan beleakadt egy-egy ágba, gyökérbe vagy buckába. Sajgott minden porcikánk, és úgy gőzölögtünk, mint a kísértetek. A sötétség visszahozta az eddig száműzött zajokat is. Távolról, de tisztán hallottuk a rövid, katonás parancsszavakat, meg azt a lármát, amit egy sebtében kialakított üldözés létrehozhat. Remegtünk a kimerültségtől meg a félelemtől. A bátyám hangosan zihált, de nem állt volna meg a világért sem, én pedig még mindig a reflektor fényét kerestem, mert attól féltem, hogy bármelyik pillanatban rajtunk üthet.

A folyó zúgása közben elhalkult, de a levegőben még mindig ott lógott a halál hideg jelenléte. És ezzel még korántsem ért véget a szenvedés. A koporsó súlya elviselhetetlenné vált, az iszap béklyóba kötötte a lábunkat, a tüskés bozót ostorként verdesett, de nem adhattuk fel. Messziről hallottuk a katonák kiáltásait, néha nevetést, néha dühös utasításokat, és a lámpák fénye időnként végigsöpört a tájon, mintha a célt keresnék.

– Ennyit arról, hogy nem lehetnek ránk – súgtam oda az öcskösnek, de nem válaszolt. Miért is tette volna? Én voltam az ostoba, hogy nem vettem figyelembe azt, hogy a zsilip és a fölötte átívelő híd egy mellékágon van. Az országhatár a főmederben húzódik, és az messze van innen. De közben arra is gondoltam, hogy mozgásban kell maradnunk. Ha megállunk, elveszünk.

A mocsár legmélyebb, legalattomosabb részén kellett átküzdenünk magunkat. A sár felkúszott egészen az állunkig, rátapadt a mellkasunkra, és minden mozdulattal éreztük, hogy az anyaföld magába akar minket fogadni. De a növényzet egyre sűrűbb lett, és végül találtunk egy ösvényt, amelyen könnyebb volt a járás. Ezen vánszorogtunk a város felé, amelynek már látszottak a fényei, ám egyelőre csak a látóhatár peremén. Ekkor történt, hogy az öcsém, aki eddig sem jeleskedett a koporsó cipelésében, tologatásában, mind jobban lemaradozott. Először azt hittem, a fáradtság győzte le, de aztán meghallottam, hogy felnyög, majd halkan elvágódik.

Megfordultam, és a sötétben is kivehetően láttam az öcsköst, ahogy a földön fekszik. Nem szólt semmit, de a légzése szaggatott volt, mintha minden levegővételért küzdenie kellene.

– Álljunk meg – nyögte. – Nem bírom tovább.

A bátyám mellé térdelt, és a karjánál fogva megpróbálta fölsegíteni, de észrevette, hogy

az öcskös arca éppen olyan sápadt, mint a holdvilág, a homlokán meg gyöngyözik a verejték. Most már mind a ketten láttuk, hogy valami nagyon nincs rendben.

– A kurva életbe! – sziszegte a bátyám, és óvatosan szétnyitotta az öcsénken az inget. Az üldözőinkkel mit sem törődve elővette az öngyújtóját, és a markával eltakarva meggyújtotta. Éppen annyi fényt adott, hogy megláthattuk az öcsém oldalán a sebet: egy apró pötty volt, amelyből vér szivárgott. A másik oldalon viszont nem volt kijárat seb. Mindketten tudtuk, mit jelent ez: a golyó benne maradt. És ami még rosszabb: ez belső vérzés.

Az öcskös meg sem próbált föltápáskodni.

– Nem érzem a lábam – mondta halkán.

Bátyám az arcát egy pillanatra a tenyerébe temette, mintha pókhálót próbált volna ledörögni. Amikor megint rám nézett, a szemében már ott volt a döntés súlya:

– Orvost kell keresnünk – mondta. – Azonnal.

– Így nem jutunk el a városig – ellenkeztem. – Túl messze van. És ha ott meglátnak bennünket...

A bátyám ezt meg sem hallotta. Fölegyenesedett és körbenézett. A növényzet balra is, jobbra is áthatolhatatlanul sűrű volt, de a távolban valami halvány derengést láttunk. Egy tanyasi ház fényei voltak, elég közel ahhoz, hogy odaérjünk.

– Ott majd szerzünk járművet – rendelkezett a bátyám.

– És a koporsó? – kérdeztem.

– Le van szarva – mondta gyűlölködve.

A tanya nem volt messze, de az út hosszabbnak tűnt, mint az, amit idáig megtettünk. Az üldözőink lármája itt már nem hallatszott, és az elemlámpák fénycsíkjai sem cikáztak a fejünk fölött. Ha nem történt volna ez a baj, még biztonságban is érezhettük volna magunkat.

A ház egy fehérre meszelt kis épület volt, a kertjében néhány kopár fa és egy rozoga kút állt. Baljós csend vette körül, mintha az idő itt megállt volna felette.

A bátyám az ajtóhoz lépett, és erőteljesen bekopogott. Az első pillanatban nem történt semmi, aztán megjelent egy öregasszony. Ráncos arca gyanakvó volt, de amikor meglátta a földre fektetett öcsénket, elkomorult.

– Segítség kell – mondta a bátyám azon a nyelven, amit mind a ketten csak törtünk.

Az asszony nem szólt semmit, csak kinyitotta az ajtót, és intett, hogy vigyük be a beteget. Egy faágyas sarokkal kiegészített konyhába léptünk. Az öcsköst óvatosan ráfektettük az ágyra, miközben az asszony kevés rongyot meg egy üveget tett az asztalra. Valamilyen alkohol lehetett, talán házi pálinka, de az öcskös ekkor már nem volt magánál. Tehetetlenül álltunk fölötte. Engem a sírás kerülgetett, a bátyám meg csak állt, összeszorított szájjal.

– Fejezzük be, amit elkezdtünk – mondta végül, és ez úgy hangzott, mint egy búcsúzás.

A testvérünket az öregasszony gondjaira bíztuk, de tudtuk, hogy most látjuk őt utoljára. Nem vagyok képes szavakkal kifejezni azt az érzést, amivel követtem a bátyámat, aki odakint rágyújtott, és kijelentette, hogy ezt a dolgot már csak az öcskös miatt sem szabad félbehagyni. Kell hogy legyen valami értelme ennek az egésznek, de hogy mi, azt akkor fogjuk megtudni, ha a koporsót eljuttatjuk a célba. Homályos magyarázkodás volt, és nem is érdekelt. Közömbösen tűrtem, hogy odarángasson ahhoz a kétkerekű kordéhoz, amit az istálló mellett talált. A fémváza csupa rozsdá volt, a farészei pedig repedezettek, de még

tartották magukat. Erre pakoltuk rá a koporsót, és indultunk vele a most már valóban közelinek tűnő város felé.

Ekkor hallottuk meg a motorzúgást. A hátunk mögött éledt, és gyorsan erősödött. Futottunk a kordéval, ahogy bírtunk, de a láрма szinte körbevett bennünket. Kiabálás, kutyaugatás, járművek moraja szaggatta darabokra az éjszakát, mintha a pokol szabadult volna el.

– Gyorsabban, még gyorsabban! – ösztökölt a bátyám, és mint a madzagon rángatott bábu, engedelmeskedtem. Olyan volt az egész, mint egy lázalom: a házak faláról bő sugárban ömlött rá a kövezetre a lámpák fénye, ám a város teljesen kihalt volt.

Egy régi, elhagyatott épület elé értünk, az ajtaja félig nyitva, mintha várt volna bennünket. A bátyám belökte az ajtót, és intett, hogy húzzuk be a kordét. Egy régi raktár lehetett, a falakat penész, a padlót törött ládák és rozsdás fémhulladék borította. A szívverésünk szinte visszhangzott a csendben, de tudtuk, hogy ez csak illúzió. Az üldözőink percek alatt ránk fognak találni.

A bátyám az ajtó résein át kinézett az utcára, és megállapította, hogy az a tér, ahol le kell adnunk a koporsót, már csak egy utcányira van. Alig száz métert kellett volna megtenni, ám az több volt, mint lehetetlen.

Hirtelen visszafordult, és előhúzta a kését a kabátja alól. Nem értettem, mi a szándéka, de aztán megláttam rajta azt a rideg eltökéltséget, amit eddig csak életemben egyszer, az apám arcán fedeztem föl.

– Én kimegyek, és magamra vonom őket, te pedig szedd össze minden erődet, és fuss el a kordéval a térig! Meg tudod tenni.

Döbbenet néztem rá.

– Ez őrültség! Nem hagylak itt!

A bátyám halkán felnevetett, de a hangja szomorú volt.

– Nem árthatnak nekem. Nálam nincs semmi. Pár nap börtön meg nem a világ. De ha nem juttatjuk célba a koporsót, akkor mindez hiába volt.

Nem akartam elhinni, hogy a bátyám tényleg ezt tervezi, ám a kezembe adta a kést, apám régi haláskését, és a vállamra tette a kezét.

– Ne vitatkozz. Csak maradj életben. Ez az egyetlen, ami számít.

Eszembe jutott, hogy apánk szóról szóra ugyanígy búcsúzott tőlünk. Ugyanígy csillant meg a kezében a penge, és ugyanígy adta át a felelősség súlyát annak, akinek ezt el kellett fogadnia. És őt sem láttuk soha többé.

A bátyám megölelt, majd szó nélkül kilépett az ajtón. Még láttam, hogy az alakja eltűnik, amikor meghaladja a lámpák fénykörét, de aztán fölerősödött a kutyaugatás, és ez jeladás volt, hogy muszáj elindulnom. A kést az övembe dugtam, és kivonszoltam a kordét az utcára. Sokkal könnyebben gurult, mint hittem. Igaza volt a bátyámnak, futni is képes voltam vele a tér irányába.

Ez volt az a pillanat, amikor már nem éreztem a fáradtságot. Szinte repültem a koporsóval, mint egy démon, akire nem érvényesek a tér és az idő szabályai. A házak mögött lövések durrogtak, és valahol fölböngött egy teherautó motorja is, de a város továbbra is kihalt maradt, mintha kijárási tilalom ülne az utcákon.

Így jutottam el arra a térre, ahol a szökőkút sziluettje halványan rajzolódott ki a foghíjas lámpafényben. Már nem érdekelt semmi, csak hogy letehessem végre azt az átkozott koporsót. Nem is törődtem vele, hogy ér földet, egyszerűen csak lehajítottam, azt sem

bánva, hogy esetleg darabokra török. De kibírta. Kissé viseltes volt, tele karcolásokkal, itt-ott kiszákkasodva, bemocskolódva, de az volt, aminek lennie kellett.

Elkapott a düh: a keserves úristenit a világnak! Ezért a kofferért halt meg az öcsém, és ezért bánnak úgy el a bátyámmal, mint egy terroristával? Az a rengeteg fájdalom és szenvedés egy nyomorult koporsóért? És még azt sem tudjuk, mi van benne!

A díszkút rozoga kerítéséről lefeszítettem egy vasrudat. A harag, a keserűség és a tehetetlenség elegye hajtotta a mozdulataimat. Csak egy célt láttam magam előtt: meg akartam tudni, miért kellett ennyit szenvednünk e miatt a rohadt láda miatt. Az ujjaim remegtek, ahogy a vasrudat megmarkoltam, de az első ütés tompán csattant a koporsó vaskemény tetején. A fedél mintha kinevette volna a próbálkozásomat.

Még egyszer, kétszer, talán tízszer is lesújtottam, aztán a fáradtság úgy csapott le rám, mintha az ég szakadt volna a vállamra. A rudat szorító kezem csúszott az izzadságtól, a szívem örülten kalapált, és éreztem, hogy a vér forrón lüktet az ereimben.

– Nyílj már ki, te átkozott! – kiáltottam, és egy utolsó, kétségbeesett lendülettel, minden maradék erőmet beleadva még egyszer odacsaptam. A fa egy éles reccsenéssel végre megrepedt. A résbe gyorsan belemélyesztettem a vasrudat, és ránehezedtem. A koporsó fedele roppant egyet, de nem nyílt ki teljesen. Még több erő kellett. A düh már az eszemet is elvette. A fogaim összeszorultak, ahogy veszett vadként birkóztam a ki tudja mivel edzett, erősített fával, miközben az izmaim égtek a kimerültségtől. Már szinte nem is tudtam magamról, amikor a fa ellenállása végre megtört, és a fedél hangos csattanással félrecsúszott.

Lerogytam a földre, szinte magam sem hittem el, hogy sikerült. Alig kaptam levegőt, az ujjaim elzsibbadtak, de elértem, amit akartam. Ám az elem tároló látvány úgy vert mellbe, hogy kis híján elájultam.

A koporsóban nem volt más, csak egy kevés finom, szürke homok. Nem akartam elhinni, hogy ezt kellett idecipelnünk. Csak egy magyarázat létezett minderre: az a szürke kabátos valami miatt el akart bennünket veszejteni, és ezt a módszert találta ki. Penészes dohányt hoztunk át neki a vízén? Vagy az arany volt hamis, amit jó áron megkapott? Ki emlékszik már minden régi ügyre?

Megragadtam a koporsó szélét, és belenyúltam. A homok szinte menekült az ujjaim közül, de valami keménnyet is megérintettem. Egy csont volt, emberi combcsontnak tűnt. Több száz éves lehetett, a felületén ott sorakoztak az idő által hagyott nyomok és a mulandóság erejét bizonyító repedések. A dühöm elillant, helyét valami dermesztő felismerés váltotta fel.

Ekkor egy kezét éreztem a vállamon. Főlpillantottam, és ott állt a finác. Az arca árnyékban volt, de a hangját azonnal megismertem.

– Figyelmeztetni próbáltalak – mondta halkan, szinte sajnálkozva. – Mást ott nem tehettem, mert szemmel tartottak.

Nem szóltam semmit, csak nézegettem a csontot. A finác pedig folytatta:

– Tudod, mi ez? Az ország szíve. A múlt. Az, amivel az embereket meg lehet mozgatni, ha más már nem működik.

Eszembe jutott az régi legenda, amelyet gyerekkoromban hallottam: ez az ország valaha a miénket is meghódította, és amikor ennek vége lett, egy nagy hősök földi maradványai nálunk rekedtek. Az a híres erekleje volt, amit azóta is kitartóan követeltek, de mi soha nem

adtuk át. És most itt tartottam a kezemben.

– Most már mindenük megvan – folytatta a finánc, és a hangjában keserűség bujkált. – Nem ez dönti majd el a háborút, de ez lesz az, amiből erőt meríthetnek, ha elhúzódik.

Visszaejtettem a csontot a koporsóba, és éreztem, hogy a tehetetlenség jeges súlya nehezedik rám. Tudtam, hogy csak perceim vannak hátra, talán annyi sem. De már nem számított. A földön ültem, a koporsó mellett, és csak arra gondoltam: vajon a finánc ismerte-e azt a szürke kabátos embert, aki ellenünk dolgozott? Ismernie kellett, mert most már biztos, hogy a mi emberünk volt ezen az idegen földön, és bár ezt nekünk is folyamatosan jelezte, nem akartuk vagy nem tudtuk észrevenni.

A finánc halkán, szinte észrevétlenül hagyott magamra, mint aki elvégezte, amiért jött, és a környék megtelt imbolygó árnyékokkal.

Nem mozdultam. Már nem volt hova futnom. Csak ültem ott, a koporsó és a homok fölött, kezemben az apám késével. Arra gondoltam, hogy talán már nem is a hősök csontjai számítanak, hanem azok, akik képesek elhinni, hogy számítanak.

SAÁD KATALIN

SZERETET NÉLKÜL

Negyvenöt esztendeje lettem tanyatulajdonos. A Tiszazugban. Szomszédainkkal hamar összecimboráltunk. Beültek mellénk a Zsiguliba – a párom vezetett –, és összehoztak bennünket jó ismerőseikkel, a közeli, tíz kilométerre lévő településen pálinkafőzdet működtető Szmutkó Mihályékkal. Az évek során mind bensőségebbé vált kapcsolatunk a családdal. Már-már barátvá. Mihály, Esztike s a lányuk, Gizi. Szmutkó a minap töltötte be a kilencvenkilencet. Régóta hajtogatta: „Meg kéne már halni!” Csak az odavezető úttól tartott. Alighanem kegyes volt hozzá a kaszás: a születésnapján Mihály fölült a kistraktorjára, és rendet rakott a háza körüli gyümölcsösben. Két napon át munkálkodott. Akkor mentőt hívtak hozzá. Újabb két nap múlva óhaja meghallgatásra talált.

Ez idő szerint nem élek a tanyán, de véletlenül éppen ott időztem. Ahogyan szoktam, ezúttal is bejelentkeztem telefonon Szmutkóékhoz, látogatóba. Akkor értesültem a friss halálhírről. Szíven ütött. Bár Mihályt már nem ölelhettem át, özvegyének annál nagyobb szüksége volt egy baráti ölelésre. Esztike kilencvenhét éves. A lányától kértem engedélyt a vizitre. Nem volt szíves. Érthető: a mama súlyos beteg. Effélékkel próbált hárítani: „Olykor eszelősen ordítózik”, „Már alig van magánál”, „Szerintem meg se ismer”. Erősen bíztam benne, hogy az idős asszony mégis rám ismer majd. Nem hagytam magam lebeszélni, megállapodtunk. Reggel nyolckor az anyjánál van a gondozónő, az majd beenged meg kienged. Ennek tudatában nyolc óra után pár perccel megjelentem a kapuban.

A pálinkafőzdet már rég nem az elhunyt gazda, Szmutkó Mihály működtette. Eleve a lánya, Gizi megélhetésére létesítette, s amint elkészült, a lányát maga mellé rendelte segítségnek. Meg hogy mielőbb beletanuljon az új mesterségébe. Nyomban ott kellett hagyja a gyógyszerterát, ahol asszisztensként dolgozott. Engedelmeskedett az apa akaratának. Eltelt kevéske idő: újra engedelmeskednie kellett, s nem követhette a szíve szavát. A snájdig egyenruhás pénzügyőr a szükségesnél gyakrabban érkezett ellenőrizni Gizi pálinkafőzői ténykedését. Mihály pont ezt nem akarta. Egy pénzügyőr vót. Gyorsan körülnézett a településen: ki legyen a veje? Olyasvalaki kell, aki görgetni tudja a cefrés hordókat, elvégzi a felöntéseket, amellet nem egy felkapaszkodó figura. Van mit a tejbe aprítania. Elindult vőkeresőbe.

Hamar talált is egy fiatalembert, aki alkalmasnak tűnt. Egy kovácsmester sarját. Kollár Dezsőt. Egyke, ahogy az ő lánya is. Nem porlik szét a vagyon. Bár kitanulta apja mellett a vaskovácsoló szakmát, nem azt űzte. „Túl mívesen dolgozik, fölkapna az álla” – tudatta magyarázatul a kovácsmester. Ezért aztán a vasútnál szerzett állást a fiának. Az anya azonban előhozta fiacskája szebbnél szebb kovácsoltvas műremekeit – a vizsgatárgyait –, dicsekedni akart velük. Ugyan már, érdekelte is Szmutkó Mihályt! Neki se Kollár Dezső lassan kiforró kézműves tehetsége kellett! Aki a tárcsát emelgette a helyi állomáson: indulhat a vonat! Sikeresen belecsábította a Szmutkó-vagyonba. Mert Mihálynak akkorra már százhektárnyi termőföldje is összejött pazar pálinkafőzdeje mellé. A rendszerváltás segítette hozzá, ő maga azon készült

gazdálkodni. A Kollár fiú is rendelkezett ingatlannal. Nem is akármilyenel. Egy még nem teljesen kész emeletes kőháza emelkedett a település második legfontosabb betonútja mentén. Amelyik a vasútállomásra visz. A ház készen volt, csak a kerítése meg az erkélykorlátja hiányzott. „Mert Dezső még meg akarja álmodni a mintát, hogy milyen is legyen” – csúfolódott az apa. De a fiú tudta, milyet akar: amilyen senki másnak nincs! Mindegy, ez nem számít. A lényeg, hogy nem nincstelen. A parti létrejött, megtarthatták a lagzit.

Mihály köztudottan a semmiből érkezett. Édesapja az első világháború hadirokkantjaként tért haza a falujába. Feleségét, aki három fiúgyermekkel ajándékozta meg, elvitte a tífusz. Mostoha kellett a gyerekei mellé. Csakhogy nemcsak a mesében gonosz a mostoha, de a valóságban is. Szerzett fiait a nő kiforgatta a vagyonukból. A saját fiának kapart, akit hozott a házasságba. Ő, mennyit hallgattam ezt a történetet! Hányszor és hányszor újra? A regét az apát eltaláló nyolc golyóról, amelyek közül a nyolcadik még a fején is átment, a brassói kórházról, ahol legalább az életét megmentették, de az egyik szeme meg egyik lába odalett, az apja és a mostoha közös kisbabájáról, akit a gonosz asszony megarzenézett. Mihály kisfiúként az ajtón át hallgatta ki a mostoháját, amint az a szomszédasszonyával sustorgott. „Minek kéne még egy ötödiket is fölnevelni?” – tanakodtak az asszonyok. Bár az idő tájt nagy volt a csecsemőhalandóság, Mihály mindhalálig azt vallotta, az öcsikéjét megarzenézték. Azok voltak a tisztazugi arzenés idők.

A mostoha tényleg kiganézott a nem saját fiai alól – mégis mindhárman fölcseperedtek. Az elsőszülött Mihály ráadásul vagyonos ember lett. Tégláról téglára építette föl az életét, a vagyonát, igaz, a boldogságra már nem futotta. Elszegődött napszámosnak egy nagygazdához, és az, csodák csodája, hozzáadta a lányát. Mert a szerencsétlen leányzó egy mihaszna nincstelenbe lett szerelmes. „Akkor inkább ez a dolgos napszámos legyen a vejem!” – mondta a nagygazda. És már csak büntetésből is hozzákényszerítette Esztikét Mihályhoz. Kaptak tanyát, földet, tehenet, lovat.

Esztike a menyasszonytánc után eltűnt a teremből. Mindenütt keresték, s meg is találták. A lovas fogaton. Menyasszonyi ruhában hentergett a szeretőjével. Mihályt mintha sósavval öntötték volna le. Még övé se lett a mátkája, s már meg is csalta! „Ez így lesz ezután” – látta át éles elméjűen. „A végére járok!” – határozta el. Elment az őszi vásárra, de csak tette. Neki se indult. Elrejtőzött és figyelt. Még az este fűrt egy mély vajat a szalmakazalba, oda bújt be. Idejében jelezte heves szívdobogása, hogy nem alaptalan a gyanakvása. Már jött is a kurafi. Kerékpáron. Mint aki hazajön. Halkan szállt le, halkan támasztotta oda járművét a falnak. S már surrant is a bejárat felé. Mihály fölkapott egy furkósbotot, hogy agyonüti, majd ugyanilyen gyorsan el is dobta a furkót. Ő is óvatosan, halkan lépkedett. Dél felé járt. Vigyázott, nehogy meglássák bentről az árnyékát, amelyet az erős napsütés mögéje vetett. Büszke volt magára, hogy ennyire ura tudott maradni az indulatának. Csak merüljenek bele minél jobban! Majd akkor dobban be a szobába! Az ajtóban a kulcs rá volt fordítva. Mihály ellenben nagyon erős volt: benyomta az ajtót a vállával. És ott állt a szoba közepén. Vészjós-lón. Akárha magá Toldi Miklós volna!

A szerető gyorsan kereket oldott, a menyecske beugrott a kútba. Kihúzták. Azt követően majd nyolcvan esztendő telt el együtt: Esztike és Mihály. A férfi a két asszonyt hibáztatta minden bajáért, bánatáért. A mostohát meg a feleségét. Egyszer, amikor az ötliteres demizsont cipelve kikísért az autóhoz, bátorságot merítettem, és megkérdeztem:

- Ha olyan léha nőszemély volt Esztike, amilyenek lefesti, miért vette feleségül?
- Még mindig inkább ő, mint a nyomor! – felelte. – A nyomortól jobban féltem.

Gizi egyre jobban belejött a pálinkafőzde körüli tennivalókba. Kedvelték a kuncsaftok is. Végláthatatlanul sorjáztak a cefrés hordók az udvaron. Fölváltva virrasztottak, ő meg az édesapja, míg ki nem főtt az adott főzető cefréje. A legtöbbször bíztak bennük, nem ólálkodtak, míg el nem készül a pálinkájuk, de olyan is volt, aki kívárta. Tetszett a főzde hangulata. Ősszel, amikor már hűvösek az esték, jólesett a sárgaréz kupolájú kőmedencére letelepedni, akárha kemencepadka lenne. És diskurálni. Egy éjszakába nyúló estén kettesben maradtunk, és Gizi elsírta a szerelmi bánatát. Hogy szakítania kellett a kedves és vonzó pénzügyőrrel. Hozzámegy Kollár Dezsőhöz. Már ki is tűzték az esküvőt. Meglepett, hogy nem hívott meg. Se a templomba, se a lagziba. Talán pont azért, mert beleavatott a bánatába. Azzal is meglepett, amikor felkért, hogy segítsen a házuk berendezésében. Nem vagyok lakberendező, de jólesett a hiúságomnak. Csakhogy már nem tudtam segíteni. Az emeletre fölcipelt hatalmas barna bőrgarnitúra teletömte a lakóház közepét. Maga az épület tetszetős lett volna, de mindjárt, ahogy beléptem, elképedtem. Nem fa-, hanem betonlépcső vezetett föl az emeletre, mint egy többlakásos városi házban, s a kovácsoltvasból készült korlát is inkább oda illett volna, bármennyire is műremek volt. E korlát Dezső keze munkája, mívés alkotás. Mégis bizzar. A betonhoz illett, a belső enteriőrhez azonban nem, mert lépcsőházfilinget kölcsönzött a lakótérnek. És a böszme bőrgarnitúra lett a hab a tortán! Hiába volt szép és értékes önmagában minden jelen lévő tárgy – ennél disszonánsabb helyszínen még sose jártam.

Akadtt még egy alkalom, amikor meghívást kaptam a házhoz. A kis Dezső fél éves körüli lett, meglátogathattam. Ebből a furcsán berendezett nappaliból nyílt a szülők hálószobája. A szobát nagyjából betöltötte a franciaágy, jobbra-balra maradt egy-egy méter. A kisbaba az ágy közepén aludt. Anyja a hitvesi heverő bal oldalára ült le, gyermeke közelébe, nekem az utcai frontra néző teraszajtó elé helyezett széken mutatott helyet. Ezúttal is jót diskuráltunk. Halkan, hogy a gyerek föl ne ébredjen. Egyszer mégis fölébredt, és elkezdett jobbra-balra forgolódni, sőt hasra is. Majd egy teljesen váratlan lendületet vett, és gurulni kezdett az ágy jobb oldala felé. Fölkiáltottam, az anyja azonban nem kapott utána. Én valószínűleg átvetettem volna magamat az ágyon, Gizi is felugrott ugyan, de furcsa döntést hozott: körbekerülte az ágyat. Csakhogy gyermeke nem várta meg, hogy odaérjen, lezuhant. Szerencsére semmi baja nem lett. Valahogy mégis rossz előérzetem támadt egész jövőendő sorsuk miatt.

Gizi lelkes és áldozatos anya, a történetük mégis tele lett tragikus fordulatokkal. Módos család egyetlen gyermekeként mindennel elhalmozták Dezsőkéét, és meg lehetett jósolni, hogy még meg se öröklő a vagyont, máris eltékozolja. Ez a jóslat azonban csak egy sztereotípiája, ennél jóval körmönfontabbul alakult az életük. Dezsőke katonai akadémián szeretett volna továbbtanulni, ám a Corvinusra írárták be. Az első fél év ötszáz ezer. Alérlet háromszáz ezer. A fiú mindjárt az elejétől nem bírja az egyetemet. Talán a tanulnivaló is

sok, az albérleti magány elviselhetetlen, de főleg amiatt lázadozik, meséli az anyja, hogy a tanárok előnyben részesítik társait, akik milliárdos autókkal járnak az órákra. Hitetlenkedve jegyzem meg a telefonban: az egyetem mellett aligha akad parkolóhely. A fiú félélvkor nem vizsgázik le semmiből, viszont elvégez egy pálinkafőző tanfolyamot, s nem hajlandó tovább a fővárosban maradni. Ám a családi otthonban sajátos hobbjá támad: alkalomról alkalomra fojtogatja az édesanyját. Pszichopata lett? Nem föltétlenül.

Egy ideig Gizi állta a sarat, szó nélkül cipelte az összes ránehezedő terhet. A legsúlyosabbat is, hogy a fia ellene fordult. Mihály az összes környező házat házhelyestül megvásárolja, hogy ne legyenek szomszédai. Dezsőke lebontatja az épületeket, és internetről rendel munkásokat, akik elhordják a bontási anyagot. A meglévő főzde mellé digitalizált pálinkafőzőt csináltat. Költ, amire csak kedve tartja, és ha az anyja nem szerzi meg az éppen szükséges pénzt a nagypapától, hisztériás fojtogatósdit rendez. Kijelenti, hogy sosem fog fizikai munkát végezni. És valóban: új főzdéjében minden folyamat gépesített. Ő nem a bérfőzéseket intézi, hanem saját, különleges pálinkákat főz, és különleges üvegeket rendel hozzá Csehországból. Egyelőre az eladás nem megy, ki az ördög ad ennyi pénzt három deci málnapálinkáért? Talán egy újabb tanfolyamra kéne jelentkeznie, és marketinget tanulni? A család mindenesetre örül, hogy a gyerek legalább csinál valamit. És tényleg, nem adja fel. Megnőszül, születik egy kislánya, aki immár hároméves, most kezdte az óvodát. Albérletben laknak, pár házzal odébb a családi otthontól. Gizi és a menyé nem jönnek ki egymással. Hogyan is jönnének? Az unokát se viszik át az ágyát nyomó nagymamájához. Gizi ugyanis mostanra beteg lett. Nagybeteg. Bár a betegségét senki nem akarja néven nevezni.

Elveszítgetem a fonalat. Éveken át fölhívtuk egymást csütörtök esténként – így tartottuk a kapcsolatot. Olykor Esztikét is telefonhoz kértem. De főleg Mihályt hagytam panaszkodni. A régi dolgokra. A mostohára, az oroszokra – egy fegyveres katona előtt térdre rogyott az életéért könyörögve; mennyiszer, de mennyiszer hallottam –, a kommunistákra, akik nem elég, hogy lesöpörték a padlásokat, mostanság veszett rókákat hajigálnak a repülőkről, hogy kiirtsák a magyarságot. Aztán egy napon úgy éreztem, már nem szívesen beszélget velem. Talán mert a jelen jobban fájt neki, mint a múlt. És a jelenről gyötrelmes szót ejteni. A vő meg az unoka fosztogatják a hosszú élet keserves munkájával teremtett vagyont. A lánya beteg, de erre a betegségre még gondolni sem akar, nemhogy kibeszélni bárki idegennek. A lánya lett volna a támasza. A támaszuk. Neki meg a feleségének.

Esztikéhez érkezem, részvétet nyilvánítani. De sokszor megfordultam ezen az udvaron! Hosszú ideig laktak a kerítésen túli épületben, amelyet szétfúrtak a patkányok. Esztike a sok fizikai munkától elég hamar lenyomorodott, ám dolgozott, szótlanul, tovább. Emlékszem, sparheltben tüzelve végezte a befőzéseket a forró nyarakon, nem volt gáztűzhelye. Mihálynak minden évben háromszázhatvanöt üveg őszibarackbefőtt kellett, mindennap megevett egy üvegnyit. A csirkék is velük laktak a verandán, hogy el ne vigyék őket a patkányok. Végül kénytelenek voltak átköltözni az addig sterilen tartott kőházba, amelyet a boroshordók tárolására létesített pince fölé építettett Mihály. A lányának. A házhoz tizenkét lépcső vezetett föl. Most számoltam meg először a fokokat, amikor eljöttem a legutolsó látogatásra. Mihálynak minden reggel le kellett cipelnie a feleségét székestül ezen a lépcsősoron, este meg vissza. Mert nem tartották meg Esztikét a lábai. Említettem Mihálynak a betegliftet, hogy létezik ilyen, de elengedte a füle mellett. Minek költene ilyesmire? Lent,

a nappali tartózkodási helyükön láttam zuhanyozót, mosogatót – bár sosem használták ezeket. Esztike vájlingban mosogatott. És pár évvel ezelőttig még ő főzött meg az egész családra; igaz, Mihály mindent odahordott a közelébe. De arra például sose jöttem rá, hogy az a hely, ahová a király is gyalog jár, az hol lehet Esztike számára? Mert illemhelyet sehol nem láttam. Csak fent a házban. Egy vödörrel meg aligha tudna fölállni szegény idős asszony.

Elég hamar rám ismert, amikor a csütörtök esti telefonbeszélgetéseket szóba hoztam. Félhomály volt a szobában, a redőnyök leengedve. Egy fotelban ült, a lába előtt egy kosár, néhány mindennapi tárggyal. Egy nem túl makulátlan cappys üvegben némi víz, abból ihatott, ha szomjas volt. A kosárban kekszet láttam, és fémpoharat. A gondozónő megtörlögette, mielőtt öntöttem volna a rostos őszibarackléból, amit hoztam. Esztike szívesen ette a szájába adott banánfalatokat is. Mint aki erőre kap, elmeséli, hogy egész éjjel a földön feküdt, mert lecsúszott a fotelból, és elakadt a lába. Semmi esélye nem volt fölállni. Amikor észlelte, hogy menni készülök – csak ebben az egy órában maradhattam vele, amíg a gondozónő is velünk volt –, hirtelen nyugtalankodni kezdett.

– Nem tudom elfogadni – szólalt meg váratlanul nagyon határozottan –, hogy nem fektetik koporsóba... Már nem divat, azt mondja Gizi. Ő itt a környéken egy ismert ember volt... Valaki. Én ezt nem bírom elviselni.

Megjegyzem, azt is mondta a lánya: Anyu föl se fogja Apu halálát.

Hazaérve fölhívtam Gizit. Szóba hoztam a Gondosórát, hogy kéne szerezni az édesanyjának.

– Az egy nagy hülyeség – hárított szinte gorombán. – Csak állandóan riasztana bennünket. Ez úgyse maradhat így. Keresünk neki egy otthont. Éjjel összevissza csörömpöl a lámpával. Mondták a szomszédok.

– Nincsenek is szomszédaitok...

– Állandóan jajveszékel.

– Csak éjszakánként. Meg napközben. Amikor egyedül van...

– Még csak egy vagy két hete tart ez az állapot.

– És mikor lesz...?

– Mi? – kérdezett vissza ingerülten. Hallgattam. – Ja, a temetés? Nem lesz. – Hallgattam. – Bekerül egy izébe.

– Urnába – segítettem ki.

– No igen. És betesszük valahová a földébe. Majd megvárják egymást.

– Kik? – kérdeztem vissza most én, értetlenül.

– Hát ők. Apu az Anyut.

Elköszöntem.

KARAP ZOLTÁN

AZ IVÁSRÓL

1. Ha a gyerekkorodat vidéken élted meg a nyolcvanas-kilencvenes években, akkor te is tudod, hogy a férfiak gyakran ilyen feliratú helyeken gyűltek össze iskolai végzettségtől és munkahelyi beosztástól függetlenül: presszó; büfé; kocsmá. Csak a nagyon betegek meg az idősek maradtak otthon. A többiek számára nem volt szégyen szóba állni egymással, és ha kölyökként elküldtek egy-két üveg sörért, cigiért, a visszajáróból vehették magadnak Balaton szeletet.

2. Emlékszel még a biciklivel árokba borult munkásokra? Akik olyan békésen szunyókáltak a fűben délelőtt? Akkor még nem volt divat elvitetni egymást gyo-mormosásra. Ha közelebb mentem hozzájuk, anyám mindig rám szólt, hogy ne háborgassam a bácsit, mert alszik. Az emberek tisztelték a kocsmák törzsvendégeit, akik néha úgy tudtak biciklizni, hogy szinte egy helyben álltak. Mintha egy vékony kötélén egyensúlyozva próbálnának hazajutni.

3. Nem szabad lebecsülni, mert az ivás nemcsak fizikai, de intellektuális cselekvés is. Méghozzá az egyik legkomolyabb fajtaból. A nehézsúlyú küzdősportok verseny-számaihoz hasonlatos. Több tiszteletet az ivóknak!

4. Mi értelme egy fémrúdra mázsás súlyokat pakolni, majd a nyakunkba véve talpra állni velük, aztán az egészszet egyik pillanatról a másikra elengedni? Mi értelme szándékosan nehezített körülmények között rácsodálkozni az emberi kitartásra, ügyeskedésre, nyers erőre? Semmivel sem több, mint becsülettel inni. Csak az üres poharak utáni felállásért, a másnaposan végrehajtott hőstettekért nem adnak olim-piai aranyat.

5. Persze fogadásokat ugyanúgy kötnek az emberre jóakarók, rokonok, válóperes ügyvédek, te meg közben bedobsz egy felest, és érzed, hiába tetted fel a kezed, ez a gyomros most betalált. Csak ki ne üssenek! Aztán fekszel ruhában a földön vagy a kanapén, és a falióra számolja rád a másodperceket. Lehunyod a szemed, és úgy zuhansz a kétségbeesésbe, olyan rutinnal, mint a léceiket a gravitációra merőle-gesen feszítő síugrók. Forog veled a szoba, mint gyerekkorodban a sergő. Emlékszel, a játszótéren hogyan dobták ki a taccsot a gyengébbek? Akik nem bírták a tempódat? A vasból kovácsolt mechanikus dervistáncot? De te még mindig a régi vagy. Csak keményebben dolgozol. És keményebben is játszol.

6. Másnap megint nekiveselkedsz. Mint egy Nobel-díjas vegyész, a konyhában csűrölöd az ambróziát. Valamivel több derű – húzóra; a tegnapinál is becsvágyóbb terv – kísérőnek, és hozzá egy üveg nagy ívű megfejtés a múltat illetően. A végén álomtalan álom borul rád. Mosdatlanul ébredsz, és amikor végre zuhany alá hajtod a fejed, Keresztelő Szent János utódának érzed magad. Igen, talán a mai naptól valóban új élet kezdődik.

7. Minden ital máshogy próbál meg, más belső szervet, emléket hoz mozgásba. De mindre igaz, hogy tágítja az ereidet. Úgy utazol, hogy közben szinte meg sem mozdulsz. A mikro- és makrokozmoszod láthatatlanul munkálkodik benned. Tágul

és közben összekapcsolódik más naprendszerrel: Hamvas Bélákkal, Charles Bukowskikkal, Henry Chinaskikkal, Michel Houellebecq piás hőseivel, Krúdy Gyulákkal, Szindbádokkal, fiatalon elhunyt rocksztárokkal, bohém színészekkel, harisnyakötős táncosokkal, barátokkal, vér szerinti és mostohaapákkal, gimis tanárokkal, szalonspicces nagymamákkal. Az ivás társasági aktus. Akkor is, ha egyedül csinálod; akkor is, ha titokban.

8. Az általános iskolában nagy hatással voltak rám a történelemórán felrajzolt időegyenese és az úgynevezett kronológiai sorrend. Mutatták az események feltartóztathatatlan irányát, az emlékezetes állomásokat, pillanatnyi kisiklásokat. Akkoriban arról fantáziáltam, vajon léteznek-e párhuzamos egyenesek, tehát alternatív történelmek. A napköziből hazafelé meg-megtorpantam, és elképzeltem, hogy nem is álltam meg, mert egy másik énem sétál tovább a pillangóeffektusok párhuzamos végtelenjében, és próbáltam elképzelni a két eseményláncolat következményei közötti különbséget. Ma meg azon töprengek, létezik-e egyáltalán mindenki számára megtapasztalható objektív időegyenese.

9. Sajnos, az alkohol és én túl későn találkoztunk. Már legalább tízéves voltam, amikor az első korty megnyitotta számomra azt a rejteajtót, amely lehetséges kiutat mutatott a történelemből. Betekinthettem oda, ahol a cselekmények ideje lelassul az örökkévalóság sziesztájában. Számtalan kaput kinyitottam azóta, és megtapasztaltam, hogy az emberek jelentős része azért optimista vagy kerek perec csodaváró, mert több időt tölt a magánmitológiai mellékerekben, mint a történelem nagy ütőerében. Többet a gyomorban, mint a szívben. Többet a szívben, mint a fejben. És ha isznak, úgy érzik, a dolgok előbb-utóbb jóra fordulnak.

10. A covid tombolása alatt sokan beszéltek a rezgésszint növekedéséről. Hogy akik nem tartják a lépést, azoknak nemsokára kampó. El is búcsúztam a fontosabb arcoktól. Az életre szóló, végzetes lassúságra rendezkedtem be. Egy óra alatt felhívtam mindenkit, és napról napra vártam a véget. Nem jött. De a rezgésszint növekedésétől továbbra is tartottam. Aztán rájöttem, a bölcs ivás ezt a túlpörgést ahhoz hasonlatosan képes lelassítani, mintha az ember egyik szemével az utat, a másikkal a visszapillantó tükröt nézné. Vagyis e kettő között oscillálna, és közben levonná lábát a gáztól. A technika diktálta fejlődés ebben az állapotban lelassul, miközben az éberség és a jó közérzet elkezd szinkronba kerülni egymással. Ezekben a pillanatokban az ember eltávolodik a munkagépek mechanikusságától, akárcsak a szükségletek állatiasságától, vagyis közelebb kerül a szentekhez és Istenhez. A koronavírus-járványt a biztonság kedvéért végigittam.

11. Az amatőrök onnan ismerhetők fel, hogy ivás közben hadat üzennek a tudatnak. Ez olyan, mintha úgy akarnánk hajókirándulást tenni, hogy a kapitányt először bedobnánk a tengerbe. Helytelen taktika. A műveletlenség választása, a fizikum lezüllesztése nem az élet, vagyis a libidó, hanem a halálösztön dominanciáját jelzi – így az ivás mint életforma már nem az ateizmussal szembeni lehetséges terápia, csupán merő alvajárás, kábulat, apokalipszis.

12. Tudatosan inni művészet, és ehhez nem elég kóstolni és kiköpni. Kevés az ízekről írt költemény, a gasztronómia, az élelmiszeripar. A vallás és a sport is kevés. Mindez egyszerre

kell. És még valami: a kíváncsiság, ami nélkül nincs jelenlét, csak ugyanannak az egyre tökéletlenebb visszatérése. A figyelem mindössze detektál. Viszont aki valóban kíváncsi, az szükségképp empatikus.

13. Legyen az ivásod párbeszéd! Empatikus párbeszéd a halhatatlan éneddel, aki, lássuk be, halálosan unja az életedet. Nézz szembe és barátkozz a korlátaiddal! Ivásod legyen varázslat, amely újra izgalmassá teszi, megszenteli minden ízükben kiszámítható minden-napjaidat!

14. Az izgalom garanciáját sokan a kockázatvállalásban látják. Ezen alapul a kötélátúszások iránti tisztelet és csodálat, és ugyanebben a nehezítésben rejlik az alkohol profán népszerűségének titka. Megváltoztatni a megváltoztathatatlant: előről kezdeni látszólag mindent. Megtanulni járni, biciklizni, főzni. Kinyitni egy befőttet, a saját lakásodat a saját lakáskulcsoddal, a saját feleségedet a saját hímtagoddal – mintha először próbálnád. Lábujjhegyen osonni, nem leverni, elejteni semmit. Kikapcsolni minden rutint, és teljes figyelemmel megérkezni egészen banális tevékenységekbe, és közben nem hibázni. Mintha egy privát elvarázsolt kastélyban lennél. Bár ez a mutatványos attitűd szórakoztató, meggyőződésem szerint ez még csak profán, cirkuszi szint.

15. A szakrális szint eléréséhez a szívet is meg kell tudni tisztítani a rutintól. Ez a megbozítás felé vezető út kezdete. Engedni magunkat a differenciálatlan szeretet gravitációja felé. A tudat szintjén ez maga az illumináció, de ebben az állapotban maradni csak addig szabad, amíg az ember a kontempláció bénultságában van. Mihelyst megszólal, neveltségessé válik. Mihelyst megmozdul, összetöri magát. Az illumináció nem igényel külső cselekvést, éppen ezért csak pillanatokra átélethető. De a társadalmi hasznosság örök kényszere miatt gyakran szegényérzet követi, mert ez a szeretet már csak dadogni tud.

16. A szegényérzettől való megtisztulás abszolút katarzisa: a hányás. Lúdbőrrel, hangosan, lehetőleg minél többet. Jó tanács: a vécécsésze előtt érdemes alázatosan letérdelni. Gimis korom óta ugyanaz az éteri zene cseng ilyenkor a fülemben. A magyar himnusz kompozítorja velőtrázó dobpergetést tett a mű csúcspontja elé, amit egy cintányér-összeütéssel zárt le csak azért, hogy ezzel is még nyomatékosabbá tegye a világ legmegnyugtatóbb gondolatát: megbűnhődte már e nép a múltat s jövőt.

17. Sokan nem az elalvástól vagy a rosszullettől, hanem attól tartanak, indulatossá válnak az ital hatására. Önmegtartóztatásuk éppen ezért helyeselhető morális döntés. Az agresszív részeg formális értelemben olyan, mint egy csecsemő, aki késsel-villával közelít a cumisüveghez. A haragra gyúlt léleknek tűzoltókra és nem alkoholra van szüksége. Sok olyan dühös iszákost láttam, akik olyanok voltak, mint egy kalapácsvető: körbe-körbeforog, megállás nélkül, szédül és vicsorog, és soha nem képes elengedni a kalapácsot. Te is megpróbálnád elvenni tőle, nem igaz? Akkor most elmondom: rossz ötlet.

18. Adjátok vissza a poharamat! – ha ezzel fenyeget téged valaki, máris megnyugtathatod magad, hogy egy csecsemőrésszeggel van dolgod. A csecsemőrésszeg a távol-keleti csecsemőbölcs szöges ellentéte. Az egyik a nemcselekvést, az előítélet-mentes, jámbor csodálkozást, a másik a toporzékolást és az egó hatalomvágyát jelképezi. Gondolj arra, hogy neki is van valahol egy anyja, és gondolatban igyál meg vele valamit. Vagy egy apja. Amióta apa lettem, minden felnőtt arcában látom a tanácstalan, józan csecsemőt és az elbizakodott, agresszív részegét.

19. Emlékszel még a lappangó idiotizmus első felszínre töréseire az osztálykirándulásokon? Aztán az egyetemi bulikon? Mennyire meglepett a hozzád közel álló, komolynak látszó társaid debilségbe torkolló viselkedése? A kimértség, a távolságtartás, az arisztokratikus méltóság hivatalos maskaráinak váratlan levetése? Emlékszel a minden tabut áthágó disznó viccekre, artikulálatlan, torkon akadt halszálkás nevetésekre? Az egymásra lícitáló szabad ötletek avantgárd paródiáira? Abbahagyhatatlan fuldoklásokra, mintha elfojtott évek jéghegyei olvadnának bele egy-egy alattomos koktél gyümölcsös ízébe? Félédes borok megsavanyodására a hajnali csókokban? Felcsúszott szoknyákra, borgőzös lihegésekre, élveteg sikolyokra és az ágyban meztelenül összekoccantott poharakra?

20. Emlékszel. Hogy is ne emlékeznél? És nem holmi könyvekből. Ne legyünk képmutatók! A pszichonauták évezredek óta ingáznak a mennyek és poklok között. Ez a küldetésük. Ha nem fedezhetnek fel újabb idegpályákat, vagy pusztíthatnak el rendszeresen néhány ezer agysejtet, ha nem lyukasztathatják át a határhelyzeteket bizonyos időközönként, úgy érzik, henyélnek, mihasznák, elzüllő kispolgárok lettek, és ezzel nemcsak önmagukat, de a szellemtudomány ethoszát is elárulták. Azt a tudományt, ami nem a betűk képzeletbeli világában, hanem a vérben oldódik valóságos élménnyé.

21. A pszichonauták, mint a jó kertészek, rendszeresen metszik agyuk felesleges hajtásait. Ettől lesznek dehidratáltak és szellemileg takarékoskodók. Hallgatók és derűsek. Várják az éjjeli műszak közeledtét, amikor valódi arcukon a borvirág stigmája büntetlenül megjelenhet.

22. Mindkettőt kipróbáltam, és megállapítottam: olcsóbb extázis végezni egy üveg borral, mint megnézni a Vatikánt. Az ital a tömegek útlevéle Las Vegas és a Sixtus-kápolna között – egyenesen a fotelből.

23. Útlevel és valuta. És vallás. Mit tett ugyanis Jézus Krisztus, amivel az alkoholisták voksait megszerezte Mohamed próféta és Buddha ígéreteivel szemben? Na, mit? Elment egy lagziba, és a vizet borrá változtatta. Rendben. És mit ivott, mielőtt keresztre feszítették? Megint csak a bor került elő. Véletlen? És mit isznak aranyserlegből a katolikus papok minden misén? Nem, nem Krisztus véré. Igen, jófelé keresgélünk. Ráadásul munka közben.

24. Sajnos, imádom a másnaposságot. Legfőképp a munkahelyen, ahol a legfelszabadtóbb események korántsem a felmondó kollégák ünnepélyes búcsúztatásai, hanem a másnapos délelőttök. Saját magadon is meglepődsz, mit vagy hogyan fogalmaztál meg, vagy legalábbis szerettél volna. Társaid fénysebességgel végzik melletted a munkájukat, te viszont minden eddiginél haszontalanabbnak érzed magadat és a rád bízott feladatot egyaránt. Mintha a tested visszakövetelné az irányítás jogát, zsigeri nosztalgiát érzel az orángutánok semmivé tétele, egymást kurkászásai után. Kedveskedő és szellemeskedő vagy, próbálsz beszélgetni az esküdt ellenségeiddel, aztán szinte bömbölni tudnál, mint a bölcsődében, amikor tisztába akartak tenni. Úgy teszel, mintha nem lenne tele a pelenka, de a másnapos szagok, freudi elszólások, elfelejtett jelszavak kérlelhetetlenül eláruznak. Csak a humorba kapaszkodhatsz, de mire elérnél a poénhoz, egy kozmikus fekete lyuk tárul fel előtted, és inkább úgy teszel, mintha be lennél havazva.

23. Megfogadod, hogy ideje új életet kezdeni, és közben megveregeted a saját vállad, mert a tegnapi piálás nélkül soha nem jöttél volna rá erre, vagy ha mégis, soha nem éltél volna át ennyire intenzíven a felismerést. Őszintén hiányzik az általános iskolás kori memóriád, a lelkesedésed, a koncentrálóképesseged, amit egészen máig annyi érdektelen ügy szolgáltatába tudtál állítani. Szinte csodálsz, mekkora hős vagy általában. De ma? Önmagad

árnyékminisztere lettél, és biztosan fölösleges lenne közvélemény-kutatást végezni a népszerűségről.

24. Ingerlékeny vagy, és szeretnél valami olyasmit tenni, ami tőled szokatlan. Azon töprengsz, vajon ez még a részegség hatása, vagy új aggyal ébredtél? Aztán egy hosszabb bambulás közben letartóztatod és a vádlottak padjára ülteted magad. A védelem a mindenki számára érthető önsajnálát, valamint a jogos depresszió mentségével rúkkol elő, mire a vád felszegett állal és feltartott mutatóujjal tanúként szólítja elcseszett életed összes szereplőjét. Amikor végre megszólalhatnál, és tiszta vizet önthetnél a pohárba, visszatérsz a jelenbe, és abban bízva, hogy senki sem lát, inkább kimenekülsz a mosdóba.

25. A tükör előtt megállapítod, hogy egyre jobban hasonlítasz az öreg Chet Bakerhez. Vagy inkább Tom Waitshez? Arcod barázdáira álom kaszabolta művészi alkotásként tekintesz. Majd megállapítod azt is, hogy kellő nagyvonalúsággal bántál agysejtjeid fogyatkozásával ahhoz, hogy legbelül teljes harmóniába kerülj a környezettel, amelyhez lezúlleni igyekeztél. Sem jobb, sem rosszabb nem vagy már senkinél. Elvégre ezt akartad. Megszabadulni a zsenitudattól, megtisztulni a becsvágytól. És még fostál is egy jót. Szürkén villogó aurád fénye védőburkot képez köréd. Erősnek érzed magad, mert rajtad kívül senki nem tud ilyen módszeresen kicsinálni. Ezért is mosolyogsz a főnökön, a főnököd főnökén és a főfőnökön is. Ebben a megvilágosodásban rátaláltál legmélyebb önmagadra. Arra, aki senki nem akar már megfelelni, legfeljebb a felnőtt férfiaság önpusztító melankóliájának. Ez viszont már nem az istenközelség gyerekes apakomplexusa, és nem is a Szűz Mária keblén cuclizó naivitása. Negatív apoteózis: egy benned haldokló isten csodálatos hétköznapijai.

VIDÉKI PÉTER

MÉLYSÉGES MÉLY

Darvasi László: Neandervölgyiek I–III., Bp., Magvető Kiadó, 2024

Darvasi László monumentális regénye a magyar történelmet állítja színpadra az 1908 és 1957 közötti intervallumban. A Monarchia végnapjaitól Trianonon, a világháborúkon, a vészorszakon, a különböző színű rendszereken keresztül az 1956-os forradalomig tart a sorskarnevál. Egy grófnő, Árvay Gizella temetésével kezdődik az „eposz”, és az arisztokrata hölgy szolgálonőjének, Sós Ernának 1957. május elsejei „ellenforradalmi agitációjáról” szóló újsághírral fejeződik be. Közben három nemzedék (ükszüleink, dédszüleink, nagyszüleink generációja), három társadalmi réteg (arisztokraták, zsidók, polgári és paraszti származású magyarok), három fő cselekményszövet és több mint félszáz szereplő adja hírül, hogy bár előbb-utóbb mind meghalunk, de a saját időnk az a miénk, és nem a történelemé. Mert túlélésre játszani nagyon is emberi dolog egy olyan században, amelyben elvesztettük a csodát, az értelmet és az eszmékben való hitet. A regényben beszélgető *kert* és a márványszobor, *Putto Lacrima* arról elmélkedik, hogy mi is mentheti meg a múlt század emberét, a *neandervölgyit*. A *lélek*, amit legelőször elvesztett? A *túlélés*? (I. 564) Ha más nem is, a pusztulás és a róla való beszéd lehetséges, mint ahogy a kertje elpusztíthatatlanságát hirdető Kollowitz gróf érvel Gál tanár úrnak: „Ami itt történik, el tudom mondani. Ha itt meghal valami, elmesélem. Ami születik, beszámolok róla. Tanár úr, én ebben a kertben be tudom jelenteni a hiányt.” (I. 134)

Egy nagyregény esetében lényeges, hogy bizonyos csomópontok mentén meg-rajzoljuk a cselekmények és események narratív hálóját. Az egyik cselekménygóc egy alföldi kisváros, Törökszentmiklós melletti uradalomhoz kapcsolódik. Itt lakik a hóbortos, még a 19. században élő Kollowitz Endre gróf. Felesége, Árvay Gizella, aki valamikor egy meleg festőt szeretett, már nem él. Kollowitz gróf világa maga a kedély, és bár a birtoka lassan enyészik, elpusztíthatatlan kertet tervez és valósít meg a zsidó kalandor, Arany Sámuel elképzelései szerint. A kert egyik fontos szereplője a regénynek: szemtanúja és néha aktív cselekvője eseményeknek, beszédbe bonyolódik a lakókkal, a márványputtóval, az érkezőkkel és a távozókkal, aminek során emlékeket idéz, titkokat árul el, és szoros kapcsolatban van a szekéren közlekedő *könnymutatványosokkal*. A kert az ember által érzékelt idő metaforája, ahogy Arany Sámuel fogalmaz: „Itt ezen a helyen, azon a szürke folton esik bűnbe az ember. Itt gyilkol először. Itt kezd háborúzni, itt üzletelni, itt hatalmaskodni. Itt eszik és iszik. *Ehető virágokra* is gondolt a kert mérnöke, föl lehet őket zabálni. Itt gondolkodással tölti az időt. Itt imádkozással. Itt találkozik Istennel, legalábbis azt hiszi. Itt paráználkodhat, ha kedve támad. Itt reményét veszti, öngyilkos lesz. Itt vásárol, mint a szatócsnál. Nagy nyikorgással, sóhajtozva érkezik hozzá egy *taligás ember*. Könyveket vehet tőle, csodálatos üveghangú zeneszóban, táncosok kíséretében. Ez itt a sírja. Itt van a felejtés helye, holdsütötte tisztás.” (I. 74) A gróf valóságában bármi megjelenhet, főleg

a képzelet uralta világ: a művészet. Előttünk például Sutting ezredes (Mészöly Miklós) és a lobogú hajú Esterházy Péter is. Kollowitz nemigen ért szót a lányával, ezért Bécsbe számúzi, ahol Karolina megismerkedik Marx nézeteivel, és mint a kommunista eszme lelkes híve tér vissza a kastélyba. Az uradalomhoz köthető szereplők közül Bézsé Gerzson, a sofőr, Jónás, a gazdatiszt és Szeva Danuma, a fuvaros gazdagon árnyalt karakterek, életük fél évszázadon keresztül egybefonódik a kastély lakóival és a más szereplőkéivel. Hozzájuk csatlakozik Lackó József munkafelügyelő, aki az uradalom szolgálónőjének, Sós Ernának lesz a férje.

A második cselekményhalmaz a város zsidó közösségének színes szereplői, elsősorban az Arany család és Stein rabbi fia, Frici köré szerveződik. Legtöbbjük átéli, hogyan válik a kedélyes zsidóztatásból bűdös zsidózás, kirekesztés, üldöztetés, a városi gettóba költöztetés, majd végállomásként a haláltábor iszonyata. Van közülük, aki már az első világháborúban meghal, mint a Gál tanár úr helyett bevonuló, és ott Lackó Józseffel együtt harcoló Mund Tivadar, van, aki munkaszolgálatosként veszíti életét, mint a boltos Arany Áron, és van, aki túléli a vészorszakot is, mint a regény legtitokzatosabb szereplője, Arany Ármin, viszont a haláltáborban elveszíti a szüleit és nővéreit is. A zsidótörvények szorongató levegőjében Arany Sámuel egyik rokona öngyilkos akar lenni, miközben a még gyerek Ármin ámulattal nézi Keller Emil bácsi próbálkozását. (A kabarének beillő jelenet a regény egyik leghumorosabb epizódja.) Sámuel halála után a feleség, Judit hozzámegy a város fényképészéhez, aki pornográf képgyűjteményével próbál rátalálni a szép mibenlétére. A Lenin-fiú Stein Frici Hollywoodba illő története (házasság a spanyol polgárháborúban egy titokzatos Zara nevű lánnyal, aki később Emmaként tűnik fel) nem azon bukik el, hogy mint a Rákosi-diktatúrát kiszolgáló terrorgépezet egyik vezetőjét maga a rendszer likvidálja, hanem azon, hogy egy bizonyos pisztolynak szükségszerűen el kell sülnie.

A harmadik eseményszövet Sós Erna két párkapcsolata és házassága (előbb Lackó Józseffel, majd Gál Endrével). Erna Lackóval való házasságában ikerfiúk születnek, akik közül Lackó József csak Sándornak a vér szerinti apja, a másiknak, Zsoltnak Stein Frici, a nárcisztikus kommunista. Stein még a Tanácsköztársaság idején csábítja el a grófnő lányát, Karolinát, miközben egy alkalommal megerőszakolja Ernát. Lackónak házasságon kívül születik egy lánya, Jolán, attól a Petriknétől, akinek férjét a fia szeme láttára veri mozgásképtelenné a fizikai erőszakot természetéből fakadóan előnyben részesítő férfi. Petrik fiát, Ádámot egész életében a bosszú mozgatja, bűnöző lesz, majd rablóból pandúr. Jolán férjhez megy a román megszállás után a városban maradt magyar–román tánctanárhoz, Radu Kipterhez. A két Lackó nagyon ellentétes, de egymást feltételező figura. Lackó Zsoltnak Anna, egy gazdag paraszt kitagadott lánya lesz a felesége, Lackó Sándornak a prostituált Erzsi, akiből később színésznő lesz. Erna második férje, Gál tanár úr már „házasságuk” előtt szeretője, aki számkivettként éli meg a kisvárosi létet, és aki majd csak 1956-ban, a Parlamentben, a Nagy Imre-kormány támogatójaként találja meg „történelmi” szerepét. A Nyugatban is publikáló, művelt, de rendkívül frusztrált Gálnak van egy nagybátyja, aki a bolondok ispotályában él. Tibi bácsi egy alkalommal megszökteti Stein Fricit, ezért Barotány rendőrfőnök parancsára agyonverik. A gyermek Arany Ármin látja ezt, mint ahogy szemtanúja és átlóje megannyi iszonyatnak. Tibi bácsi egy alkalommal teherbe ejti Barotány lányát, Vilmust, aminek következtében születik meg az örökké százéves, antiszociális természetű Zsigmond. Látványos rosszindulata ellenére ő is összetett jellem: Radu Kipter és Jolán kamasz lányát, Adélt (akinek „lelkét szörnyűséges emlékek tépték” III. 468) ő menti meg a várost rettegés-

ben tartó sorozatgyilkostól (Rubin Szilárd *Aprószentekje* kísért az oldalakon), és ő temeti el a sokat látott Szeva Danumát is.

A három eseményszövet egymásba fonódik, mintha egy film peregne, néha egészen krimyszerűen (főleg az utolsó 300 oldalon), nyomozásra készítve az olvasót. Nem lehetünk például biztosak abban, hogy Stein Fricinek valóban felesége volt az Emma nevű színésznő. Az, hogy az 1956-os forradalom kitörésének eseménye Clevelandbe helyeződik, annak köszönhető, hogy Aranyék rokonának a fia, Hugó még a 30-as években emigrál Amerikába. Az egyik háború utáni jelenetben Hugó és az azóta született fia visszatér Budapestre a szüleihez, ám kiderül, hogy az pusztán lázálom. Az Arany család három nemzedéke úgy kapcsolódik Lackó Józsefhez és a fiaihoz, hogy jóformán fejezetenként teszi érzékelhetővé az idő személyes tapasztalatát, a történelmet is felülről képzelet és történetmesélés elemi igazságát. „Úgy lehet, a képzelődés hasonlatos a csúfolódáshoz. Gúnyolása a való világnak.” (I. 69) Lackó József Arany Sámuelnek az első világháborúból való hazatérése során „testvére” lesz, együtt utaznak a *szekerek*ekkel, Lackó Sándor a második világégésben megmenti Arany Áron életét, az 50-es években pedig Arany Sámuel és a Lackó féltestvérek segítik egymást. Nagyon pontos dramaturgiai építkezést jelez az, ahogy Gál Endre tanár a magyar, Stein Frici pedig a zsidó szálat kapcsolja a kastélyhoz, illetve egymás történeteikhez. A narratíva izgalmas indázására példa az is, hogy Sós Erna még fiatal lány korában részt vesz a grófnővel egy kivégzésen, ahol találkoznak egy hóhérrel, akinek a lánya később egyik fiának, Lackó Sándornak lesz a felesége. És még sorolhatnánk a különböző eseményszálak áttetsző, rejtett és lebegtetett egymásba szövődését. Az 1945 utáni cselekmények nagy része Budapesten, Újlipótvárosban történik, de mintha minden út Törökszentmiklósrá vezetne.

A regény eseményei egyszerre játszódnak a találkozások és elválások sorozatában és az egyes szereplők érzéseinek, gondolatainak, vágyainak és képzelődéseinek belső tereiben, egyfajta személyes *kútban*. Az Auschwitzot túlélő Arany Ármint alakja Kertész Imre *Sorstalanságát* idézi, amely szerint a legborzalmasabb élethelyzetnek is megvan a saját nyelve, elbeszélése és túlélési stratégiája. Darvasi azonban elegánsan csavar egyet ezen a hasonlatosságon. Arany Ármint látnoki, gyógyítói képességének köszönhetően – már gyermekkorában felismerte a betegségeket – mindent túlél, de ez a saját sorsból való kivetettség a másokon való segítség előfeltétele. Amikor orvossá válik, segíti rokonait, barátait, ismerőseit a kommunista terrorgépezet elől megmenekülni, miközben az ÁVO-t szolgálva élőhalottakból alkot koncepciók tárgyalásra alkalmas embereket: valójában a halálra készíti fel őket.

A poentírozott jelentekben való *színrevitel* a történelmet jelenidejűségében teszi érzékelhetővé, a hús-vér szereplők sorsain keresztül átélhetővé. Darvasinál nincs pikareszk séma, minden főbb szereplő összetett személyiség, és mindenki sorsa összefügg a másikkal. A csodás elemekkel átszőtt fikció világot teremt, valóságot hoz létre, és nagy tétre játszik: a történetek elbeszélhetőségének lehetőségét és lehetetlenségét járja körbe. Maga az elbeszélés, a mese válik főszereplővé. Amíg még élnek a 20. századiak, a neandervölgyiek, akik akár hisznek vagy nem hisznek a mesében, de még emlékeznek a történetekre, és képesek elbeszélni azokat, addig van remény. Amíg a *szekerek*ek a szomorúság nézőpontját hordozva képesek segítségünkre sietni a múlt érzékileg is gyomorforgató feldolgozásával, az idő megzabolázásával („Meghasadt az idő szövete”, I. 204), addig a képzelet konstruálta világok valóságosabbak a valóságnál, személyesebbek bármilyen konfessziónál. Mert *mély* és *mély* a *múlt*nak *kútja*. A Thomas Mann-i kezdőmondat a regényben többször előfordul

kút/kútásás motívumában vagy példaként egy régészeti feltárás jelenetében válik az egész regény történelem- és időszemléletének értelmezőjévé: „Amikor Gál a múltra gondolt, nem értette, miért érez olyan fájdalmat. Egyszer azt olvasta, csupán egy történet van. (...) Jó, az emberi életnek vannak úgynevezett alaptörténetei, és ezekhez fűzhető minden apró vagy nagyszabású cselekmény. (...) Nem én emlékszem, hanem mi emlékezünk. Az emberi közösség tagjaként tudjuk, ami tudható. Soha nem egy ember mesél, hanem mindenki mesél, soha nem egy ember hal meg, hanem mindenki meghal, soha nem egy ember születik, hanem mindenki megszületik akkor ordítva, liluló fejjel, pici lábakkal kalimpálva. Soha nem egy ember ír vagy olvas, hanem mindenki.” (I. 399–400)

A regény látszólag mindentudó elbeszélője feltételez egy kollektív történelmi tapasztalatot, egy Nagy Elbeszélést, amely az olvasó horizontján mint a magyar történelemről való közös tudás mozgósítható. Majd fellépteti szereplőit, sorjáznak a sokszor önálló tárcanovellákként (például: I. 500–504, a fociról), néha versként (I. 552–554), néha dramatikus szöveggként is olvasható jelenetek, miközben egy nagy „nemzeti” elbeszélésben bontakoznak ki előttünk küzdelmek, szenvedések, fájdalmak, árulások, árultatások, hazugságok, barátságok, szövetségek, szerelmek, szexusok és túlélések. A színrevitel nem pusztán az írói módszer metaforája, és nem pusztán a *történelem színpada* közismert megfogalmazására utal, hanem a színház és a játék tematikailag is része a regénynek, sőt maga a túlélés nézőpontja. A Rákosi-korszakban játszódó fejezetekben mintha már mindenki játszana, szerepet alakít a hatalmát fitogtató, és játszik a túlteni akaró is, főleg hogy a kettő lényegében ugyanaz. Az író, illetve a mindentudást megjátszó elbeszélő maga rendezi a színházi jeleneteket, reflektálva azok teátrális sajátosságaira. Akárha azt mondaná: mintha megtörténne, talán megtörténik. Darvasi elbeszélője elindít egy eszmefuttatást, egy monológot, amiről kiderül, hogy egyik szereplőjének a szólama. Vagyis mindig csak annyit tud, amennyit az adott szereplője, de bármikor képes váltani a szereplők nézőpontja között. Valójában olyan, mint egy színházi rendező, aki rendkívül empatikusan instruálja a szereplők által alakított szerepeket. Ez a finoman ironikus elbeszélői játék nem kérdőjelezi meg a sorsok mélységét, nem akadályozza azok összetettségét.

A regényben megjelenő történelmi alakok (Horthy, Thomas Mann, Rákosi, Boróka István alakjában Bibó István, Major Tamás) mellékszereplők. Főszerepük az egyszerű, hétköznapi embereknek van, akik egyszerre alakítói, részvevői és elszenvetői a történelmi eseményeknek: vannak és nincsenek. Minden fontosabb szereplő sérültségében különleges, hiányzik valamije, vagy súlyosan traumatizált. Arany Sámuel hiperaktív, Arany Áron autista számolózseni, Arany Ármán látnok gyógyító, egyik nővére, Mirjam kleptomániás, a másik, Rebeka betegesen álmodozó, Radu Kipter meleg, Karolina kommunista grófnő és depressziós, Lackó József indulatkezelési zavarral küzd, Lackó Zsolt sánta és táncol, Lackó Sándornak ujjai hiányoznak, Erna gyerekkorában abúzus áldozata, Keller Emil kislány, állandóan súlyzókat emelget, felesége, Hanna nagy termetű. Élettörténetük összefonódik, nem jobbak és rosszabbak a másikinál, mindegyikük: „Az ember” (I. 63, egymondatos bekezdés!). „Forog az elbeszélés kereké” (I. 80) empatikusan, humorral és finom iróniával, minden emberi esendőséget megértéssel felmutatva, minden szenvedőt, küzdőt és túlélőt szeretettel ábrázolva. Mert „az a szép, ami folyton alakul, ami változik, ami nem áll meg, ami halad, egyre csak más lesz”. (III. 81)

A megszólalások nyelvezete folyamatosan változik, a próza lírába hajló poétikai mozgása egyszerre teszi a legszörnyűbb valóságot varázslatossá, és a varázslatosat a realitás természetes részévé. A regény első fejezeteiben még mindenki mesél, álmodozik, képzeleg, tervezget, majd később már „csak” túlél. Ahogy fogynak a csodák, a mesék és a szekeresek, úgy növekszik a bekezdések terjedelme. A kedélyes tömörkényi, gozsdui ízű nyelvtől haladunk a kosztolányis és Szép Ernő-i elbeszélésen keresztül a *Kis magyar pornográfia* szatírájához, a bűnügyi regények keménységéhez és a filmszerű kattogáshoz. Gál Endre monologizálásaiban, mint elbeszélői szólamokban, nem nehéz felfedezni az író, Darvasi töprengéseit: „Nem a könyv marad utánunk, hanem a nyelv. Ennyi az örökség. Amikor írunk, egy másik idő múlását érzékeljük, nem azt, ami a testünket fogyasztja, és ami lassan szétzilálja az érzékeinket. Ennek a másik időnek nincsen kezdete és nincsen vége. De aki úgy hiszi, hogy az örökkévalóságnak csak egy pillanatát is képes megragadni, megveszekedett bolond.” (I. 165)

Darvasi a *Neandervölgyiek*ben összegez is: minden benne van, ami a Darvasi-univerzumban lényeges. Ami már a *Portugálokban* (1992) megfogalmazódott („Történet? Pontosan. Szóval, hogy van. Abból indultak ki, hogy beszélni kell a világról, különben elpusztul az”), majd a tárcákban, novellákban, regényekben és drámákban újra- és átíródott, az most áll össze egy hatalmas elbeszéléssé. A *könnymutatványosok*, a *fűmuzsikások* már nem legendák, hanem a legszemélyesebb időtapasztalat valóságos vonatkozási pontjai. *Taligás* újrászületik Gál Endre tanár alakjában: „Az az ember, aki viszi a könyveket, a szavakat viszi.” (III. 83) A *Neandervölgyiek* megszüntetve megőrzi mindazt, ami az író eddigi életművét jellemezte: a mesét, a mitikus történeteket, a legendákat, a krimi, a gyilkosságokat, a szerelmeket, a test szövegbe oltását és a hozzájuk kapcsolódó bűn és bűnhődés ábrázolását, a büntetés mibenlétét, a folyamatos rejtélyeket, a sejtetéseket, titokzatosságokat és a metafizikai erőteret. Úgy van benne minden a regényben, ahogy Kollowitz gróf mondja Arany Sámuelnek az általa elképzelt kertről: „Úgy lesznek benne, hogy majd hiányoznak.” (I. 42) Mert az egésznek mégis az az értelme, hogy például van egy Arany Ármin, egy Gál Endre, egy Lackó Sándor és egy Bézsé Gerzson. Akik tudják, hogy „az igazi rossz a rossz hiánya. Amikor a rossz hiányzik, akkor borul a világrend. (...) Annyi a rossz, hogy nem látható a rossz. Ez az igazi gonoszság!” (III. 346)

És a nők, akik túlélnek: Erna, Jolán, Anna, Erzsi és Aliz. Ha őket értjük, magunkat is értjük. Amikor Sós Erna nagylány lesz, így fogalmaz: „Vagyok. Talán először érezte, milyen nehéz lenni. Átkozottul nehéz és bonyolult és borzasztó. Biztosan sokkal nehezebb, mint nem lenni.” (I. 48) Mert Erna tudja, hogy mi az élet, és milyen az ember. Tapasztal és tanul. Figyel és kívár. Képes önmaga maradni és változtatni. Látja a jót és a rettenetet. Érzékeli a szépet és a mocskot. Vágyik a szerelemre. Okos és szenvedélyes. Sokszor higgadt és néha indulatos. Tekintélye van a közösségben. Szembeszáll férjével, küzd a gyerekeiért és életüket ment. Tudja, mi a rossz, és sejtja a jót. Azt is tudja, hogy a kút akkor is feneketlen, ha betemetik. „Sós Erna vagyok, tele titkokkal és nehezen érthető vágyakkal.” (III. 83)

És Darvasi László tudja, hol van létezésünk legmélye és eredete. Egy neandervölgyi.

MIHÁLY-BALOGH RÉKA

MEGSZABADULNI A HAGYATÉKTÓL

Schillinger Gyöngyvér: Rohadjon meg az összes. Kalligram Kiadó, Bp., 2024

Schillinger Gyöngyvér *Rohadjon meg az összes* című kisregénye első ránézésre egy botrányregény tüneteit mutatja. Az író debütáló kötete így már a kezdetektől játszik az olvasói elvárásokkal. A szexjelenetek és fantáziálások garmadája eszköz, a híradóba illő csalási ügy háttér, az ügyesen felvázolt, de elsőre sztereotipikusnak ható figurák alapozások a komplex emberi kapcsolatok, generációs konfliktusok és kitérési kísérletek ábrázolásához. A tudatosan felépített, sűrű szöveg a psziché pontos ismeretéről árulkodik, miközben fanyar humorával, ritmusával végig olvasmányos marad.

A kötet fejezetei váltakozva mutatják a két főszereplő hétköznapi szemlélődéseit, amelyekből kiderül, hogy mit képesek látni egymásból, magukból és az őket körülvevő emberekből. Szilágyi Balázst és Malik Olgát látszólag csak a munkahely köti össze, véletlenül kerülnek egymás vonzáskörébe. Balázs csalástól sem visszariadó, negyvenhét éves pesti ügyvéd, aki pénzben méri a sikert. Magabiztos, de kapcsolataiban felületes, manipulatív érdekember, szemlélődéséből hiányzik az önreflexió. Ügyvédjelöltje, a harminc felé közelítő Olga viszont visszahúzódó, könnyen elpirul, így tehetsége ellenére nehezen érvényesül. Szorongó maximalista. Pontos megfigyelései vannak az őt körülvevő emberekről, és gyakran elveszik a gondolataiban.

A hasonló élményanyag, közös problémák nélkül valószínűleg sosem keltenék fel egymás figyelmét. Az iroda diplomás középosztálybeli közege egyikük számára sem adott, az idegenség és helykeresés a párkapcsolatukra is kiterjed. Olga csonka családban és szegénységben nőtt fel, Balázs az első diplomás a családban. Háttérükkel mindketten küzdenek, Olgát alkoholista anyja húzza folyamatosan vissza, Balázs „vidékiesen” kisztílú családjától már egyszer elhatárolódott, de anyja hagyatéki tárgyalása miatt újra küzd az érzelmeikkel. Olgához hasonlóan Balázsnak is megvan a maga alkoholistája gyerekkori barátja, Mansour Zoltán személyében.

A karizmatikus, de lecsúszott Manszúr a főszereplők egyfajta keresztmetszete. Balázssal együtt ügyvédként próbálnak kitörni a kazincbarcikai közegből, viszont Manszúr olgai mélységből indul. A bántalmazó, folyton részeg apja csak a bukást várja tőle. Akár Olga, ő is félig magyar, de míg Manszúrt szíriai háttere miatt cigánynak vélik, Olga vonzó, szőke haját és fehér bőrt kap az ellentmondásos történetekben létező szlovák apától. Végül Manszúr lesz a megtestesítője annak, amiért több-kevesebb sikerrel és tudatossággal mindannyian küzdenek, hogy viselkedésükben is hátrahagyják a családi örökséget.

Manszúr egyfajta két és feledik főszereplővé avanszál. Jelenléte és mélypontra érése sokkal jobban összefonódik a főszereplőkével, mint bárki másé. Bár neki nem jár saját gondolatfolyam, az erős, néha monologizáló párbeszédiken keresztül többet megtudunk a nézőpontjáról, mint amennyit Olga vagy Balázs megfigyelésein keresztül érzekelnénk belőle.

A szöveg javára válik, hogy ez a privilégium csak Manszúrnak jár. Így az akár pár mondatnál túlpontosan felskiccelt mellékszereplők egyszerre szolgálnak a főszereplők jellemrajzaként, és az őket foglalkoztató témák árnyalásaként. Balázs felesége, Lizi, például alig több, mint egy valaha modellszépségű, jómódú háziasszony úri hóbortokkal. Olga ennél sokkal összetettebb vőlegényt lát: Bánk türelmes, higgadt, gondoskodó, tényleg szereti Olgát, de azt már nem akarja végiggondolni, hogy miért. Ennek ellenére Balázshoz és Manszúrhoz hasonlóan szexuálisan mégis tárgyiasítja menyasszonyát, vagy a bevásárlással együtt elvár olyan női szerepeket, amelyekkel Olga nem azonosul. Bánk viszont ellenpont is, a megtestesítője annak, hogy milyen felső középosztálybeliként felnőni, magánorvoshoz járni, háromfogásos vasárnapi ebédet enni porcelántányérról. Olga emiatt épp annyira betolakodó leendő anyósa otthonában, mint Lizi és a pestisége a kazincbarcikai házban.

A kötet nemcsak a mellékszereplőkkel teremt párhuzamokat, vagy épp világít rá ellentétekre. Tárgyak, motívumok, mondatváltozatok hasznosulnak újra különböző kontextusban, miközben a szöveg játszik az olvasói elvárásokkal, ezzel is segítve az újrakeretezést. A berendezési tárgyak jelezhetnek státuszt vagy elvárásokat: Olga számára a pepcós falvédő még nem, de az IKEA már gazdagság. Balázsnál a praktikusságot nélkülöző katalóguskonyha a törekeny családi békét jelképezi, az átrendezések Balázs kiszorítottságát a háztartásból. Máshol egy foltos fotel az apa eltüntetett emléke.

A jól adagolt asszociációknak és az alig észrevehető ismétléseknek köszönhetően a minident átszövő kapcsolatok nem terhelik le a szöveget. A tehermentesítéshez persze nem árt a szöveg sötét humora sem, ami hol groteszk jelenetekben, hol frappáns megjegyzésekben tör a felszínre. A frappánsság egyébként is jellemző a regény rövid bekezdéseire. Az író nemcsak karaktereket épít könnyedén pár mondatból, környezetleírásaiból egyszerre rajzolódik ki egy otthon és annak a lakója is. De érzésekről, élethelyzetekről legalább ilyen pontos lenyomatokat készít.

A finoman megteremtett gondolati társításokból és mesteri érzékletességű leírásokból jönnek létre a szöveg csúcspontjai. Ezek a szembeállítások ágyaznak meg a traumagubancokból következő, legkevésbé sem evidens pszichológia megfigyeléseknek, amelyeket jó érzékkel csíp nyakon Schillinger Gyöngyvér. Ilyen például Olga önmaga számára is érthetetlen menekülési vágya a nyugodt, jó módot biztosító kapcsolatból, az ösztönös kényszer, hogy lenullázzon mindent. De miért ne ez lenne a világ legtermészetesebb reakciója annak, akinek a rossz az otthonos?

„A nyugalom narancssárga színű, mint a buddhista szerzetesek ruhája.

Narancssárga volt a vékony sötétítőfüggöny gyerekkorában. Beletemette az arcát, és azt játszotta, hogy ki kell venni a függönyön át a játszóteret, fákat. Mindennek áporodott szaga volt, a sarkokban pókháló. Gyerekkorában azt hitte, ilyen az otthon, a pókok, a por, foltok, kilöttyent üdítő, átvérzett lepedő, szagos függöny része az életnek, és ők csak helyet csinálnak maguknak a koszosban.”

A jó érzékkel adagolt megfigyelések között a túlhasználás csapdájába talán csak a szexualitás esik. Balázs fantáziálása indikátora ugyan annak, hogy a pusztán testi vonzalom hogyan válik érzelmmé inkább Olga ideája, mint Olga iránt, de ehhez kevesebb maszturbálás is elég lenne. A szenvedélymentes jelenetek kontrasztot képeznek Olga nagymamájának szellemi hagyatékával, a szerelmi ponyvák világával is, viszont a motívum valamelyest hatását veszti annak kimondásával, hogy a szex a szenvedésből a kijárat. A szexualitás szinte állandó jelenlétének köszönhetően viszont súlya lesz a hiányának. A hátsó szándék nélküli fizikai kontaktus a kiteljesedése annak, hogy mely szereplők képesek valóban kapcsolódni egymáshoz.

A kapcsolódás ígérete a kötetszerkezetben is visszaköszön. A fejezetek narrációja a főszereplők belső világához hasonlóan izolált. Balázs és Olga szemlélik egymást, betüremkednek egymás gondolataiba, de egy kivétellel minden fejezetben csak egyikük nézőpontjából. A kivételben Olga szemszögéből Balázséra váltva látjuk azt a pontot, amikor legközelebb tudnak jutni a másik megismeréséhez.

A tudatosan és könnyedséggel használt írói eszközöknek köszönhetően viszont értőbb olvasói szemlélődéssel ajándékoz meg a regény, mint ameddig Balázs és Olga el tudnak jutni. Ha szimpatikussá nem is feltétlenül, érthetővé és sajnálhatóvá válnak a főszereplők. Szurkolunk nekik, hogy felül tudják írni a hagyatékot, a törtető elmagányosodást, az önbeteljesítő bukást. Ez a feladat viszont nem kevés tudatosságot kíván, hiszen nyakon kell csípni a szülőktől átvett frázisokat, vagy épp el kell jutni odáig, hogy rohadjon meg valaki, még ha nem is az összes.

BOLDOG ZOLTÁN

FRISS MAGYAR TERÁPIÁS SALÁTÁSTÁL

Jánoki-Kis Viktória: *Csend és zivatar. Magyar Napló Kiadó, Bp., 2024*

Végig egy posztcovid élethelyzetet, helyezz bele három válságban lévő főszereplőt, adj hozzájuk néhány társadalmi problémát, variáld a narrációt, írd bele feszes párbeszédet, bolondítsd meg egy kis szakralitással és egy csipetnyi természetközelséggel, és máris kész a könnyen fogyasztható, mégis kiadós kortárs regény! Érzékletesnek szánt túlzással így lehetne meghatározni Jánoki-Kis Viktória második prózakötetének, a *Csend és zivatar* című regénynek az összetevőit, amelyek az olvasó értelmezői konyhájában érnek össze igazán tartalmas fogássá. Már ha eleget próbálgatja a fűszereket, és rátalál az ízlésének megfelelő kombinációra.

A *Csend és zivatar*hoz kell némi nyitottság, mert ahogy a fenti hozzávalókból is látszik, nem egy egyszerű magyaros paprikás krumpliról van szó, hanem elég bonyolult kísérletről, amely mégis szépen beilleszthető a magyar valóságba. Első pillantásra még a covid miatti lezárásokat követő kiszabadulás is csak illusztrációnak, korfestésnek tűnik a magánéleti szálak mellett, de valójában ez lehet az egyik magyarázata annak, hogy a szereplők miért kezelik olyan nehezen a traumáikat. Mintha a járványügyi korlátozások tovább mélyítették volna a gyászt, a párkapcsolati válságot és a kamaszkor nehézségeit, és ezek mind egyszerre törnének felszínre a három főszereplőből, akiknek a nézőpontjából megismerjük a történet(ek)et.

Szilveszter gyászoló férj, sikeres ügyvéd, aki egy vitorlásbalesetben elvesztette cigány származású feleségét (a későbbiekben fontos lesz ez a kötődés). Anna háromgyerekes anya, akit jól kereső és szexuálisan aberrált férje rendszeresen megcsal. Zoé Anna kamasz lánya, aki széthulló családjá árnyékában egyre inkább ráébred saját teste, lelke, ezzel párhuzamosan pedig a világ működésére, a szerelem és a barátság természetére. Az ő nézőpontjaik keresztezik egymást, hiszen az adott problémára egyszer Szilveszter, majd Anna szemszögéből látunk rá, és ugyanez igaz az anya és lánya közötti konfliktusra.

Kezdetben kissé öncélúnak és stilisztikai ügyeskedésnek tűnik, hogy Anna szó-lama egyes szám első személyben, Szilveszteré egyes szám harmadik személyű narrátorral, Zoé hangja pedig egyes szám második személyű önmegszólítással kerül az olvasó elé. Ha azonban szétnézünk a közösségi oldalak kommentszekciójában, könnyen rájöhethetünk, hogy éppen ezek a nézőpontváltások hiányoznak a magyar közbeszédből. Véleményütközések demonstrációjaként is olvashatjuk ezt, hiszen például a vipassanát Szilveszter teljesen elutasítja, Anna a saját kereszténységével igyekszik összhangba hozni, Zoé pedig próbálja kialakítani hozzá a viszonyát. Más szereplők aspektusai még tovább bővítik ezt az értelmezési keretet: Szilveszter halott felesége éppen egy ilyen meditáción világosodott meg, kapcsolódott sikeresen az univerzumhoz. Az olvasón múlik, melyik szereplővel, narrátorral tud azonosulni, de ahhoz, hogy megtörténhessen ez az állásfoglalás, kénytelen behelyezkedni a

másik perspektívájába. Ez összességében a felső középosztályhoz kötődik, hiszen mindhárom nézőpont a nem kisebbségi, jómódú értelmiségi megközelítése.

Ezekkel a felső középosztálybeli hangokkal kerül feszültségbe Szilveszter cigány származású feleségének és az ő családjának az ábrázolása. Maga a regény is azzal kezdődik, hogy az ügyvéd előzetesben lévő sógorához megy beszélgetésre mint rokonának védője. Szilveszter felesége a tanulással emelkedett ki a családból, de ehhez az kellett, hogy „örökbe adják”. Szépen összegződnek itt a cigánysággal kapcsolatos berögződések (bűnözés) és a kiút lehetősége (tanulás). Ezen a szinten a regény akár a közhelyek bűvkörében is maradhatna, de éppen a címben metaforikusan elrejtett zivatar segít abban, hogy ez a klisé elmozduljon egy fontosabb probléma feltárása felé. Zivatar ugyanis Szilveszter feleségének lova, aki rengeteget segített a nő traumáinak feldolgozásában. Nem elég tehát a lehúzó közegből való kiemelkedés, hanem szükség van az egykori sebek gyógyítására is – akár a vipassanával, akár a lovaglással. Éppen ez lesz Annának is a terápiája, másféle sebekkel, másféle milióból érkező.

A *Csend és zivatar* nemcsak problémafeltáró, hanem megoldáskereső regény is szeretne lenni. Ezt a talán vállalt, talán csak a kritikus által ráaggatott feladatát olvasmányosan végzi el. A fejezetenkénti narrátorváltások mellett feszesek és izgalmasak a párbeszédok, filmbe illők. Jánoki-Kis tudja, hogy az olvasót nem lehet untatni, mert kíméletlenül átnyergel egy streamingszolgáltatóra, vagy elkezdi görgetni telefonján a közösségi médiát. Ebben az értelemben is kortárs prózát olvasunk, mert a *Csend és zivatar* éppen annyit mond, amennyi szükséges. Ezzel kapcsolódik is a történet középpontjában álló vipassanához.

A vipassana egy tíznapos elvonulás, amelynek középpontjában a meditáció áll, és az ott töltött időt meghatározó némasági fogadalom (erre is utalhat a regény címében szereplő csend). Annát és Szilvesztert ez a helyzet is összeköti, de amíg Anna sikeresen végigcsinálja az elvonulást, addig Szilveszter belebukik, bár nem tanulságok és fejlődés nélkül. Tehát nincs a traumák gyógyításának univerzális módja – vonhatjuk le a tanulságot, ha ilyen szemmel olvassuk a regényt.

Ugyanilyen érdekesek a mellékszereplők is. Anna szadomazo szexhez vonzódó férje elkezd terápiára járni, és a pszichológussal való beszélgetései során feltárulnak az agresszív alkoholista apával töltött hétköznapi emlékei. Közben a lánya, Zoé barátja révén szembesül azzal, milyen az élet néhány társadalmi kategóriával lejjebb egy szintén alkoholista apával. De hasonlóan izgalmas Grünwald Ádám alakja is, a gazdag hippi, aki a meditációs központot építtette, és aki maga is megvilágosodott egyszer, majd sikeresen túltette magát ezen. Kidolgozott karakterekből van bőven a regényben, mint ahogy tragédiából is, legyen szó akár a cigány sorsról, egy feleség elvesztéséről, a család széthullásáról, a kamaszkor válságáról. A regény egyik nagy vállalása, hogy mindezekre gyógyírt, terápiát, megoldást próbál kínálni. A meditáció, a környezetváltás, a szakértői segítség szinte az olvasó szájába rágja: látod, itt a megoldás. Ez az optimizmus az, ami kissé amerikai filmessé teszi a befejezést. Bár Szilveszter megszökik az elvonulásról, de Új-Zélandon rátalál a boldogságra. Annának segít a meditáció, a férjének a terápia és a vidéki élet, Zoénak a párkapcsolat és a falusi milió. Túl sok a happy end a magyar valósághoz képest, és ez a remény csalóka, mert a felső középosztály problémamegoldása nem feltétlenül működik alacsonyabb szinten. Ha például Szilveszter nem írna egy jövedelemigazolást apósa helyett, akkor sógorát nem engednék ki a börtönből házi őrizetbe.

A regény átsiklik az alsó középosztály nehézségein, és romantikusan idealisztikus még akkor is, ha nem vesszük figyelembe az Anna és Szilveszter között szövődő szerelmi szálát. A mai magyar hétköznapiakhoz képest túl szép ez a kortárs regény, amelyben a buddhizmust is sikerült összeegyeztetni a kereszténységgel. Minden élére van hajtogatva, még Anna férjének szexuális aberrációja is érthetővé válik a gyerekkori traumák miatt, így akár felmentést is adhatunk neki.

Kevés a nyitott kérdés a regényben, kevés a rejtély, a legtöbb történetyszál röviden, de el van varrva. Részletekbe menően kiderül, hogyan halt meg Szilveszter felesége, és még levelet is olvashatunk arról, hogyan találta meg az ügyvéd a boldogságot Új-Zélandon. A *Csend és zivatar* kevésbé bízik az olvasóban, és így magát a könnyedebb olvasmányok közé sorolja, ami egyáltalán nem gond, hiszen egy igényesen megírt, sodró lendületű próza kidolgozott párbeszédekkel és tökéletesen egymásba szövődő narrációval. Ezért is nehéz meghatározni a közönségét, hiszen a lektőrfogyasztóknak túl intellektuális lehet a narrációs megoldásai miatt, az ingyenceknek pedig túlzottan könnyed. Ha viszont szétnézünk a kortárs magyar prózában, legyen szó Greccsó Krisztián, Jászberényi Sándor, Krasznahorkai László vagy Krusovszky Dénes regényeiről, akkor mindehhez képest üdítő látni azt a naiv optimizmust, amelyet Jánoki-Kis Viktória könyve képvisel.

A *Csend és zivatar* a három elbeszélőre épülő szerkezete miatt sem egy olyan regény, amelynek egyetlen középpontja lenne. Nem biztos, hogy olyan távoli az alsó középosztálybeli olvasótól a gazdagok kedves történetét olvasható nyomora, mint ahogy azt a kritikus gondolja. Hiszen a főzőműsorokat is azok nézik a legtöbben, akiknél a rántott hús és a paprikás krumpli a fő fogás, tehát akik nem engedhetik meg maguknak a *gourmet* életmódot. Jánoki-Kis Viktória betekintést enged a felső középosztály életébe, ingyenc éttermi vacsorát tálal a menzán étkezőknek, ahogy többek között Térey János *Protokollja*. A fő kérdés, hogy mit keresünk a könyvben: csendet, zivatart, szórakozást, megoldást, problémafelvetést? Mindenből találhatunk egy keveset, akár egy szépen összerakott salátástálon, amelyre mi merjük rá a százféle öntet egyikét.

SZŰCS SÁNDOR

ISTEN SZERETETÉBEN ÉLVE

Saad Katalin: Sár és ragyogás. Cédrus Művészeti Alapítvány, Bp., 2024

Különös mű a *Sár és ragyogás*. A szerző, Saad Katalin, vallomásregénynek nevezi. El kell tűnődnünk azon, mit is jelent ez a műfaji megnevezés, illetve meg kell próbálnunk esetleg analógiákon keresztül is értelmezni a művet. Ha analógia, akkor kézenfekvő az irodalom nagy vallomásíróit felidézni: Szent Ágoston, Rousseau vagy éppen II. Rákóczi Ferenc. Ezek egyes szám első személyben megírt vallomások, vagy éppen nyilvános gyónások. A közvetlen személyesség, a távolságtartás hiánya,

a személyiség teljes kitárulkozása járja át a történetek alapszövetét (merthogy történetekről *is* szó van), és mivel szépirodalmi igénnyel megírt alkotásokról beszélünk, nem elhanyagolható a stilizálás sem. Nos, a kíméletlen őszinteség Saád Katalin regényéből sem hiányzik, ám itt az esztétikai tudatosság, a kifejezett irodalmiság sokkal lényegesebb, hiszen a mű elsősorban mégiscsak regény, széppróza. A műfaji nehézségekkel a szerző is szembesült, az *Előhangban* próbálta tisztázni a valóság és fikció, a tényyszerűség és stilizáció határát. Korábbi regényére utalva írja: „Bár a családregegynek dokumentarista síkja is van – a szereplők eredeti nevét (hacsak nem szimbólumként vannak jelen) mégis egytől egyig megváltoztattam vagy elferdítettem. A név elferdítése nem az olvasót akarja megtéveszteni; az író számára fontos kapaszkodó. Hogy ne közvetlenül az ablak mögül nézze a szereplő alakot. Ellép kicsit az ablaktól, s onnan figyeli. A »vallomásregény« műfaj választása fontos döntés. A szerző fölteheti főhősének a kérdést: hová is jutott?” A distancia, a távolságtartás elengedhetetlen. Kell egy közvetítő közeg, egy kontroll, ami a szubjektivitást felülírja, ami az elbeszélő én és a történetek között határvonalat húz, s valamiféle objektív szűrőként működik. Ebből a szempontból Ottlik regénye, az *Iskola a határon* elbeszélői technikája köszön vissza. A regény alapszövetét adó kézirat – Medve Gábor kézírata – folyamatos korrekción megy keresztül, hiszen B.B. a maga nézőpontjából felülírja, esetleg jóváhagyja Medve visszaemlékezését. Nyilvánvalóan egy filozófiai, ismeretelméleti probléma húzódik a történetek mélyén, amely az elbeszélhetőség hitelességére irányul. (Ottlik regényének első fejezete éppen *Az elbeszélés nehézségei* címet viseli.)

Saad regényének vizsgálatnál érdemes még elidőzni az *Előhang*nál. A fenti idézet folytatása további fontos műfaji és világszemléleti sajátosságokra hívja fel az olvasó figyelmét. „Előrelépett a szeretet terén, avagy, ne adj’ isten, inkább hátra? Eljutott-e legalább az elfogadásig? A többi ember elfogadásáig? És önmaga elfogadásáig? Ez minden bizonyosan fontosabb probléma és vizsga, mint hogy végül lett vagy nem lett írói identitástudata.” Célkritikáját tekintve kétségkívül felmerülhet a fejlődésregény mint műfaji kategória. A regény tétje: eljutni valahová, mégpedig a kiindulópontból képest egy szellemileg, lelkileg magasabb rendű állapotba. A regény világszemléleti kereteit figyelembe véve ez a fejlődés, ez a személyiségtörténet üdvtörténetként fogható fel. A *Sár és ragyogás* ugyanis a kereszténység, azon belül is leginkább a katolicizmus világában értelmezhető. Saád Katalin *elkötelezetten* katolikus alkotó, hite leginkább a Pilinszky-féle katolicizmussal rokon. (A kapcsolat teljesen nyilvánvaló, ő a műben többször is megjelenő költő, aki emberileg és művésziileg is egyértelmű igazodási pont, zsinórmérték, példakép.) A bűn, bűnhődés, megbocsátás, kegyelem a regény egészét átszövő motivikus szervezőelvek.

A regény szerkezete is a fenti pillérekre épül. *Sár és ragyogás*: a mélység, a lehúzó erők, a bűn, majd a felülemelkedés, a túllépés, megbocsátás a kiteljesedett élet állomásai. Megint csak ide kívánczik az Ottlik-analógia, hiszen az *Iskola a határon* Szent Pál Római levelére komponálódott, az egyéni sorsot egy magasabb, üdvtörténeti dimenzióba helyezve, illetőleg a Saád Katalin regényének címére akár direkt módon is rímelhet az *Iskola* második része, a *Sár és hó*, a bűn és megtisztulás.

Az első részt (*Én vetkém, én vetkém*) indító első fejezet (*Szcéna két kislánnyal*) meghatározó a regény egésze szempontjából. Az *Előhang* egy különös történetet oszt meg. A hősnő betegségei miatt felkeresett egy „látót”, aki azt mondta, hogy a szomszéd, aki előző életében fekete mágus volt, kicserélte a személyiségét. Ezt ő maga is szárárságnak tartotta, de

valahol mélyen mégis igaznak érezte az „okkultista észrevételt”. Végigkísérte az életét, hogy saját sorsa helyett egy másik sorsot, végzetet teljesít be. Az első fejezet álomjelenetében különös esemény történik. A krampusz, ördögfi három darab 6-ost rajzoltat Edittel, Luca nővérével egy papírlapra; a 666 a *Jelenések könyvében* az Antikrisztus, a Sátán száma, megjelenítője. Egy fausti értelemben vett kapcsolat rögződött, ami megpecsételte a hősnő sorsát. „»Ilyen csak a mesékben van!« – nyugtatja meg magát. De azért pontosan tudta, hogy ami itt az ördögfi és közte megesett, azt soha, senkinek nem szabad elmesélnie.”

Bár a *Sár és ragyogás* szubjektív „vallomásregény”, történeti vonatkozásai sem elhanyagolhatók. A szereplők ugyan álnéven szerepelnek, mégis viszonylag könnyedén beazonosíthatók. Luca, a főhős, maga az író, Lázár, Luca egykori férje, Eörsi István, a Költő Pilinszky János, Angster, Luca első férje, Pályi András. A regényidő a XX. század közepétől napjainkig húzódik. A leglényegesebb helyszínek Budapest, Surány, Kaposvár, Nagyrév, Kecskemét. Az utóbbiak némiképp megváltoztatott formában (Sárrév – Nagyrév, Noka – Tiszainoka stb.), de azért jól felismerhetően szerepelnek. Az egyéni történetek hátterét leginkább a Kádár-korszak és a rendszerváltás időszaka teremti meg. Luca családja tipikus keresztény középosztálybeli család, amely a kádári időkben a rendszerrel ellentétes elveket vallva éppen csak belefért a megtűrt kategóriába. Az apa (Saád Béla) a katolikus egyházhoz kötődött, az Új Ember és a Vigília kiadója, szerkesztője, írója volt. Ebben a közegben természetes a rendszerellenesség, a kivülállás, annak ellenére, hogy itt is megkötöttek az apró kompromisszumok. Luca lesz a család fekete báránya, mert szembeszállva az apai akarattal, elhagyta a jogi kart, s a művészet, a színház felé fordult. Ennél is nagyobb bűne kapcsolata, majd házassága Lázárral, aki társadalmi helyzetét, kulturális beágyazódottságát tekintve is teljes ellentéte Luca családjának. A család (az apa és anya) Lázár miatt meglehetősen teátrális körülmények között kitagadja Lucát, életre szóló sértettséget és fájdalmat okozva neki.

Lázár tevékenységén keresztül feltárul a demokratikus ellenzék (SZDSZ) belső világa is, annak minden ellentmondásával együtt. Mivel Lázár zsidó származású, terítékre kerül az antiszemitizmus problémája is. Luca, aki inkább filozemita, mint közömbös, kritikusan szemléli a Lázár-féle mentalitást éppúgy, mint a kor antiszemita megnyilvánulásait. Luca és Lázár házassága felbomlott ugyan, de gyermekük, Sára miatt kapcsolatuk Lázár haláláig szoros maradt. A regény második, hosszabb részének a sárrévi tanya a helyszíne. Ez már egy másik élet, a gyermekét nevelő anya és az állattartás viszontagságos története.

Bár a pusztai történet is érdekes (eseményekben gazdag élet), ennél sokkal lényegesebb a hősnő belső fejlődéstörténete, sorsának felismerése és elfogadása. A belső történet kiinduló állapota egy négyéves korban elhangzott mondat: „Nagyanyám akkoriban kezdte azt mondogatni rólam tréfásan, hogy »tutajos« a szemem.” A kifejezés a szerelemre való tehetséget, készséget jelenti. A Költő szintén e tulajdonságot emelte ki a hősnőben: „Van, akinek az élethez van tehetsége, van, akinek a művészethez. . . neked a szerelemhez.” A szerelem egyszerre lelki igény és testi vágy. Luca életében a kettő nem mindig találkozott. Lázárral való házassága idején kapcsolatba került egy komorvári (kaposvári) színésszel, akitől talán gyermeke is fogant. Szóval életének első része a szerelem, az érzelmek kuszasága, a lángoló indulatok és harag jegyében telt. A „sár” ez az időszak, ahonnan ki kell emelkedni, amit el kell hagyni. Ennek fizikai megvalósulása a kivonulás a tanyára. A tanya több, mint földrajzi entitás, lelki tartalma is van: a személyiség metamorfózisának, önmagára találásának a helyszíne. A természetközelség, a hideg, a forráság megtapasztalása, az állatok (ló, kecske,

kutyák, macska) közelsége mind-mind egy intenzív belső élet irányába mozdítják Lucát. Az állatok a jó irányba (jószág–jószág), az üdvösség felé terelik. Meggyőződése, hogy a jószágok is lelkes lények, akik ugyanúgy szeretnek, ragaszkodnak, mint az ember. Az egyik legmeghatóbb történet Panca története, halála felemelő és katartikus élmény volt: „Amikor eljött az órája, kiment a házból, eltűnt a kertből. Ő volt az a lény, akiről gyakran volt okom azt gondolni: megtiszteltetés, hogy ismerhettem. Magasabb rendű élőlény volt, mint én.”

Luca élete az elengedés története is. Fokozatosan leválik róla minden, ami nem ő. Lányaival, Sárával ugyan szoros a kapcsolata, de az már egy másik élet, a lánya a saját sorsát éli. Bármennyire is fájdalmas, az anyának el kell engedni őt is. Az utolsó fejezet, a *Hazatérés* egyszerre beteljesedés és búcsú. Az élet utolsó stációjáról visszatekintve nyeri el értelmét minden. Újra megjelenik az ördögfi, visszaköszön az élet kezdete. „Levágтам a szívedből egy darabot. Ugyanakkorát vissza is ragasztottam hozzá. A szerelmet kaptad meg helyette. Boldoggá tett?

– Semmi közöd hozzá.

– Dehogynincs! Nagyon is! Az azért csak érdekel, ki adott engedélyt a cserére! El se hinnéd! – Az álcázott ördögfi előhúzott a légből egy makulátlan papírlapot; hat darab 6-os szám volt rárajzolva.”

Megoldódott egy rejtély: Luca sorsa másokért is hozott áldozat, melynek megélése az elnyert üdvösség ára. Ez több, mint a művészet, ez az élet végső célja: „Mert nem művész akartam lenni, nem művészetet akartam csinálni, hanem az üdvösségemet kerestem.”

SZERZŐINK

BALÁSSY FANNI (Gyula, 1998): költő, író, műfordító. Kötete: *Bocs, hogy élek* (2023).

BENEDEK SZABOLCS (Bp., 1973): író. Legutóbbi könyve: *Aranyalma* (2024).

BOLDOG ZOLTÁN (Kunágota, 1984): kritikus, szerkesztő, tanár. Legutóbbi kötete: *Az olvasás nélküli irodalom* (2023).

DARVASI LÁSZLÓ (Törökszentmiklós, 1962): író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Neandervölgyiek* (2024).

ENDREY-NAGY ÁGOSTON (Mór, 2002): költő, szerkesztő, az ELTE Irodalom- és kultúratudomány MA hallgatója.

FEKETE VINCE (Kézdivásárhely, 1965): költő, író, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Gyönyörű apokalipszis* (2024).

GYÖRY DOMONKOS (Győr, 1967): író, könyvtáros. Legutóbbi kötete: *Anyám sírása halkul* (2021).

HÁY JÁNOS (Vámosmikola, 1960): költő, író, drámaíró. Legutóbbi kötete: *Boldog boldogtalan* (2024).

ILYÉS KRISZTINKA (Keszthely, 1999): költő. Kötete: *Papírcsillag* (2021).

JÁNOKI-KIS VIKTÓRIA (Tiszaföldvár, 1982): író. Kötete: *Csend és zivatar* (2024).

KARAP ZOLTÁN (Kunhegyes, 1984): író, esztéta, zenész.

MAJOROS SÁNDOR (Bácskossuthfalva, 1956): író. Legutóbbi kötete: *Woland professzor Szabadkán* (2024).

MIHÁLY-BALOGH RÉKA (Jászberény, 1990): kritikus, szövegíró.

PETŐCZ ANDRÁS (Bp., 1959): költő, író, esszéista, szerkesztő. Legutóbbi könyve: *Dadog* (2024).

SAÁD KATALIN (Bp., 1944): író. Legutóbbi kötete: *Sár és ragyogás* (2024).

SCHILLINGER GYÖNGYVÉR (Dunaújváros, 1983): író. Kötete: *Rohadjon meg az összes* (2024).

SERFŐZŐ SIMON (Zagyvarékas, 1942): költő, író. Legutóbbi kötete: *Arcunk az ég* (2019).

SZABÓ ÁBEL (Kolozsvár, 1974): festő- és grafikusművész.

SZARVAS FERENC (Debrecen, 1972): író, informatikus.

SZŰCS SÁNDOR (Szolnok, 1966): kritikus, tanár.

TOROCZKAY ANDRÁS (Bp., 1981): író, újságíró, kritikus. Legutóbbi kötete: *Boldog emberek* (2021).

TURCZI ISTVÁN (Tata, 1957): költő, műfordító, drámaíró, szerkesztő. Legutóbbi kötete: *Miféle épület az a katarzis – Révész Tamással közösen* (2024).

USIER TAMARA (Székelyudvarhely, 2001): költő, bölcsészhallgató.

VIDÉKI PÉTER (Szolnok, 1973): kritikus, tanár, drámatanár.

ENTRÓPIA

AZ ELSŐ MEGJELENÉSÉT
TÁMOGATJA:

Petőfi
Kulturális
Ügynökség

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti
Kulturális
Alap

SZOLNOK MEGYEI JOGÚ VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

800 FT

9

24004

